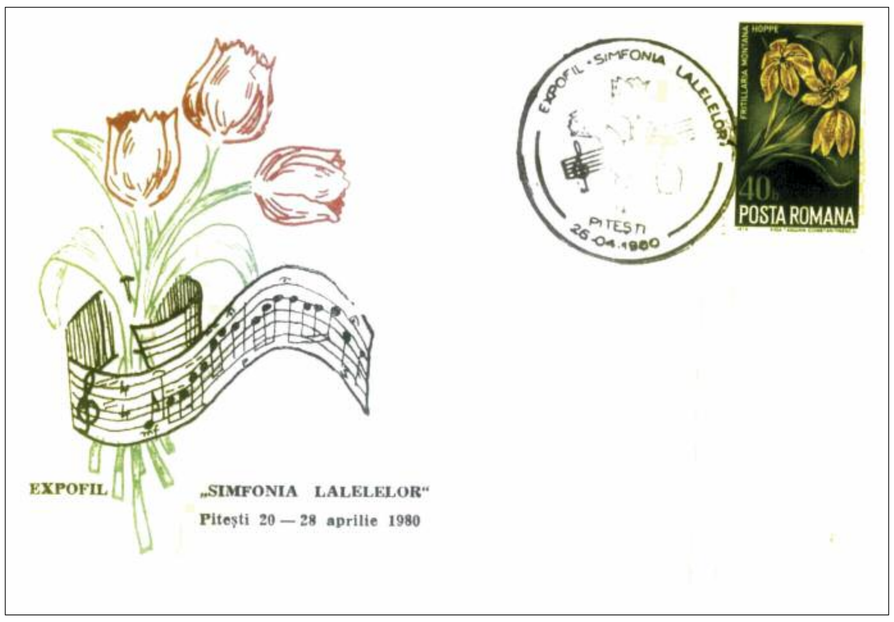
ARGEȘ

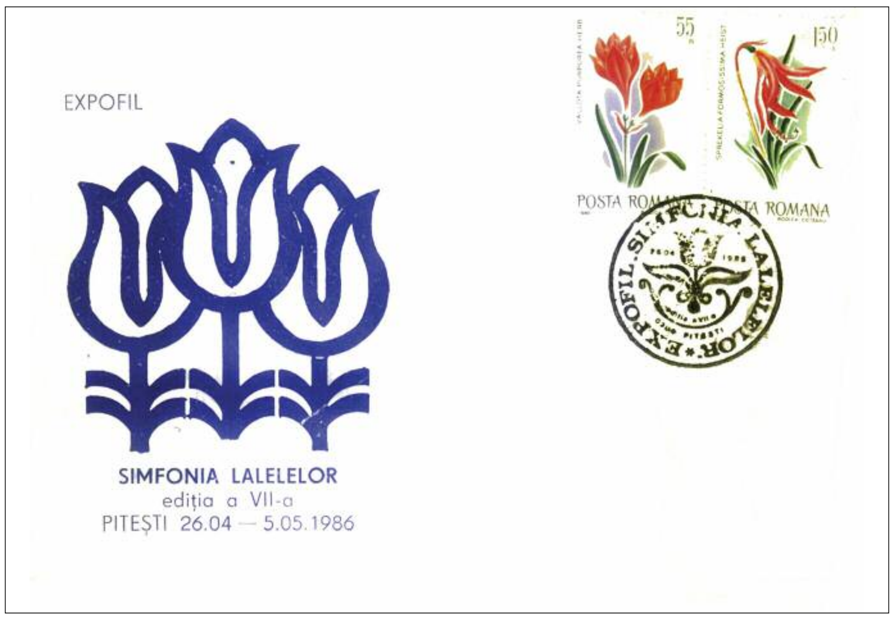
Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XXI (LV) ■ Nr. 4 (466) ■ Aprilie 2021 ■ 5 lei ■

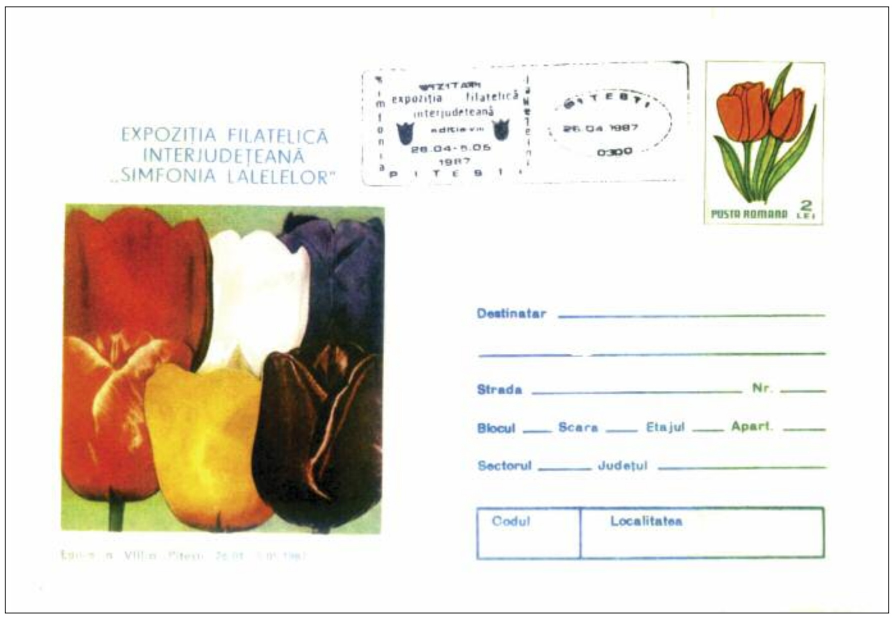
Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

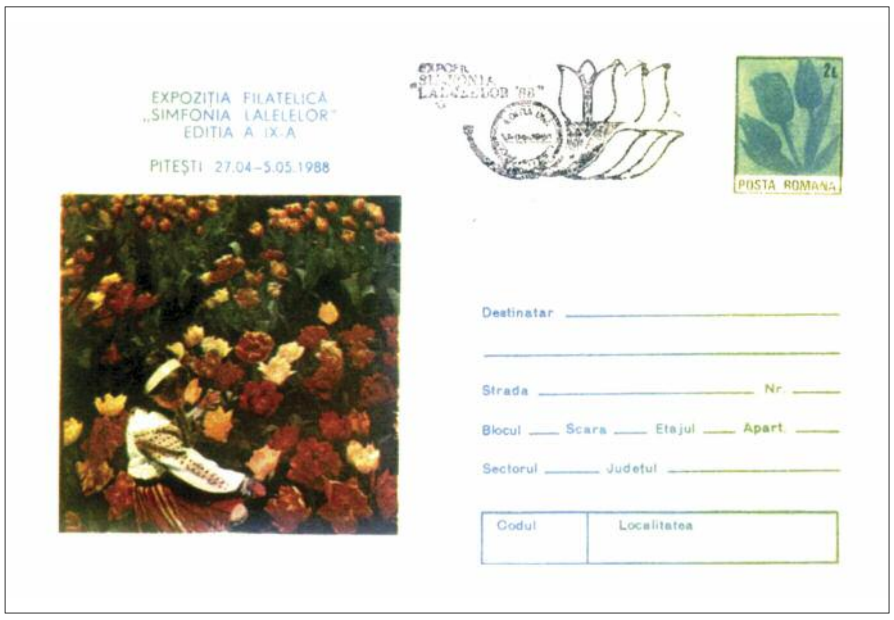
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Simfonia Lalelelor, în filatelie

În perioada 24-26 aprilie 2020, urma să se desfășoare ediția a 43-a a Expoziției dendro-floricole internaționale „Simfonia Lalelelor" de la Pitești, cea mai importantă sărbătoare a Piteștiului. În ultimii ani, circa 100.000 de persoane participau la Simfonia Lalelelor, fie ca elevi implicați direct în Parada Florilor, fie ca expozanți și cumpărători la Târgul Florilor de pe Strada Mare, fie ca spectatori la evenimentele culturale organizate. Nu găseai un loc liber în vreun hotel din Pitești, toată lumea avea de câștigat. Din păcate, din cauza stării de urgență instituită în acea perioadă, Simfonia 43 nu a mai avut loc. A trecut un an, autoritățile au plantat peste 150.000 de lalele în tot orașul, dar nici acum, din cauza restricțiilor din starea de alertă, Simfonia 43 nu poate avea loc. Nimeni nu-și asumă riscul să aducă în stradă zeci de mii de persoane, e și ilegal, iar o Simfonie cu câteva persoane e de neconceput. Noi, la revista „Argeș", ținem să marcăm această sărbătoare în felul nostru, nu scriind istorii (a făcut-o, deja, dl. Mircea Pungoci, sub egida Centrului Cultural Pitești), ci venind cu ceva mai puțin știut și apreciat, cu contribuția filateliștilor piteșteni la acest fenomen. **(J.D.).**

„Simfonia Lalelelor”, oglindită în filatelie și cărți poștale

Încă de la primele ediții, Simfonia Lalelelor de la Pitești a atras atenția Poștei Române care a înțeles să promoveze evenimentul inedit prin editarea de timbre, plicuri și cărți poștale. Ce-i drept, la Pitești exista o mică, dar inimoasă Asociație a Filateliștilor, asociație care a funcționat multe decenii (în ultimele două decenii și-a avut „sediul” la librăria lui Ioan-Luca Bădescu de la Centrul Cultural Pitești), asociație ce propunea sectorului de resort idei și imagini legate de Simfonie. Așa se face că între 1981 și 2001, la inițiativa pasionaților filateliști piteșteni (cărora le aduc omagiul meu, fiindcă i-am cunoscut, mai ales că au stat mereu în umbră și nimeni nu le-a mulțumit pentru ce au făcut pentru oraș), Simfonia Lalelelor a fost promovată în întreaga țară prin timbre și scrisori imprimate specific.

După apariția „Romfilateliei”, lucrurile s-au complicat. Personal, în 2007, am încercat să promovez un timbru și un plic cu Simfonia (erau 30 de ani de la prima ediție, am selectat și circa 100 de imagini), dar mi s-a spus că trebuia să fac o cerere cu fix un an înainte. Așa că, printr-o firmă privată, am editat un set de 10 cărți poștale. Până la urmă, la 40 de ani, în 2017, ținând cont de importanța evenimentului de la Pitești, „Romfilatelia” a editat, din proprie inițiativă, o colecție de timbre care fac cinste Piteștiului, fără a mai vorbi de promovarea extraordinară.

„Romfilatelia” și-a motivat astfel inițiativa: ,,<<Simfonia Lalelelor>> este cea mai importantă manifestare social-culturală, artistică, sportivă și comercială a municipiului Pitești. <<Romfilatelia>> dedică în această primăvară emisiunea de mărci poștale <<Simfonia Lalelelor>>, orașului Pitești și manifestării sale simbol. Tradiția expoziției este lungă, iar Piteștiul a devenit asociat cu ideea de oraș al lalelelor. Prima ediție a avut loc la începutul lunii mai, în 1978 și a încântat locuitorii prin bogăția de culori. «Simfonia Lalelelor» reprezintă a doua expoziție dendro-floricolă ca vechime din Europa, după cea din orașul olandez Tynaarlo.” Doar cei câțiva colecționari piteșteni au achiziționat întreaga colecție, care circulă de atunci pretutindeni... Timbrul călătorește în lume și, o dată, cu el și Piteștiul....

JEAN DUMITRAȘCU

S-a mai dus o legendă, Dabija

Nicolae Dabija a fost o legendă vie a literaturii române. Cu adevărat, legenda acțiunilor sale pro-românești a făcut ca opera sa extrem de vastă să fie prea puțin cunoscută iubitorilor de literatură din România. Da, celor de peste Prut, nu era examen din care să nu pice „Dabija”, dar în România a fost puțin citit. Tirajele mici și promovarea anemică au făcut ca Dabija să nu ajungă pe masa de citit a cititorilor. Când vezi cât de mult a publicat, se sperie gândul, vorba cronicarului. În toate genurile, poezie, proză, memorialistică, eseistică, publicistică și critică literară.

S-a remarcat de tânăr, l-au premiat chiar sovieticii de la Moscova, în 1977, când avea 29 de ani. Până în 1989, cărțile sale au fost, rând pe rând, încununate cu lauri. Renașterea lui Dabija are loc după 1990, când este considerat un simbol al românismului, alături de Grigore Vieru. Libertatea înseamnă libertate de creație, iar Nicolae Dabija dă frâu imaginației sale creatoare. Primește înalte distincții de stat, atât în România, cât și în Moldova natală.

S-a dus și el, în nenorocirea de Covid-19, la un an după Paul Goma (la 12 martie 2021). Din opera sa vastă, credem că vor rămâne posterității cărți precum: „Lacrima care vede”, „Între dragoste și moarte”, „Vai de capul nostru”, „Basarabia, țara de la răspântii”, „Te blestem să te îndrăgostești de mine”, „Prima dragoste e totdeauna ultima” etc.

Decesul său neașteptat, în plină putere de creație, a căzut ca un trăznet. Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, a semnat, la 14 martie, decretul prin care ziua de 15 martie 2021, când aveau loc funeraliile scriitorului Nicolae Dabija, să fie declarată zi de doliu național în toată țara. Doliul național a fost instituit „în semn de adâncă tristețe, cauzată de trecerea în eternitate a renumitului scriitor, susținător de frunte al mișcării de renaștere națională, semnatar al Declarației de Independență a Republicii Moldova, academician și istoric literar”, se arată în decret. În conformitate cu decretul prezidențial, pe 15 martie în întreaga țară drapelele de stat au fost coborâte în bernă, iar la ora 12.00 în memoria poetului s-a ținut un moment de reculegere. Ceremonia funerară a fost transmisă în direct de Compania publică „Teleradio-Moldova”. Ce să zicem? Respect, Maia Sandu!

În schimb, în România, decesul lui Nicolae Dabija, abia de-a fost menționat de câteva televiziuni, pe fugă. Doar poetul Daniel Corbu a îndrăznit, idealist cum este, să scrie pe facebook: „Pentru marele scriitor de limbă română, patriot luptător pentru drepturile românilor din Basarabia, trebuie declarat urgent DOLIU NAȚIONAL. Uniunea Scriitorilor și Academia (al cărui membru este) să impună asta guvernului și președinției!”. Firește, nu l-a ascultat nimeni. Academia ar putea face, totuși, ceva. Să-i publice lui Nicolae Dabija operele complete. Cărțile sale sunt epuizate și abia așa am înțelege amplitudinea și complexitatea creației sale. Poate ne citește Eugen Simion... **(J.D.)**

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Este absolut normal și necesar să cunoaștem bine oamenii înainte de a deschide ușa, a lor sau a noastră, și de a schimba prea multe cuvinte. Poți cunoaște oamenii direct, abordând dialogul atunci când crezi că e potrivit ca timp și stare de spirit, sau indirect, cu grijă, aflând din diferite împrejurări cam ce fel de caracter are persoana care solicită sfatul sau anumite ajutoare.

O minte disciplinată are menirea clară de a ști cine este Adevărul și se va lumina în lucrarea ei!

Ca să stai la masa europeană și să nu verși castronul cu ciorbă în capul vecinului este o treabă de educație. Dar nu numai atât. Priceperea și delicatețea, mai ales, sunt cele două coordonate sau drumul bine delimitat pe care trebuie să mergem. Și aceasta nu de dragul de a face parte dintr-o structură oarecare.

Într-o iarnă, am ieșit la balconul palatului și văzând catedrala lui Neagoe Vodă Basarab, uitându-mă din vârful turlelor spre cer, mi se părea că poți să primești stelele direct în căușul palmei...

Hotărât: trebuie să moară cuvintele urâte, ca să trăiască oamenii!

Omul, acest belșug de har și îndemânare, trebuie să zidească totul în jur, să sfințească, să se gospodărească întru neadormire, să se bucure, să se dinamizeze cu credința în Dumnezeu, să coboare speranțele de la Părintele Luminilor și să poarte de grijă, întru plinire, prin Duhul cel Preasfânt.

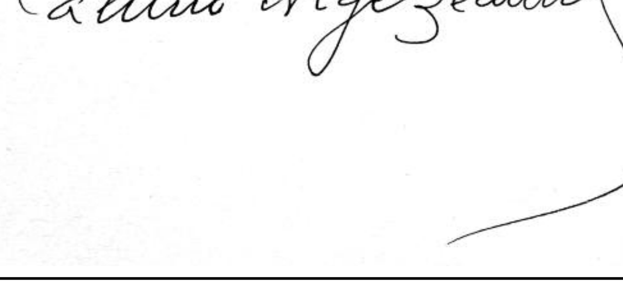
Uneori, învățăm politețea de la cei care nu o au! Poate fi și aceasta o amară experiență.

Iar cel ce se gândește doar la sine, pândește călcâiul aproapelui, ca șarpele pustiului, și se proslăvește numai pe sine, stricând iubirea întru frați, acela nu-i om! Acela e fiară!

Aici, trebuie să fii, într-adevăr, un om al lui Dumnezeu, dăruit lui Dumnezeu și cu sufletul, și cu trupul, și cu toată ființa ta în cinstirea ascultării în care ai fost desemnat. De aceea, ne rugăm la Dumnezeu ca la conducerea destinelor acestei țări să ajungă cei care se leapădă de sine completamente, că nu poți altfel, și să ai o slujire adevărată, cu o devoțiune egală cu prețul vieții. Și atunci poți să faci ceva, lumea vede că ceea ce spui, faci, și ai credibilitate.

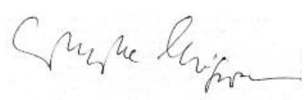
Gândirea noastră, deși iute ca fulgerul, după cum știm prea bine, deși toți o folosim, nu va cuprinde niciodată necuprinsul.

Există răutate, există orgoliu, există egoism, există trufie, care este gravă, și celelalte care chinuiesc sufletul unora. Trebuie să avem și pentru aceștia înțelegere și mărinimie, că nu avem încotro. Casa lui Dumnezeu este și cu noi și cu ei și cu ceilalți, mai buni sau mai puțin buni, pentru că Dumnezeu nu a venit să mântuiască pe cei 99 de drepți, ci Dumnezeu a venit să mântuiască pe cei pierduți, dintre care cel dintâi sunt eu.

Gheorghe Grigurcu

„Un ceasornic nevropat”

■ Proiectîndu-ne în contemplaţie, arta izbuteşte a opri cursul vieţii, a bloca Destinul. Ne dăruie fragmentele statice ale eternităţii.

■ Devotat unei cauze care încă nu s-a ivit.

■ „Poezia nu este o descătuşare a emoţiei, ci o fugă de emoţie; nu este expresia personalităţii, ci fuga de personalitate. Dar, desigur, numai cei ce au personalitate şi emoţii ştiu ce înseamnă să vrei să scapi de ele” (T.S. Eliot).

■ A.E.:„Un ceasornic nevropat. Oricît îl reglezi, ori se grăbeşte ori rămîne în urmă. Similitudini umane”.

■ A.E.: „Nu agita cuvintele „mari” ca pe nişte mîneci prea lungi, ca pe nişte pantaloni prea largi!”

■ „Există convingerea că un filosof este cel care spune: «Gata, am o idee, rămîne doar să găsesc cuvintele care s-o exprime.» Nicidecum! Experienţa, experienţa mea personală, dovedeşte că este aproape întotdeauna invers! Cuvintele sunt cele care declanşează conceptele, iar nu conceptele cele care pun în mişcare cuvintele! Ideea potrivită răzbate prin spărtura, prin ochiul de senin, prin dîra de lumină pe care a creat-o lucrul cuvintelor” (Michel Houellebecq).

■ Visul nu e un artificiu, o naraţiune vidă, ci *viaţă*. O viaţă concentrată plutind deasupra realului aidoma unei muzici, solicitîndu-ne să participăm la natura sa. Rămîne darul copleşitor al apelului său, la care nu răspundem satisfăcător niciodată.

■ Împlinirea: tentativa suicidară a visului.

■ Amintirea: un vis autobiografic.

■ Pentru a ajunge la complexităţi, spiritul se cuvine a recurge nu o dată la pacienta repetitivitate a lucrurilor simple, la un soi de automatism al acestora cum un suport al nivelului superior.

■ „Reginele egiptene sunt figurate cu barbă ca semn al unei puteri egale cu aceea a regilor. În Antichitate, bărbaţilor imberbi şi femeilor care dovediseră curaj şi înţelepciune li se acorda o barbă postişă” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant).

■ A fi gelos pe neîntîmplat cum pe o fiinţă.

■ Semne, semne ale misterului ultim, pe care nu le iei în seamă, care îţi scapă nepermis pentru că în vălmăşagul mundan nu mai izbuteşti a fi suficient tu însuţi.

■ Analog inspiraţiei pentru un scriptor, curajul e un gen de inspiraţie morală.

■ Iubirea e o îmbrăţişare calorică datorită gradului său maxim de personalizare. Admiraţia e o îmbrăţişare rece prin impersonalizare. Asocierea lor n-ar fi posibilă decît prin supremaţia decisivă a factorului prim.

■ „Cel care scrie versuri dansează pe sîrmă. Merge, surîde, salută şi toate acestea nu au nimic extraordinar pînă în clipa în care ne dăm seama că un om simplu şi atît de dezinvolt face toate astea pe un fir de grosimea degetului” (Valéry).

■ Suferinţele grave ale bolnavului: o identificare provizorie a vieţii cu moartea, semnificînd o impacienţă a celei definitive.

■ A.E.: „Pînă şi meteorologia poate da dovadă de teatralitate. Cum să nu fim teatrali, noi, oamenii?”.

■ „A fost tradusă în româneşte o carte a istoricului Timothy C. Winegard despre rolul ţînţarului în istoria omenirii. Potrivit calculelor autorului, ţînţarii ar fi provocat mai mulţi morţi decît toate războaiele la un loc. Numărul estimat al celor omorîţi de ţînţari de-a lungul istoriei ar fi fost de 52 de miliarde, adică aproape jumătate din totalul oamenilor care au trăit vreodată pe Pămînt. Cică ţînţarul ar fi distrus imperii, ar fi influenţat rezultatele unor războaie şi deci cursul istoriei. Foarte interesant, numai că românii au şi o vorbă pe care poate că autorul cărţii n-a aflat-o încă: a face din ţînţar armăsar” (**Dilema veche**, 2021).

■ Infinitul neurastenic, păgubos, risipit în secvenţele finitului. Deocamdată iremediabil.

■ Unele lucruri care n-au aerul că se împlinesc de la sine, riscă a nu se mai împlini niciodată.

■ Neantul, prizonier al verbului expresiv.

■ „Trebuie să fi comis nelegiuiri care au făcut din noi nişte fiinţe blestemate de vreme ce am pierdut întreaga poezie a universului. Arta nu are un viitor imediat pentru că orice artă e colectivă, iar viaţa colectivă nu mai există (nu există decît colectivităţi moarte); altă cauză e ruptura pactului veritabil între trup şi suflet. Arta greacă a coincis cu începuturile geometriei şi cu atletismul, arta Evului Mediu cu meşteşugurile, arta Renaşterii cu începuturile mecanicii etc.... De la 1914, secţionarea e completă. Pînă şi comedia e aproape imposibilă: nu mai e loc decît pentru satiră (în ce alt timp a fost Juvenal mai uşor de înţeles?). Arta nu va putea renaşte decît dinlăuntrul unei mari anarhii – epică fără îndoială, pentru că nenorocirea va fi simplificat teribil de mult lucrurile...” (Simone Weil).

■ Cuvîntul se cuvine rostit/scris numai dacă poate fi superior propriei sale tăceri.

■ Trecutul: un Neant real.

■ „Absurdul este păcatul fără Dumnezeu” (Camus).

■ Comerţ. Memoria oferă amintirii materia primă, amintirea oferă memoriei ficţiunea, nu fără o teamă a riscului.

■ „Incredibil, dar adevărat! La 3 ani, e la fel de deşteaptă ca Einstein. Micuţa Dayaal Kaur, de 3 anişori, din Birmingham, Marea Britanie, a fost admisă recent în cadrul societăţii Mensa, care a fost fondată în Oxford, în 1946, după ce a obţinut 145 de puncte la testul de inteligenţă. adică puţin sub IQ-ul lui Albert Einstein care este estimat la 160. Dayaal a învăţat alfabetul la 14 luni şi la 2 ani poartă discuţii despre planete, gravitaţie şi relativitatea spaţiu-timp cu tatăl ei. Tatăl fetei, Darb Singh, de 39 de ani, a povestit pentru tabloidul **The Sun** că are nevoie de multe ori să pună mîna pe Enciclopedia Britanică pentru a-i putea răspunde micuţei la întrebări” (**Click,** 2021).

■ Generozitatea iluziei faţă de raţiune. Iluzia poate s-o ia înaintea reticenţelor acesteia spre a o scoate din impas.

■ Schimbarea în bine, accidentală, schimbarea în rău, generică. Dar această disproporţie e cea care asigură caracterul fascinant al primului fenomen. Un triumf sacral al excepţiei.

■ Senectute. Acum nimic decît dibuirea cotidiană a cîte unui episod final.

■ Pildă divină. Nu te poţi apropia cu adevărat decît de o fiinţă care-ţi seamănă ori pe care o determini să-ţi semene.

■ Senectutea începe tîrziu şi se termină prea repede. Copilăria apare de timpuriu şi uneori nu se sfîrşeşte niciodată.

■ „Nu sunt destul de bun. Nu sunt bun. Nu sunt bun, nici rău. Sunt mai degrabă timid, poltron. Sunt vanitos. Ştiu că sunt vanitos. Nici măcar n-am ştiut să fiu moral... moralist, da, cîteodată, un imoral moralist. Aş vrea să le cer iertare tuturor, apropiaţilor mei, lumii întregi. Laşitatea în faţa lui Dumnezeu. În faţa lui Dumnezeu-Isus. Da, da, am mai scris-o: Dumnezeu îmi este inaccesibil. Isus mi-ar putea fi accesibil. Dacă aş fi mai bun decît sunt. Pot vorbi. Am dreptul să vorbesc, dar şi să tac. Mînă în mînă cu voi două; să alergăm către Dumnezeu; ce va rămîne din noi, mai pe urmă?” (Ionesco).

■ Senectute. Cauţi în lucrurile mărunte grandoarea care le-a făcut posibile.

■ Senectute. Blînda nebunie a existenţei ţîşnind cîteodată din lucrurile mici spre a le face şi mai mici, neajutorate, astfel încît să-ţi devină mai dragi.

■ Apar tot mai frecvent discontinuităţi ale memoriei („s-a rupt filmul”), dar nu şi ale amintirii care devine o prezenţă tot mai fermă, extinzîndu-se şi în golurile memoriei. Luminile marginale ale trecutului se sting treptat, lumina centrală devine mai intensă.

■ În afară de pisici şi şerpi, oposumii şi puii de arici şuieră şi ei cînd sunt ameninţaţi.

■ „Numai cei vrednici de dispreţ se tem să nu fie dispreţuiţi” (La Rochefoucauld).

■ Scriptor. Scrie rău pentru că e incapabil a scrie „bine”, scrie „bine” pentru că e incapabil a scrie rău.

■ „Iată esenţa nefericirii mele: un înger exterminator mă însoţeşte pretutindeni, iar uşa pe care o însemn cu sînge pentru ca el să nu intre acolo nu e cea a aleşilor mei, ci uşa celor vizitaţi de el pînă atunci. Şi asta fiindcă numai dragostea pentru o amintire este fericită” (Kierkegaard).

■ O mai mare sensibilitate să reflecte o spaimă sporită faţă de Neant?

■ „Dacă Hristos şi-ar face acum apariţia, i s-ar cere un autograf şi nimic mai mult” (Tolstoi).

■ „Tolstoi este rus pînă în măduva oaselor şi nu putea să apară decît pe pămîntul ortodox rus, deşi a trădat ortodoxia. A fost un rus tipic şi pentru că a fost nihilist faţă de istorie, de cultură şi de propria operă. Nihilismul rus este maximalismul rus, este incapacitatea de a stabili trepte şi gradaţii, de a justifica ierarhia valorilor” (Berdiaev).

■ Observaţie de o subtilitate care ne împiedică a o echivala strict cu un „adevăr”. Aidoma unei femei frumoase, dar cu un caracter asupra căruia n-am putea avea o certitudine.

■ Toamnă. Tristeţea universală a acestui copac de sub fereastră, cu miile sale aripi-frunze aproape integral scuturate. Cum să-şi mai viseze zborul spre înalt?

■ Ai săvîrşit o greşeală, desigur, dar faptul că a avut ca martor un „om rău” o amplifică. O revarsă în mediul proliferant al Răului.

■ Natura contradictorie a prieteniei: „armonia (...) a două lucruri contrare, care sunt necesitatea şi libertatea” (Simone Weil).

■ Scriptor. Lucrurile „bune” nu se fac cu declamaţia sonoră şi cu gestica amplă, ci cu simpla respiraţie.

■ Scorpionii pot avea pînă la 12 ochi. Unele specii au cinci perechi de ochi laterali şi centrali. De asemenea unii s-au adaptat la mediile întunecate şi nu au ochi, precum scorpionul orb (*Belisarius xambeui*).

■ „*Sau* viaţă contemplativă, *sau* activă, spuneau anticii. Dar interesant este ca viaţa contemplativă să se petreacă în lumea activului. Să nu fie detaşată şi prinsă în probleme ultime, ci să contemple în umil. Într-un fel, aşa a făcut lumea modernă. E o şcoală a umilinţei nu numai în observarea faptelor celor mai mărunte, dar şi în valorificarea oricărei vieţi (romanul), a oricărui aspect (pictura), a celei mai neînsemnate nuanţe (muzica) şi a oricărui vestigiu (istoria), a oricărui destin (creştinismul). Cele 120 de subiecte despre care vorbea Goethe nu vorbesc speculaţiei şi creaţiei. Dar ce teribil risc de pierdere... Numai o revigorare a contemplativului poate justifica toată această generozitate faţă de real” (Noica).

■ Clipa, clipa fulgurantă căutînd cu înfrigurare alte clipe din trecut care să-i semene.

■ X îl acuză pe Y de un defect de comportament pe care îl posedă el însuşi. Una din două: sau acel defect e atît de înrădăcinat în fiinţa sa încît nu-l mai poate aduce satisfăcător la conştiinţă, sau doreşte, într-un anume fel indirect, „să scape” de defectul în cauză, aşa cum ar arunca gunoiul în curtea vecinului. O simbolică „purificare”, de un cinism pe care Lacan îl numeşte fără ocol turpitudine.

■ De la o treaptă în sus a a excesului, negaţia nu mai supără. Devine distractivă aidoma unui joc de societate.

■ „Vanitosul, un mare naiv” (Monseniorul Ghika).

■ „Cea mai scumpă revistă de benzi desenate se vinde cu 1,5 milioane de dolari. Primul număr din seria de benzi desenate cu Batman a fost scos la licitaţie de Heritage Auctions, din Dallas, Texas, şi a fost licitată la un preţ record. Revista scoasă la vînzare în 1940 se află într-o stare foarte bună şi e unul din foarte puţinele exemplare din lume. În 1982, ea a fost cumpărată de colecţionarul Billy Giles dintr-un magazin din Houston, Texas, cu preţul de 3.000 de dolari” (**Click**, 2021).

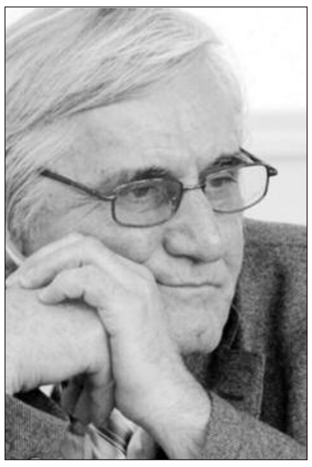
■ A.E.: „Scuză-mi mica emoţie. Amintirea e, în raport cu memoria, precum naşterea Venerei din spuma mării care e memoria”.

Senectute. Blînda nebunie a existenţei ţîşnind cîteodată din lucrurile mici spre a le face şi mai mici, neajutorate, astfel încît să-ţi devină mai dragi.

jurnal

Nicolae Oprea

REEVALUĂRI

Arca… lui Ion D. Sîrbu (fragment)

La fel de actuală şi în zilele noastre, *Arca bunei speranţe* reprezintă, în fond, o alegorie despre salvarea umanităţii în urma conflictului tragic dintre exponenţii puterii totalitare distrugătoare şi oamenii liberi, capabili să se jertfească pentru dreptate şi adevăr. Finalul dramei este proiectat după principiul operei deschise, prin ambiguitatea semnificativă întreţinută expert de dramaturg.

Numărându-se printre primele piese de teatru ale lui Ion D. Sîrbu, elaborată în doar câteva luni ale anului 1967, *Arca bunei speranţe* constituie momentul de apogeu al creaţiei sale dramatice, în corespondenţă organică cu tezele afirmate teoretic. Poate că a fost gândită ca replică la *Arca lui Noe*, penultima dramă scrisă de Lucian Blaga în 1944, pe când I. D. Sîrbu îi era student la Sibiu. Localizând acţiunea într-un arhaic sat românesc de munte (soţia lui Noe se cheamă Ana, iar fiii, Ion şi Aron) şi întemeind conflictul pe confruntarea dintre Moşul divin şi diabolicul Nefârtate, cu accent pe elementul miraculos, Blaga i-a oferit indirect discipolului său un model de reinterpretare a mitului. *Arca*... lui Sîrbu este şi piesa cu cel mai mare succes în acea epocă „de aur" - de public şi critică dramatică -, bucurându-se de cele mai multe puneri în scenă. După premiera absolută din 4 aprilie 1970, la Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ, a fost jucată în următorii ani în teatrele din Bucureşti (*Teatrul de Comedie*), Oradea, Timişoara şi Craiova. Tradusă în câteva limbi europene (franceză, germană, spaniolă, cehă, poloneză, maghiară), *Arca bunei speranţe* a avut ecou şi peste graniţă, fiind reprezentată, de pildă, de Teatrul Powszechny din Lodz, în Polonia. În această „parabolă dramatizată", cum o definea N. Carandino, este reactualizat, din perspectivă filosofică, mitul potopului universal şi al regenerării din *Vechiul Testament*. Paradigma mitologică, deşi epurată de conotaţii religioase făţişe - fapt explicabil în condiţiile cenzurii comuniste foarte aspre în domeniul teatral -, păstrează datele iniţiale din *Geneză*, modificate, însă, în direcţia contemporaneităţii acţiunii. Indicaţia autorului de la începutul piesei („Acţiunea se petrece în zilele noastre"), şi specificarea din debutul Actului I („Ne instalăm în plin simbol") sunt simptomatice în sensul actualizării conflictului. Conform aceloraşi indicaţii auctoriale, imensa corabie mitică este imaginată „ca un vas ultramodern, amestec de transatlantic şi distrugător, construit din oţel şi având instalaţiile tehnice necesare unei rapide plutiri". Pe arcă se află şi un televizor portabil, cu program unic realizat de inginerul Ham. Tot el instalează microfoane de ascultare (precum Securitatea!) în camera Arei.

În acord cu timpul acţiunii, se modifică şi structura personajelor, păstrându-se doar numele din legendă. Bătrânul Noe, deşi e acelaşi „om neprihănit" din paradigma Potopului, nu mai are vârsta descendentului matusalemic de 600 de ani, ci „aproape o sută de ani". Alături de el se află bătrâna Noa, care în varianta iniţială se numea mai expresiv Noah, creând o confuzie nescontată, întrucât *noah* este termenul originar din ebraică (din care provine numele salvatorului Noe), însemnând „odihnă, refacere". Cei trei fii ai lor îşi păstrează, de asemenea, numele biblice: Sem, Ham şi Iafet (sau Jafet, în prima variantă). Întru redimensionarea mitului, apar în piesă două personaje noi, din afara paradigmei, ca expresie a vieţii trăite în spiritul moralei şi al credinţei în ideal, Ara şi Protos. Simbolismul onomastic este transparent în cazul acestora. Numele *Arei* - simbolul regenerării spiţei umane - vine de la muntele Ararat, ţinta călătoriei mântuitoare. Iar *Protos* - fiinţă primară adăpostită pe arcă într-o cuşcă de animale, îşi trage numele din termenul grecesc eponim, desemnând *primul specimen* pe scara antropologică, omul primitiv, simplu, de la începuturile lumii.

Dramaturgul cu fibră teoretică dezvoltă mitul corăbiei salvatoare a umanităţii - în care consideră că „omenirea şi-a visat, în rezumat, destinul său" - într-o meditaţie dramatic-filosofică pe tema supravieţuirii speţei umane în condiţiile epocii tehniciste şi ale răului proliferant. Intenţia artistică mărturisită era de a oferi o imagine simbolică asupra lumii contemporane asemănătoare cu arhaica Arcă ridicată de Noe: „Am stat pe o piatră albă şi am încercat să rezum - simplu, imagistic - această lume în care trăim. Această lume care seamănă cu o Arcă, cu o Arcă tristă, în care se dezbat marile şi veşnicele drame ale condiţiei noastre. Eu cred în forţa de sugestie a simbolului, consider că metafora, atunci când e clară şi profundă, poate salva anumite esenţe. Mitul Arcei depăşeşte cu mult tradiţia biblică: o cunoşteau sumerienii, poate fi întâlnită în textele arhaice ale culturii sanscrite. Ca imagine plastică reface, în mic, unitatea cosmogonică a existenţei." (Cf. *Obligaţia morală*, 1995) Concretizarea proiectului în această formulă dramatică se întemeiază pe convingerea intimă că literatura dramatică presupune o filosofie a devenirii umane în forme specifice: „Deci, teatrul e un alt mod de a filosofa, de a face sinteze, de a trage concluzii. E, în primul rând, *literatură*, adică mit interior, metaforă, cuvânt şi gest ...". Prin această prismă conceptuală, Arca lui Sîrbu devine un „simulacru" al lumii şi, totodată, un simbol real - „un simbol devenit realitate, e o lume în care, în mic dar în esenţă, are loc o foarte gravă furtună filosofică." În structura dramei - o dramă în trei acte bine închegate - eşafodajul ideatic se susţine pe convingerile înţeleptului protagonist al Potopului universal în ipostaza de *pater familias*, care întreţine vie speranţa, „buna speranţă", în depăşirea momentului de criză al umanităţii: „...acela care nu a urcat într-o arcă luând cu el tot ce era bun de salvat, zicându-şi: trebuie să fie undeva un liman, un ţel, o nădejde - acela nu e om. *Şi sufletul omului e o Arcă* în care stau închise fiare, duduie puterea maşinilor şi strigă inima după ajutoare. Dar ce ne-am face cu acest suflet dacă nu ar crede în fericire, în omenie şi frumuseţe? Arca aceasta e lumea, aşa e. Dar e o lume cu rost: o lume care trebuie să ajungă într-un golf unde e pace, lumină şi între oameni bună învoire." (în *Teatru*, 1976)

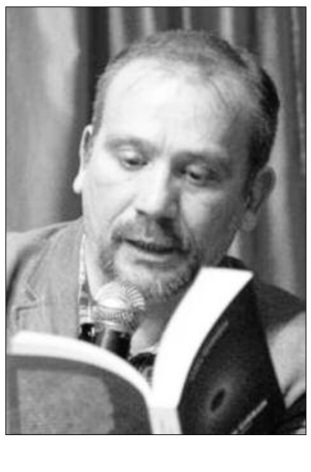
Semnificaţia metaforei titulare este sporită prin inventarea personajului simbolic Ara – reprezentând *forţa care germinează*, în concepţia autorului: „Iar Ara e o forţă care germinează, o voinţă pură ce trebuie să opteze, fiindcă de ea depinde rezultatul acestei cumplite lupte pe care o dăm în permanenţă cu Moartea, cu nefiinţa". Substratul filosofic al simbolului ordonator, provenind din sfera umanismului, este reliefat de acelaşi bătrân înţelept, un Noe cu alură renascentistă: „Arca asta călătoreşte în întuneric şi lumină, între viaţă şi moarte. Şi noi, împreună cu ea. Sunteţi trei bărbaţi şi nu aveţi nici o femeie. Fără femeie nu se poate naşte viaţă, fără femeie, nu e cu putinţă nici un fel de început. Ea e frunza, ea e floarea, ea e rodul. Ea e pământul care primeşte sămânţa şi lumina caldă a Soarelui." În registrul modernizării mitului biblic, dramaturgul proiectează o „dramă de Familie" pe fundalul unei drame existenţiale, amplificând meditaţia despre viaţă şi moarte. Ideea de *familie*, ca nucleu unitar primordial al vieţii, menit să reziste după condamnarea divină, este subliniată de acelaşi *pater*: „Suntem o familie. O sfântă familie. Şi o familie e începutul şi sfârşitul lumii".

În concepţia auctorială fundamentată teoretic, personajele sunt conturate, la prima vedere, ca arhetipuri, cu transparenţă simbolică. Dar originală este personificarea personajelor în manieră alegorică, dincolo de tipurile umane reprezentate în linia clasică a dramaturgiei. Fiecare dintre membrii familiei din arca-lume ilustrează o dominantă tipologică corespunzând textual intenţiei artistice. Cuplul străvechi Noe-Noa reprezintă „tradiţia rituală a rostului vieţii". Sem, cel mai mare dintre fii - are 40 de ani -, este omul insensibil care „organizează viaţa pe arcă", fiind responsabilul cuştilor cu animale salvate de la Potop şi apare ca exponent al puterii brutale, cinic-dispreţuitoare. Ham, mijlociul de 35 de ani, un tehnocrat fără sentimente - conduce motoarele ce pun în mişcare corabia - este întruchiparea forţei oarbe, inexpugnabile şi autarhice (cum spune: „autarhia mea e perfectă"). Amândurora le lipseşte simţul moral şi, mai cu seamă, credinţa; nu cred nici în existenţa Muntelui Ararat. Ei se situează în acţiunile imediate dincolo de Bine şi de Rău, gata să provoace distrugerea lumii-arcă în lupta iresponsabilă pentru supremaţie. Cei doi fraţi înrăiţi şi pretinşi inovatori au ajuns să conteste autoritatea paternă, considerând că Noe reprezintă protoistoria. Opusul acestora, mezinul de 30 de ani Iafet, în ipostaza visătorului dezamăgit, este responsabil cu funcţionarea transmisiunilor, deşi recunoaşte că nu are cu cine comunica. Disperat şi gol sufleteşte, un sceptic incurabil – „un ameţit al lucidităţii", cum îl caracterizează Ara -, el întrupează tipul înstrăinatului care mai poate fi salvat. În configurarea personajelor, I. D. Sîrbu uzează, în plus, de modalitatea originală a caracterizării prin auto-portretizare. Iafet, de pildă, îşi conturează cu sinceritate şi auto-ironie portretul spiritual şi moral în dialogul cu Ara: „Eu mă îndoiesc, toate glandele mele secretă numai întrebări şi contradicţii. De aceea am ajuns un sclav al libertăţii, un ratat al desăvârşirii, un idiot al inteligenţei (...) Şi un impotent al filosofiei, şi un diletant al artei, şi un bârfitor al moralei. Nu am nici religie, nici, nici convingeri. Nici ideal."

Proiectată de autor ca „nucleu dramatic al acţiunii", Ara, ascunsă iniţial de cei doi bătrâni în cuşca unei maimuţe, este *fecioara* menită *a naşte viaţă*, o nouă viaţă, un nou început pentru omenire. Ara este arhetipul feminităţii regeneratoare, cum ţine să sublinieze dramaturgul în indicaţiile scenice: „Trebuie să fie neasemuit de frumoasă. Vârsta perfectei tinereţi, graţia sublimă a feminităţii incipiente. E superb îmbrăcată, amestec modern de Veneră şi Madonă". Momentul integrării fecioarei în lumea arcei coincide cu momentul pierderii oricărei speranţe pentru locuitorii ei reprezentativi. Semnalele „transmisionistului" Iafet nu au nici un ecou în Universul gol, pe când Arca rătăceşte „între viaţă şi moarte" către un liman tot mai îndepărtat. Apariţia Arei înseamnă renaşterea *bunei speranţe* („mireasă a bunei

(continuare în p. 22)

Horia Vicențiu Pătrașcu

Icnetul ca morfem

Dacă stai să te gândești ceva mai mult, nu mai poți spune nimic rău despre nimeni. Și, în genere, nu prea mai poți spune nimic, așa cum au dovedit-o, fără putință de tăgadă, scepticii. Orice critică se datorează nervilor, inflamării de moment, ambalării. Polemistul știe foarte bine asta: de aceea scrie pe loc ce-i trece prin cap, el este constrâns să se producă sub imperiul primei impresii sau să tacă pentru totdeauna.

Dumnezeu însuși nu se poate sustrage acestei legi: ori de câte ori își condamnă creatura o face pentru că se lasă pradă „mâniei". De îndată ce-și vine în fire - își regretă faptele - și neputându-le șterge, îi acordă omului compensații exagerate, o iertare necondiționată și o nemiluită compasiune. Oricine poate verifica această informație comparând situația lui Adam după Cădere cu cea din Eden - răul, boala, truda, moartea însăși fiind excedate de beneficii inimaginabile în Paradis; e suficient să amintim doar înzestrarea oamenilor cu un simț nou, incomensurabil: sexualitatea. Dar, și mai adesea, după ce și-a recăpătat complet cumpătul – despăgubirile acordate căzăturilor fiind destinate în primul rând propriei Lui liniștiri – Dumnezeu se retrage în compania Înțelepciunii, reprimându-și, odată cu cruzimea, și cealaltă *față* a ei: mila.

Convingători nu suntem decât atunci când, învinși de patimile noastre, suntem părtinitori – din ură sau din iubire. Vitregite de focul pasiunii, până și școlile de filosofie au fost părăsite de cei mai loiali dintrei elevi – după ce, deși înduraseră cu stoicism înghețul ce le cuprinsese, au constatat că nu mai au cum să-și scrie argumentațiile și să-și susțină disputațiile din cauza degerăturilor care i-au făcut să-și piardă și degetele și limbile.

Că nervozității ar trebui să-i recunoaștem un loc de onoare în panoplia atât de bogată a ipotezelor privitoare la originea limbajului articulat o arată faptul că animalele cuprinse de o iritare neobișnuită, datorată bolii, perioadei de rut sau unei supraexcitații subite – încep să-și moduleze răgetele, urletele, lătrăturile în vecinătatea imediată a Dicționarului. O pisică în călduri nu mai miaună, aproape că vorbește! Iar dacă – luând pildă de la om – și-ar permanentiza febra erotică, dacă ar face din ea o ocupație zilnică, o obsesie senzitivă – e absolut sigur că, după două-trei generații, s-ar naște o felină complet deprinsă cu tainele calendarului. Rănit, un leu de mare scoate niște sunete incompatibile cu viața animalică, a sărit, dintr-un singur salt, peste milioane de ani de evoluție, în miezul definiției omului sau cel puțin într-o jumătate a ei, cealaltă – raționalitatea – nefiind decât o extracție tardivă vorbirii. (Semnificativ este că atât Aristotel cât și Kant își construiesc teoriile asupra judecății urmărind modurile în care se exprimă făpturile omenești, analizându-le rostirea, discursul.) E adevărat că „la început a fost Cuvântul", dar tot atât de adevărat este că – într-un alt plan – înaintea lui a mai fost ceva: criza de nervi. Creația însăși nu are sens dacă nu ni-l imaginăm pe Atotputernicul pradă unei slăbiciuni, unei plictiseli de moment, unei tulburări lăuntrice. Dar ceea ce în teologie nu poate fi decât obiectul speculațiilor, în etologie și antropologie este un fapt dovedit: limbajului articulat îi precedă vulnerabilitatea extremă a ființei vorbitoare. Omul este un animal isteric.

De aceea idioția sau alalia ar trebui acceptate drept consecințele inevitabile ale bunătății desăvârșite și ale echilibrului interior. Liniștea și tăcerea sunt, orice s-ar spune, sinonime. Între zâmbetul oligofrenului și zâmbetul nirvanic al lui Buddha nu este nici o diferență. De câte ori cineva vorbește, întreabă-te: „împotriva cui?" A pronunța înseamnă a acuza, orice act de discurs este un rechizitoriu – îndreptat împotriva semenilor, a lumii, a lui Dumnezeu, a noastră înșine. Chiar și când lăudăm pe cineva – o facem mereu, în subtext, împotriva altcuiva. Un elogiu este fața văzută a unei „filipice".

Reactivitatea – trăsătură esențială a tot ce este viu – atinge paroxismul în maimuța vorbitoare. Analizat minuțios, orice act de limbaj - de la simpla sporovăială până la tratatele de fizică și de metafizică – își descoperă unitatea morfologică fundamentală: icnetul. Diferența specifică între om și celelalte viețuitoare este că ultimele reacționează la *ceva*, la un stimul intern (foame, instinct sexual) sau extern (amenințare, pericol), în vreme ce nervozitatea noastră extraordinară ne face să zvâcnim – și încă cel mai violent! – tocmai la *absența* acestor stimuli, la *nimicul* homeostaziei. Boală autoimună a tuturor – plictiseala – ne face să fierbem în suc propriu pentru ca în aburii ridicați să putem distinge închipurile infernului la care se adaugă – doar pentru a avea un motiv în plus de deplorare – cele ale paradisului pierdut.

Între zâmbetul oligofrenului și zâmbetul nirvanic al lui Buddha nu este nici o diferență.

Vălurile somptuoase ale limbii cad – dezvelindu-i substanța – în singurătatea celui bătrân sau bolnav. Dacă vi se oferă ocazia, nu ezitați să trageți cu urechea la ușa lui: vă va întâmpina un potop de blesteme, de sudălmi, de imprecații și vituperații. Îndreptate împotriva tuturor și a nimănui, ele au rolul de exercițiu al rostirii pure, repetarea mecanică a Ocării nefiind altceva decât actul, aproape ritualic, de menținere a demnității umane prin punerea și repunerea în funcțiune a mecanismului esențial al vorbirii.

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale. Nu există mare națiune fără proprietatea limbii.

(Fernando Pessoa)

AJUTAȚI-L PE GICUȚĂ!

Gicuță s-a hotărât să urmeze Facultatea de Drept. Cum este un băiat conștiincios, a cumpărat o mulțime de cărți de teste și toate dicționarele recomandate de programă, ba și pe deasupra: explicative, de sinonime, de omonime, de paronime și câte altele. Unul dintre exerciții îi cerea să spună dacă erau folosite corect cuvintele „a reflecta", „reflecție" și „reflexie". Dar bietul Gicuță, în loc să se dumirească, mai rău s-a încurcat.

A cercetat mai întâi DEX-ul, în care a găsit următoarele explicații: „**A reflecta** = (*reflectă*) 1. tranz. și refl. = a (se) răsfrânge direcția de propagare a luminii, a razelor de lumină, a undelor etc. la suprafața de separație a două medii diferite; a determina sau a suferi o reflexie. 2. *fig.* a (se) oglindi. 3. intranz. (*reflectează*) = a gândi profund; a cugeta, a medita la... (< fr. refléter, lat. reflectere, germ. reflektieren)." „**Reflecție** = 1. meditare, cugetare, gândire, reflexie (2). 2. reflexie (1). (< fr. réflexion, lat. reflexio, -onis, germ Reflexion." „**Reflexie** = 1. fenomen de reîntoarcere parțială a luminii, a sunetului, a radiațiilor în mediul din care au venit atunci când întâlnesc o suprafață de separare a două medii; reflexie (2). 2. reflecție (1). (< fr. réflexion, lat. reflexio, -onis, germ Reflexion)." Ce a înțeles Gicuță din DEX? Că verbul „a reflecta" este polisemantic sau că sunt, de fapt, două verbe „a reflecta" scrise sub același titlu: unul se referă la fenomene fizice și are forma „reflectă" la persoana a III-a, celălalt se referă la acțiunea de „a gândi", cu forma „reflectează" la persoana a III-a. Nedumerire: dacă atât formele flexionare, cât și sensurile sunt diferite, de ce nu apar două verbe „a reflecta"? La substantivele „reflecție" și „reflexie", nedumerirea i-a fost și mai mare: sensul (1) al substantivului „reflecție" este același cu sensul (2) al substantivului „reflexie", iar sensul (2) al substantivului „reflecție" este același cu sensul (1) al substantivului „reflexie" și viceversa. Curat meșteșug de... amețeală!

În *Noul dicționar universal*, la fel! Tulburat, Gicuță nu știe dacă trece printr-un proces de reflexie ori de reflecție! După cum arată explicațiile citite până acum, cele două substantive par a fi... sinonime. Repede deschide *Dicționarul de sinonime* semnat de Luiza și Mircea Seche și bănuiala se adeverește! În lanțul sinonimic al substantivului „reflecție" apare și substantivul „reflexie" și invers!

În arzătoarea sa dorință de cunoaștere, Gicuță nu se potolește și deschide *Dicționarul de paronime* al lui Gh. Bulgăr și pe cel al lui Nicolae Felecan: „**Reflecție** = meditare, cugetare, gândire, reflexie." „**Reflexie** = fenomen de întoarcere parțială a luminii, a sunetului, a radiațiilor în mediul din care au venit; reflecție." Gicuță constată că cele două substantive sunt, în același timp, și sinonime, și paronime!

În febra căutărilor, Gicuță continuă cu dicționarele de omonime pentru a cerceta verbul „a reflecta". În *Dicționarele de omonime* semnate de către Gh. Bulgăr, N. Felecan, M. Găitănaru, I. Rotaru nu există verbul „a reflecta", deoarece pentru a fi omonime, cuvintele trebuie să aibă origini diferite. Dar în *Dicționarul de științe ale limbii* este semnalată drept cauză a omonimiei și „divergența semantică a sensurilor unui cuvânt polisemantic pentru cuvinte cu aceeași origine". Astfel că în *Dicționarul de omonime* semnat de B. Kiseleff, apar două cuvinte „a reflecta": „**Reflecta**[1] = 1. a (se) răsfrânge direcția de propagare a luminii, a razelor de lumină, a undelor etc. 2. (fig.) a (se) oglindi." „**Reflecta**[2] = a gândi profund, a cugeta, a medita la..." În alte trei dicționare de omonime (S. A. Berceanu, Alexandru Emil M., D. Marin) sunt chiar trei cuvinte, sensul figurat fiind considerat al treilea omonim. Ei, nici chiar așa, se gândi Gicuță. Întrebare: verbul „a reflecta" este un cuvânt polisemantic cum apare în DEX sau sunt două verbe „a reflecta" în relație de omonimie?

Perseverent, Gicuță nu s-a lăsat și a deschis *Dicționarul actualizat de neologisme*. Verbul „a reflecta" este explicat la fel ca în DEX, dar fără a fi date formele flexionare. Nimic nou, prin urmare. La substantive, Gicuță s-a mai liniștit. În acest dicționar, sensurile celor două substantive nu s-au mai amestecat: „**Reflecție** = meditație, cugetare ● (filosofie) cunoaștere a proceselor care se petrec înăuntrul conștiinței; întoarcere a conștiinței asupra ei înseși." „**Reflexie** = răsfrângere a unui fascicul de radiații atunci când acesta întâlnește o suprafață lucioasă sau dură."

Cu ultimele puteri, Gicuță deschide DOOM[2]: „**A reflecta**[1] (*reflectează*) = a gândi." „**A reflecta**[2] (*reflectă*) = a răsfrânge, a oglindi." „**Reflecție** = cugetare." „**Reflexie** (fenomen fizic)."

Dragă Gicuță, sfatul meu este să respecți DOOM[2] sau să alegi altă facultate unde nu dai examen la limba română.

litere

Vasile Dan Marchiș

Prin importanță, creștere și răspândire

florile sunt ca Învierea Domnului

dragoste fără mărginire

Atuul descântecelor

Pentru judecata de apoi

mărturia salvatoare a grădinarilor și apicultorilor.

Minuni s-au combinat cu rodul lor

ca să rămână drept altare albinelor

Să împlinească cu un paradis de miere omenirea

cum se întruchipează îndurarea

care împlinește descântecul, rugăciunea și zidirea...

poesis

DE RESTUL SENTIMENTELOR

Când mă gândeam ce mai am de făcut
la ceas de seară târzie,
muza m-a interceptat astfel:
”Dacă pentru sentimentele pe care
i le-ai creat lui Dumnezeu
n-ai cerut nimic material
cum ceri cu bani marfă din magazin
ci ai cerut ceva pentru suflet
Domnul a fost de acord cu cererea ta
ca să-ți ofere aceste poezii....
Dar mi-a zis să te întreb
ce să-ți dea de restul sentimentelor?”
Mai neobișnuită ca oricând
precum o foaie de hârtie goală,
muza aștepta de la mine un răspuns
Atunci am grăit:
”Spune-i Tatălui Ceresc să-mi dea
dea de restul sentimentelor, viață!”

MEMORIU – PICIOARELOR

Vai cât v-am umilit
mințindu-vă că prin fuga voastră
ce reprezintă canonul istoriei refugiaților
ce a menținut refugiile
în legătură cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos
veți deveni ceva special-sistemul prin care
se poate finaliza drumul până în Paradis...
Vai mie că prin voi picioarele mele
nu mă simt altceva înafară de om...
Dacă aș avea tăria de caracter să vă despart
aș face-o dăruind unul ciungului
știind că doar acest picior odată dăruit
mă va întâmpina
în adevăratul sens al cuvântului
pe drumul recunoștinței...

NORMĂ

Urcând Golgota
am căzut a treia oară
ducând crucea țării,
în timp ce la dreapta mea
Mântuitorul nostru Iisus Hristos
urcând și el
dar de această dată ca turist
și scriind versuri despre
istoria acestui deal
a căzut lângă mine,
nu silit de povara drumului
ci a metaforelor...
Atunci Domnul Iisus Hristos
a făcut cu mine schimb de experiență...
A luat el crucea...
Iar eu îi continuu poezia...
După câteva momente,
în cel mai imprevizibil mod
m-a împresurat
stăpâna peste tot ce s-a scris și se
scrie-Muza.
Atunci am dat onorul acesteia, din creion
și murmurând descumpănit:
”Imensitatea ta...!”
Muza îmi glăsuiește:
”Unde ai rămas de Mântuitorul nostru Iisus Hristos?
Doar scrii...?”
Este prima pauză
pe care mi-o provoacă muza, legat de poezie...
Însă fug și apuc din nou crucea și scriu...
Cad scriind...
Scriu căzând a nu știu câta oară
sub crucea țării...
Nu mai am pe ce să-mi înalț piciorul...
Ce înaltă e Golgota și cerul e atât de jos...
Dar nu-l mai văd pe Iisus Hristos!
”Ce stai, meditând în sec la Iisus”,
îmi cuvântă muza!
”Continuă și scrie,
dă-mi crucea mie...
Mântuitorul s-a dus
să-ți pregătească un loc...,
în care să ai unde te desfășura...
Loc în care să ai timp să încadrezi
în adevăratul sens al cuvântului
durerea în poezie...!”

BILANȚ PANORAMIC

Încă ființez
Nu se poate muri dumnezeiește.
În dialogul ce-l porți cu orice nație
m-ai pus Doamne
semn de punctuație

Dumnezeu cu mine
în finala concursului de iubire

Încă ființez
În iubire nu există măsură dumnezeiască.

FLORI

Crescute prin căința pământului
că a prădat prin seisme sanctuarele
Nu le port prețui cântarul, gramatica sau hotarele...
Prin importanță, creștere și răspândire
florile sunt ca Învierea Domnului
dragoste fără mărginire
Atuul descântecelor
Pentru judecata de apoi
mărturia salvatoare a grădinarilor și apicultorilor.
Minuni s-au combinat cu rodul lor
ca să rămână drept altare albinelor
Să împlinească cu un paradis de miere omenirea
cum se întruchipează îndurarea
care împlinește descântecul, rugăciunea și zidirea...
Un anotimp istoric revenind
prin împlinirea roadelor florilor
cu minuni îndulcite
e prețul de răscumpărare a grădinarilor și apicultorilor
de la suspinele tăinuite.

SUSPIN SILVIC

Focul s-a declanșat din blestemul soarelui
pentru cei ce n-au îngropat eroii în pădure
ca punct de reper
Flăcările preamărite de Domnul mai presus de conifere
ca onorul anotimpului în fața soarelui răsărind
mi-e dat să le simt
și pentru cei ce au murit de ger...
Viețuitoarele îngrozite fug aiurea
citindu-și viitorul cu coada ochiului
în focul ce mistuie pădurea...
Arborii arzând par troițe profanate de atei, de nebuni,
lângă care nu-i loc nici timp
să adresezi laude și rugăciuni.
Atunci îmi priveam mâinile goale
când crezând că vine furtuna,
dar de fapt mă împresura în duh, îngerul păzitor,
rostind:
”Pentru ce te consideri victimă, dorindu-ți să fii pasăre?
Aripile chiar dacă intră în contact cu ceva,
fie cu pământul sau cu Cerul
pot doar să zboare
însă mâinile chiar dacă sunt goale
când intră în contact cu ceva, devin salvatoare!”
Cum aș avea brațe zămislite din
căința cuplului de lideri
care a înrobit o generație,
mă reped spre un căprior nou născut
mutându-l apoi pe o pajiște care
nu este cuprinsă de grija culegătorilor de ciuperci
sau a celor ce doresc să-și achiziționeze
alte bunuri din pădure...
Și iar, dacă am mâini nu aripi, prin instinctual antic
al omului modern neîmplinit
ce amână judecata de apoi,
mă avânt să mai salvez ceva...
Cât timp am aceste două mâini apte
mă simt salvator, nu victimă...

SINGURA COPIE - 2

Dacă dintr-o întâmplare ai ajuns prooroc
și nu ți-a stat în caracter
nici să aplici
procedeul de simulare a modestiei
(singura copie nelegalizată a sentimentelor
acceptată de Dumnezeu)
ba ai încercat nu pe plan religios ci politic
să-i iei locul marelui prooroc Ilie,
ai fost retrogradat la statutul de meteorolog
ce poți spune legat de acest aspect
mai ales că se prefigurează o nouă secetă...
Marea problemă n-ar fi că meteorolog fiind
și aflându-te în impas
legat de acest anotimp înșelător
ca tinerețea florilor,
te gândești la proorocul Ilie
ci aspectul că tu nu poți fi luat
nici la propriu
nici la figurat
deoarece nu se știe dacă proorocul respectiv
cel de care au ascultat
în adevăratul sens al cuvântului
toate fenomenele cerești
se mai gândește la tine?

ZODIE FACULTATIVĂ

Muzei care mi se bagă în seamă printr-un melc îi spun:
„Ce faci acum, îl miști în ciuda mea ?”
Aceasta îmi rosti:
”Îl determin să se deplaseze în funcție de cum scrii tu...!”
Spun muzei astfel:
”Să-mi imite prin mers poezia ?
Păi, după cum îl faci tu să se deplaseze
ar trebui să scriu doar poezii de tip haiku!”
Muza a adăugat:
”Să fac melcul să se miște mai repede precum ai vrea tu să scrii
poeme în proză?
Cum ai putea scrie să nu pari prin asta de speriat...?
Să nu se sperie melcul de acest instrument de scris
de categoria grea...!
Tun de cuvinte...!”
Cum să-l fac să pară tun de cuvinte oarbe?
Și se ia melcul la drum parcă trăgând cu urechea la
spusele muzei cu teama că în lipsă de spațiu îi voi scrie ca
o hulă titlul poemului direct pe cochilie
Muza îmi dă de înțeles că melcul s-a speriat dar l-a
convins că nu vreau decât să-i caligrafiez mișcările-i de mim..
Scriu parcă poezia mea ar fi unitatea cu care se măsoară
în intensitate nu mișcările melcului ci răbdarea acestuia!
Melcul se mișcă de parcă această chestiune este unitatea cu
care se măsoară metaforele
Pe melc îl desparte de poezia mea doar o virgulă...
Nu știu dacă melcul merge prea încet
sau scriu eu prea repede.... .
Cum aș putea scrie poezii mai repede de cum merge melcul?
Prin asta se va deduce că
nu implementez răbdarea în poezie
Referitor la scrierea mea am întrecut melcul dar nu la
mișcare ci în răbdare...

NEPOTUL

Toți care te-au urmat pe tine Doamne
l-au abandonat din fragedă pruncie
Ca răsplată pentru ei
și ca să nu plângă niciodată
te-ai dăruit Dumnezeule prin diferite lucruri
acestui copilaș ca jucărie.
Bunica văzându-și nepotul
că se joacă cu cărțile de religie
rosti doar atâta:
"E bine ce faci?"
Copilașul a răspuns:
"Ce fac eu nu-i un simplu joc,
ci e febra tinereții tuturora
adunată la un loc.
Prin inocența mea
ce să pun mai presus de Biblie
între mine și dumneata
dacă n-o am pe mama,
dacă nu-l am pe tata?
Prin asta se joacă Dumnezeu cu mine
omenește,
totodată învățându-mă cum să mă joc cu El
dumnezeiește!"

Florin Golban

,,Ce a însemnat pentru mine această experiență, a cititului în tramvai? O acceptare a orașului, după 16 ani de negare. Și cred că doar acum o să încep să-l descopăr și să am o relație cu el”

Tramvaiul poeziei, editura Paralela 45, 2019

Concert

concert urban –
printre claxoane
cântecul mierlei
*
blocaj în trafic –
trece nestingherit
alaiul frunzelor
*
safari –
soarele-n amurg
traversând zebra
*
Biserica Albă -
prin fereastra deschisă
respirația sfinților
*
vară indiană –
o lișiță taie
luna în V

amurg

soarele
traversând zebra
lumina roșie
a semaforului
toate mașinile aliniate
tăcute
casca lăsată pe spate
a polițistului
și fordul galben
înmatriculat în Bulgaria

peste oraș
noaptea
înghițind soarele

5 p.m

bară la bară în orașul
cu șantiere deschise
reclame cu blocuri desenate
frumos și spații verzi ca-n filme
aici a fost o uzină
cu porți mari albastre

despre orașul care respiră

îți spun
despre orașul care respiră,
despre orașul care freamătă,
despre orașul care trăiește
mergând printre mașini
oamenii dansează,
oamenii dansează
respirând orașul,
orașul cântă

știi cafeneaua din colț,
de la piciorul podului?
trimite-mi o poză
        cu piciorul podului.

era o apă curgătoare,
de la vest la est
orașul trăiește,
orașul cântă,
oamenii dansează
de la vest la est
albia râului traversează orașul.

era o apă curgătoare
la piciorul podului
trimite-mi o poză cu podul
cu oamenii care cântă
și orașul care dansează

era o apă curgătoare
la piciorul podului.
era o apă

trimite-mi o poză cu apa
cu oamenii care cântă
pe străzile înguste
pavate cu piatră
pe străzile care travereseaza
        orașul

cast away

în jurul tău se crăpase
de ziuă
noaptea spartă-n
bucăți neregulate
pe caldarâm
gunoierii
măturând strada

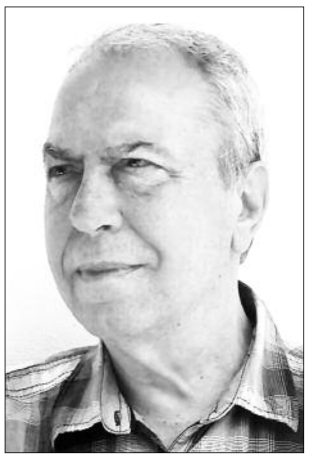
te întrebi
de unde atâta lumină
pe zâmbetul unui mut?

flashback dintr-o călătorie cu autobuzul 385

femeia fără vârstă
așezată pe scaunul din spate
al autobuzului.
femeia cu riduri și degete boante
te întrebai dacă s-a născut
        cu fața
brăzdată de șanțuri adânci
        mâinile
bătătorite de atâta muncă
și timpul încremenind
între două stații de autobuz
pe Calea 13 Septembrie

blocaj
în trafic –
trece
nestingherit
alaiul
frunzelor

Mihai Păcuraru

MOMENT DE DRUM ÎN OGLINDĂ

Păcat al copilului zburdalnic iertat de Dumnezeu,
care șterge prea ușor candelele cu uleiul ars prin fitil;
își toarnă tăria sau sucul fiert de maci în cazanele dintre nori,
și ar începe ca o baie în aburi, în văile și prăpăstiile pe care pământul
le-a pregătit după alunecarea simțirii în oasele păsărilor,
acestea luându-l pe iertatul om de Dumnezeu
în zborul de a-l arăta în puterea luminii gol, udat de culori și scântei,
din care se ridică plânsul lui,
plânsul lui asemănător plânsului de înger, dacă îngerii plâng,
însingurat de bucuria efemeră a celui cu un singur păcat, om,
ridicând deasupra candelele pline cu ulei și apă, cu apă și sânge,
alunecând ca un apus de soare ce nu va fi atins de boală,
ce nu va fi atins de gloanțe.

M-am oprit privind, și scrisul meu
A încetat aici,
neînțelegând drumul în formă de stea
deasupra pământului, cu un vas din care se prelinge apă și sânge, ulei și oțet.

SĂLBATIC CORDON

Trupul meu, meduza lui Dumnezeu, cu păcatele prăbușite
în lutul fierbinte cu vin fiert și miere, pregătit la amiază
cca o cocă de pus în forme la cuptorul pe care îl pregătise îngerul meu.

Mă atrăgea spuma de vin ce-mi amintea de spuma de lapte,
și înălțimea pădurii unde după frunzele nopții mă ascundeam câteodată.

Nimeni nu asista la nașterea după frământarea țărânii,
doar un trup desprins din viitor mă ruga
să accept, cum Aristotel lega inima mea
de cea mai înaltă stea nebună de înălțime, sălbatică în a fi cu mine,
cordon de control între lumină și bietul meu trup de om.

MOARTEA CA UN ȘARPE BOA

Aș vrea să colind sărind de pe un fulg de nea pe o picătură
de ploaie blajină, desprinsă din bucata de gheață pe care ai așezat-o
adânc în piept, spre a nu simți când răstunarea dorinței
pornește spre munți de tăcere, în lumea închisă în ea,
colivie mută, pasăre mută; în ritm tropăit: colivie mută, pasăre mută.

Aș vrea să colind adevărul întredeschis ca o ușă spre ceea ce
am văzut atunci când am zburat din vârful lutului cât
o piramidă de mângâieri oferită în cea mai frumoasă noapte de nuntă.
Moartea mă înghițea încet ca un șarpe boa.

Aș vrea să colind de pe o lacrimă pe un țărm din marea sufletului,
desfășurată îngândurat la marginea tristeții,
iar moartea mă înghițea încet ca un șarpe boa.

Aș vrea să colind o inimă, sărind de pe un mal la gura altei
Artere, care să mă încapă ca un șarpe boa, înghițindu-mă întreg,
doar cu mâinile pipăind recele libertății, în timp ce
moarte mă înghite încet ca un șarpe boa.

LUMINA PRIMELOR VOCALE

Fii mai bogat decât ținta săgeților din arcuri de munți,
striviți de voința mea de a scoate apă din toate pietrele,
când ursul serii s-a lăsat și-i simt greutatea în aer,
în coroana de câteva frunze a copilului vlăstar.

Privesc cum ninge și, printre ninsori, până departe văd locul unde
odată, în ceață, cu zăpadă și fulgere crunte de mii de nervi ai cerului,
un chip prindea contur,
apoi îl spălam cu iubirea coborâtoare din stele,
fără încetare, fără ca nicio pasăre să fie prezentă în ritualul
aerului ce prinde contur cu muzică și fete despletite.

Nu sunt mai bogat cu o lumină în celule mele frumos doritoare
de spațiu, cu drumul dezlănțuit de toate
durerile, care nu vor răsturna puterea din urmă
și nu vor sădi decât o speranță într-un tub
cu text albastru în el,
limpede ca primele vocale ale limbii române.

ÎN JOCUL DE-A MIRELE

Urlau lupii și picioarele scânteiau, le păreau ar fi fost vopsite
cu aur, la baza unui turn în jurul căruia ne alergam sărind șanțurile
cu apă, unde crocodilii ne plângeau zilele, dorindu-ne.

Tu erai mireasă, iar viscolul te oprea, plângeai ridicând crengile
înfrunzite în ținutul ce-ți oprea mersul spre candela aprinsă
într-o cameră ce se zărea pustie, refuzată de toți.

Râdeau nuntașii,pentru că tu erai mireasa,
și-ți era greu să înțelegi anii flăcări adunați în jur
ca un foc de semnal la baza turnului nostru.

Râdeau nuntașii, lupii urlau în jurul turnului, șanțuri cu apă
unde frica avea chip de moarte și te rugai
de mine să fiu următorul mire, să-ți ridic voalul și să rupem
între cearșafurile zorilor gâtul unui porumbel...

Aș vrea să colind de pe o lacrimă pe un țărm din marea sufletului,
desfășurată îngândurat la marginea tristeții,
iar moartea mă înghițea încet ca un șarpe boa.

poesis

Din poezia lumii

Andrei KOROVIN / Federația rusă

Prezentare și traducere: LEO BUTNARU

S-a născut în orașul Tula. Absolvent al Facultății de Drept, după care a urmat cursurile superioare de literatură la Institutul „Gorki" din Moscova. A publicat cărțile de versuri „Arborii cântători" (2007), „Soarele revărsat" (2010), „Planta-femeie" (2012), „A iubi dragonul" (2013). Este organizatorul Festivalului Internațional „Voloșin" din Koktebel, Crimeea, a Festivalului „Țvetaeva" (regiunea Vladimir), administratorul „Casei Bulgakov" (Moscova). Deținător al unor premii literare.

odată mi s-a întâmplat

să-mi elaborez un plan personal de viață

așternându-l pe o hârtiuță

pe care am pus-o în buzunarul paltonului

pe care l-am uitat în cuier

din acea clipă

trăiesc fără plan

traduceri

În memoria lui Mandelștam

Peste troieniri mandelștamiene
mergem să pictăm nemurirea
și pare colosală
uriașă arată nemurirea
dincolo de interminabila baracă
dincolo de viața naivă și hazlie
dincolo de negrul stol de corbi
și de sângele ce acoperă zăpada
dincolo de lătratul răgușit
de aprigi dulăi și santinele
dincolo de interminabila baracă
colosală pare nemurirea
și ninsoarea ninge cum i-i dat
și moartea merge unde i-i dat să meargă
și trena linge picioare urme
și nimic nu e în clipa de adio
nici fărâmituri de litere și nici
barem umbre de cuvinte
vă imaginați absolut nimic

***

mi se pare
copiii
ar fi un popor aparte
un fel de extratereștri
pur și simplu ei găsiră modalitatea
să apară în lume printre oameni
utilizând trupurile noastre
cunoștințele și sentimentele noastre
ei ne impun ne obligă
să le dedicăm întreaga viață
cât mai suntem tineri și plini de puteri
după care – pleacă
la străbunii lor adevărați
copii-patriarhi
ce locuiesc în Tibet
în Shambala și Atlantida
povestind că omenirea
este tot mai puțin prielnică
întru continuarea neamului copiilor
povestind de războaiele contraconceptivelor
despre *childfree* ca mod de viață
despre riscuri nenumărate
și că deja e timpul de a se căuta
un gen mai optim de homeoterme
nu atât de lenevoase
nu atât de proaste
nu atât de necruțătoare

iar patriarhii clatină din cap
își netezesc bărbile brumate
căzând pe gânduri

***

în copilărie mi se spunea
că prietenii mă vor trăda
și eu n-am crezut

în adolescență mi se spunea
că viața e prea scurtă
și eu n-am crezut

dar dacă-ar fi fost să cred
ce s-ar fi schimbat

***

uite trăiești tu cât trăiești
la un moment dat chiar afli sensul vieții
dar gata
chiar atunci
viața s-a și terminat

***

mult stimate
domnule Dragon
vă rog
să mă angajați pe post
de cavaler
promit să vă slujesc
cu dreptate și credință
până va fi să vă ucid
sincer al dumneavoastră
Lancelot

***

în vremurile noastre deja
nu mai e la modă să folosim
lucruri autentice
cărți
instrumente muzicale
toate astea și celelalte
au analoage digitale
cărți electronice
muzică electronică
noi trăim în epoca analoagelor care
cât de curând vor substitui însuși omul
prin bărbați electronici
femei electronice
sentimente electronice
copii electronici
firește
așijderea și nepoți

***

în fine
în țara lui și-a dus soție rusoaică
ba chiar și el însuși învăță la Moscova
compunea oarece poezele
și le tot scrie scrie în continuare
ba chiar se pare că a trecut și la altă credință
acum numindu-se poet

ei nu frecventează geamia
ba chiar nici nu mai au geamii
doar se adună-n cercul lor strâmt
citindu-și unii celorlalți
din astea cum le zice poezele
ca pe un fel de rugăciuni și le citesc
apoi bat din palme
după care beau
licoare satanică
încât parcă devin alții
hohotesc ca șeitanii
îmbrățișând muieri străine
ba chiar flutură din brațe
uneori trăsnindu-se unii pe alții
după care cad prin tufișuri
adormind

iar soața lui e rusoaică
îl înjură crunt
cu astfel de cuvinte
cu care doar că bătrânii mai înjură
probabil ea e de altă credință
nu de a lor poeticească
astfel că iată
ce dezmățată e

Brad de Crăciun

în curtea noastră
au instalat bradul
au atârnat de el globulețe frumoase
ghirlande electrice
în vârf au fixat o stea
mămicile și copilașii lor
admirau ca în uitare
minunata înfățișare

a doua zi
globulețele au fost împușcate
în fine dispărând definitiv
ghirlandele au fost rupte
beculețele nu mai luminau

iar în ajun de Crăciun
au dus nu se știu unde și bradul

pe pământ nu a rămas decât biata stea
ce stătuse în vârf

***

copacii
își lasă boturile în apă
și beau
precum dulăii
unii din ei semănă leilor
mai ales toamna
când de fapt
cam toți copacii seamănă
a lei
leoparzi vulpi
urși bruni
toamna ce pare a fi
marea adăpare
după care animalele pleacă
lăsându-și scheletele pe mal
și frunzișul veșmintelor lor
în apă

***

odată mi s-a întâmplat
să-mi elaborez un plan personal de viață
așternându-l pe o hârtiuță
pe care am pus-o în buzunarul paltonului
pe care l-am uitat în cuier

din acea clipă
trăiesc fără plan

zi de zi
fără plan
an de an
fără plan
chiar viața întreagă
fără plan

iar lumea se miră
cum se poate să nu ai un plan
totul trebuie să fie minuțios planificat

când să te naști
când să mergi la școală
când să te îndrăgostești
când să termini facultatea
când să o absolvi pe a doua
și când să începi a studia spaniola
când să-ți găsești un job demn de tine
și când să te căsătorești
când să pornești călător prin lume
când să ți se nască pruncii
când să te pensionezi
și când să mori

însă eu trăiesc fără plan
iar acesta există undeva
fără mine
în buzunarul paltonului

***

dacă Dumnezeu ar ști
cât de mult vreau să citesc
toate cărțile din
biblioteca personală
El mi-ar mai da
încă o viață
exclusiv pentru lectură

***

despre morții cei buni
are grijă însăși natura
lângă mormintele lor
crescând un copăcel
sau un arbust
la adierea vântului
frunzișul cărora freamătă

la mormintele oamenilor buni
înfloresc ghiocei
lăcrămioare fragi

iar în rămurele păsările cântă
istoria vieții lor
trecătorilor

Adrian Alui Gheorghe

Războiul lui Dumitru Augustin Doman cu toată lumea

Dacă există pandemie, există și ”îmbogățiții din pandemie”. Unul dintre acești ”îmbogățiți” este Dumitru Augustin Doman, scriitorul care s-a îmbogățit cu o carte scrisă pe seama și în timpul pandemiei. Este vorba de ”366 de însemnări din anul pandemiei”, apărută recent la Editura ”Grinta” și care adună cogitațiile prozatorului Dumitru Augustin Doman în raport cu ce i/ ni/ li se întâmplă sieși/ nouă/ lor în acest an (încă) greu de explicat în cartea de istorie.

Primele însemnări sunt din data de 1 ianuarie 2020, după revelionul pe care prozatorul și-l petrece la o stațiune din Bulgaria, la Balcic, când lucrurile sunt încă normale, lumea e veselă, mahmură poate, dar sigur încrezătoare în viitor. Numai scriitorul își încarcă bateriile cu ceva scepticism, cu care va privi printre degete lumea pe care va trebui să o transfere mai apoi pe paginile albe: ”Sunt sceptic dintotdeauna, dar abia acum mi-am dat seama că sunt un sceptic care vrea mereu să fie dezamăgit în scepticismul lui. A-ți veni ideea unei povestiri: Extremist de stânga și de dreapta, și a nu avea o coală la îndemână. Te descurci cu verso-ul contractului de vacanță de revelion la Balcic. 2 ianuarie”. Criza de hârtie este încheiată pe 3 ianuarie când prozatorul își cumpără ”o agendă pe 2020” iar prima însemnare este un silogism al lui Cioran, firește: ”A trăi înseamnă a pierde teren”, lucru greu de combătut. Pe 11 ianuarie, Augustin Doman reiterează faptul că este, în esența sa cea bună, un sceptic, dar are un remediu pentru scepticism: ”un păhăruț de pălincă, producție proprie”. Sunt și drame neliterare, care depășesc cadrul ”mesei de cugetat și de scris”, la care prozatorul este martor și comentator. Un om cade secerat pe stradă, tentativele de resuscitare nu au niciun efect, omul moare și rămâne despuiat cu toate cele la vedere. Cineva comentează că ar putea fi amendat ”pentru atentat la bunele moravuri și exhibiționism (Marți, 14)”. Vine și momentul (mult așteptat?) în care, în România, debutează ”criza coronavirusului”, cu tot ce implică aceasta, de la starea de urgență, la închiderea parțială a economiei. Prozatorul își asumă partea lui de lume și uimire în fața acestei tragedii mondiale: ”Cum să se închidă cârciumile din motive de coronavirus? Și noi unde mai facem pe specialiștii în virusologie și pe rezolvatorii de criză?/ Luni, 16 martie”. În contul pandemiei încep să se adune raportările, plus ceva morți, nu prea mulți, însă măsurile de prevenție sunt dure: cetățenii de peste 65 de ani ies din casă numai între anumite ore, cu adeverință, sunt ”vânați” cei care nu respectă, amendați etc. Ficțiunea intră cu brutalitate în realitatea noastră, Dino Buzzati văzuse situația asta cu multe decenii înainte: ”Cifrele zilei: 794 de infectați cu coronavirus și 11 morți. Se dă a treia ordonanță militară. Voi, cei 37 peste 65 de ani nu mai aveți voie să ieșiți deloc din casă. (...) Atenție! Să ne amintim povestirea lui Dino Buzzati, *Vânătoarea de bătrâni*. O bandă de tineri extremiști atacă la ceas de seară și agresează ori linșează pe orice om care are peste 40 de ani. Dar, într-o seară, șeful bandei încărunțește brusc și din vânător devine vânatul propriilor ciraci. Aviz vânătorilor din fruntea țării! (Marți, 24)”. Dar în ziua următoare vine și o știre, ca efect al prezenței coronavirusului în lume: la Paris moare de această maladie scriitorul Paul Goma, la 84 de ani: ”...ceea ce n-a reușit Securitatea lui Ceaușescu, într-un deceniu pe urmele lui, reușește virusul ucigaș de la 2020”. Pe 29 martie sunt ”1815 infectați cu coronavirus, 43 de morți”, timp în care diaristul notează că e ”o zi frumoasă, însorită, adiind un vânt de primăvară, răspândind parfumul florilor de corcoduș și de piersic peste toată grădina. După-amiază apar nori și se întunecă. Peste zi, dau vreo șase-șapte ture prin livada de vișini. Scriu o povestire: Fiul risipitor”.

Dacă se va scrie vreodată ”povestea pandemiei în România”, cum a fost trăită, receptată, cum a evoluat frica, dar și speranța, cartea de însemnări a lui Dumitru Augustin Doman trebuie să fie trecută la bibliografie obligatorie. Dincolo de cifrele oficiale, pe care prozatorul le preia în jurnal și le comentează adesea, sunt și comportamente speciale de pandemie, care dau nota specifică, care înviorează pagina: ”Un vecin surd e mare iubitor de manele. E o tânguire pe toată strada de te-apucă plânsul. O mai întrerup un licean cu un scuter ambalat la maxim și unul cu o mașină sport albă ca laptele, lăsând în urmă decibeli ca la Formula 1.../ Sâmbătă, 4 aprilie 2020”. Cioran a avut, încă din 1968, viziunea ”unui război bacteriologic” care nimicește total populația unui oraș, de dimensiunea Parisului: „Azi-dimineață, aproape de ora 3, am luat-o pe străzi complet pustii. Nu era țipenie. Frig. Și mi-a venit ideea că umblu printr-un oraș ai cărui locuitori au fost cu toții nimiciți instantaneu, după un război bacteriologic. Nici angoasă, nici satisfacție. Și mi-am spus că te obișnuiești repede cu condiția de supraviețuitor”. Lucru care ni s-a întâmplat și nouă, am reușit să supraviețuim chiar și apocalipselor de la ”televiziunile infecte” (Antena 3 și România TV, de exemplu), care s-au repezit pe subiect ca șobolanii pe cadavre, scoțând toate efectele emoționale din dramele colective și personale.

Reflecțiile despre moarte sunt, firește, prezente în însemnările lui Dumitru Augustin Doman din ”acest an”, moartea fiind în subsidiarul tuturor acțiunilor lumii noastre. Dar pentru un scriitor moartea are ceva decorativ, exterior. Este adus în discuție Marin Preda: „Moartea e un fenomen simplu în natură, numai oamenii îl fac înspăimântător”, în timp ce diaristul își măsoară pasul reflectând olimpian la dramele care se desfășoară după gardul ocrotitor al curții proprii: ”Plimbându-te prin livada de vișini înfloriți, călcând pe mii de flori galbene de păpădie, și când totul e însorit, îți zici că moartea nu există. Și totuși, se moare de *covid 19*. Astăzi s-a ajuns la 270 de morți în România./ Vineri, 10 aprilie”. De ”sentimentul morții” scapi doar înfruntând-o, luând-o ca pe o fatalitate, amânând-o sine die: ”Ți-e teamă de moarte? Asta e, de ce ți-e teamă nu scapi. Ai să mori. Nu ți-e teamă de moarte? Foarte bine. Tot ai să mori./ Joi, 19 noiembrie 2020”. Sunt și ”rezistenți” în această luptă cu pandemia, care face totuși victime concrete, morți care se adună nu numai în statistici. Cine ”nu-i pățit” încă vede ”scenarită” peste tot, diaristul este sceptic că poți modifica prea lesne inflexibilitatea: ”Nu mai încercați să-i convingeți de existența COVID-ului pe cei care nu cred. Nu vor crede nici dacă ar vedea virușii mișunând pe frunzele de cartofi ca gândacii de Colorado. Cum nu cred ateii în Dumnezeu și dacă Creatorul le-ar bate la ușă și le-ar face zece miracole./ Sâmbătă, 11 iulie 2020”.

Scriitorul are și ”sentimentul politic al pandemiei”, pe care fie o vede ca suport pentru acțiuni și desfășurări politice, fie ca un prilej pentru capitalizarea de imagine. Oricum, politicul din România este un talmeș-balmeș, în pandemie sau în afara acesteia, minciuna a devenit o normalitate consimțită, din păcate, de toată lumea: ”Ca să supraviețuim în lumea asta cu politicieni demagogi și ticăloși și șefi care de care mai răzbunători, trebuie să mințim, să învățăm să mințim cum respirăm, altfel murim. 12 iulie”. Sunt două cicluri de alegeri în anul pandemic, pe care ”scriitorul pensionar” le abordează după logica cu care el însuși a fost tratat în anii din urmă. Există o infailibilitate a calculelor, cetățeanul responsabil își justifică atitudinea: ”Dacă pun ștampila pe lista PNL care are și nenumărați foști pesediști în ea, eu ce votez? Dar dacă pun ștampila pe lista PSD împănată cu foști peremiști, foști liberali, foști „puriști” conservatori, eu ce votez? Din această dilemă nu pot ieși decât urmând sfatul de șapte luni al guvernanților: stau acasă! / Marți, 1 septembrie 2020”.

Scriitorul are și ”sentimentul politic al pandemiei”, pe care fie o vede ca suport pentru acțiuni și desfășurări politice, fie ca un prilej pentru capitalizarea de imagine.

Termenul de resemnare, plus tonul omului resemnat revin adesea în acest jurnal. Resemnarea este, de fapt, bună, dacă nu speri nimic, nu ai de ce să fii dezamăgit, cam cum se întâmplă în legile imuabile ale lui Murphy: ”De când mi-am ales meseria de resemnat nu mai am niciun fel de dezamăgire. Trăiesc într-un fel de stare poetică feerică fără de sfârșit./ Marți, 18 august”.

Dar chiar și în pandemie, scriitorul rămâne de partea uneltelor sale, își trăiește menirea. Îl visează pe Oblomov (sau se visează drept Oblomov?) care ”după luni de zile, se ridică în capul oaselor, scrie zece rânduri, se uită apoi în oglindă, apoi peste literatura contemporană, ca din vârful muntelui. Zărește niște oi, acolo jos, în valea dintre cei doi munți de 3000 de metri altitudine./ Luni, 23 martie 2020”. Cititorul lui Bergson are revelații când privește viața parlamentară de la noi, logica este fără cusur, filosoful francez îi bântuie imaginația înfierbântată: ”Recunosc că mi s-a părut cam abstractă în tinerețe filosofia lui Bergson, cu dubla perspectivă: animalistă și hominista. M-a luminat deschiderea noului Parlament de astăzi. Dacă Bergson s-ar fi întrupat și-ar fi poposit în Parlamentul României, ne-ar fi dat exemple și din hominismul de acolo, dar și din animalism. (...)/ Marți, 22 decembrie 2020”.

Umorul este o prezență constantă, iar ceea ce îl face prezent pe mai toate paginile jurnalului este tonul de mucalit al diaristului, care ia în răspăr lumea din jur, realitatea pe care o trăiește, dar pe care o iubește ... criticând-o. Viața lumii înconjurătoare este plină de stupizenii, de paradoxuri și de prostie, lucruri care nu pot trece neobservate pentru un prozator. Un candidat la funcția de primar al localității Deveselu, mort în timpul campaniei electorale, este ales cu un procent de... 70 la sută. Nici Gogol nu ar fi avut o asemenea abordare, firește. Apoi hazul de necaz: ”Dacă nu ne distrugeam din timp economia, acum, cu pandemia asta, pierderile erau enorme./ Luni, 15 iunie 2020”. Tonul aforistic și aforismele sunt parte din acest tablou viu: ”În viață trebuie să disimulezi mereu: să-i convingi pe cei sărmani că ești mai nefericit decât ei și pe cei fericiți că ești mai fericit decât ei, că te afli în al nouălea cer pe când ei abia sunt în cel de-al șaptelea./ Sâmbătă, 20 iunie 2020”. Trimiterile la texte și autori din marea literatură a lumii sunt parte a unui dialog care să (ne) dea sentimentul că tot ceea ce trăim astăzi face parte dintr-un scenariu inițiat încă de la apariția omului pe planetă.

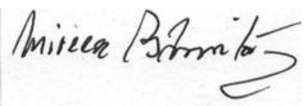

Cele ”366 de însemnări din anul pandemiei” ale lui Dumitru Augustin Doman sunt ”un îndreptar vesel” despre vremuri dramatice și de cum pot fi depășite crizele colective sau personale; dar și o cronică a unor vremuri încă nealese, a căror morală o amânăm după ce ”vaccinul lucidității” ne va face imuni la panicile reale sau induse.

Piatra Neamț, 28 martie 2021
(încă în pandemie)

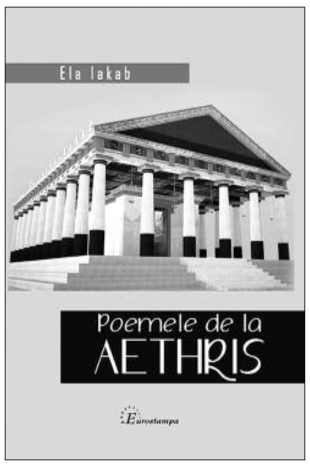
Mircea Bârsilă

Poemele de la Aethris

Citite printr-o grilă laică (bergsoniană), „poemele de la Aethris" vorbesc despre o existență ce se deapănă într-o continuă stare de însingurare. O existență a cărei ardoare mistică echivalează cu o necesară evaziune, prin intermediul *fabulației,* din realitatea „deprimantă".

cronici

Cartea poetei Ela Iakab intitulată ***Poemele de la Aethris*** (Editura Eurostampa, Timișoara, 2020) iese complet de pe orbita scriiturii – ironice și minimaliste – a colegilor săi de generație/promoție (promoția nouăzecistă).

Discursul conține mai multe formule literare care se împletesc (descrieri, secvențe epice, rugăciuni/incantații, rememorări, citate...), iar viziunile – ce ar putea dobândi, printr-o minimă adaptare, statutul de scenariu cinematografic – prind contur (la fel ca poemele lui Ted Hughes, de pildă, din volumul cu titlul ***Din cântecele lui Kra)*** într-un context mitologic.

La nivelul imaginarului și al schemelor de organizare a imaginarului, originalitatea poetei este incontestabilă. Ela Iakab construiește un univers liric cu diverse personaje din realitatea sacră: Zeul care a făcut lumea, Zeul de pe al șaptelea munte, Dumnezeu, Îngerul păzitor și Îngerii care păzesc porțile templului, Taumaturgul, Moartea, Sacerdotul, Pelerinul orb, Fiii celui de-al treilea cer...

În același timp, sunt inventate, în spiritul imnurilor antice, anumite toposuri mitologice: Muntele pecetluit, Muntele invizibil, Arhipelagul Îngerilor, Marea primordială, Altarul pentru ofrande, culmea sacră a muntelui, grota sacră... și imaginarul templu Aethris (latinescul „Aether, eris" = eter, regiunea superioară a aerului, diferită – întrucât nu este supusă fluctuațiilor temporale – și mai înaltă decât cea sublunară).

Poeta menține în echilibru, cu abilitate, relația dintre cerebralitate și freamătul emoțional, în portativul unei scriituri caracterizată, în primul rând, printr-o frumoasă și binevenită simplitate. Puține sunt momentele când rostirea lirică alunecă, fulgurant, în simplism. Raportat la pasajele abstruse (obscure, enigmatice, nebuloase), simplismul, aflat sub semnul explicitării, are rolul unei necesare „contragreutăți" în fragmentele din care face parte.

În universul liric imaginat de Ela Iakab, Taumaturgul vindecă și, respectiv, învie oameni (bătrâni, femei, copii), simțind cum, pe durata „lucrării" sale, energia lăuntrică i se împuținează: „Nu se mai duela/cu moartea. /Se mulțumea să o alunge.//Și focul, /ultimul foc din sine,/se împuțina." (*Văpăi diafane*). Acțiunea sa taumaturgică este dirijată de glasul înfricoșător al Zeului: „Taumaturgul era alesul/care nu putea alege/pe cine să vindece,/ pe cine să învie.//Asculta glasul înfricoșător al Zeului.//Venea întotdeauna,/după a șaptea lună plină.//Lumină fluidă trecea/prin mâinile lui/în trupuri încremenite/pe treptele de la intrarea/în templu.//Spirala înfășurată/ de mâinile divinității/pe axul vieții lui,/se rotea din ce în ce/mai stins.//Devenea spectrală.//În timp ce mame,/copii, bătrâni,/își dansau extatic/învierea" *(Spirala)*.

Altarul ridicat de Taumaturg pe culmea sacră a muntelui este pecetluit de semne ciudate, niște semne de o inaccesibilă frumusețe: „Pecetluit de semne ciudate,/altarul ridicat de taumaturg /în culmea sacră a muntelui/era intrarea secretă/în arhitectura cosmică./Cu lumi vizibile și invizibile.// Învățasem semnele. /Le desenam în focul pietrelor/cu ochii închiși./Le contemplam în tăcere,/ca și cum viața mea/ar fi fost, pentru totdeauna,/legată de frumusețea lor /inaccesibilă."(*Intrarea secretă*).

În viziunea metafizică a poetei, Moartea nu este un dușman al Taumaturgului, date fiind menirile lor contrare, ci un aliat deosebit de generos. În numele respectivei generozități, Moartea îi cere lui Dumnezeu să-i redea Taumaturgului (istovit) puterile pierdute: *„Dumnezeule Mare,// te rog eu, străin cum sunt/de măreția cuvântului divin,/te rog eu, călătorul predestinat/să fie mereu părăsit de lumină,/te rog eu, care de la oameni/ am învățat să mă rog ție,//oprește stingerea taumaturgului!//O vreme, Doamne, o vârstă!*/S-a făcut liniște. //Apele, focul, eterul/au încremenit." (*Ultimul dar pământean*).

Utilizarea – fie și doar decorativă – a unor simboluri și expresii simbolice precum *punctul originar* („Vedea prin apele de sus,/în nesfârșire,/cum trece arhitectura cosmică,/ într-o mereu altă curgere,/spre punctul originar", în *Punctul originar*), *golul dintâi*, *sfera de argint*, *poarta de argint*, *ochiul din cupolă*, *drumul (*drumul inițiatic, drumul fără întoarcere*)*, *cele nouă sfere, focul dintre lumi*, *pasărea de foc*, *corabia fără vâsle și fără cârmă*, *geometria divină*, *intrarea secretă*, *cel de-al treilea ochi*, *floarea de lotus*, *acvila oarbă*, *spirala*, *dansul primordial, corpul astral...*) contribuie la constituirea unei atmosfere lirice cu valențe ezoterice: „Bolborosea imnuri/numai de el știute.//Foc lunar țâșnea din stânca lui,/orientată spre miazănoapte.//În ritmul muzicii din sine,/urca și cobora muntele,/rostogolind sfera de argint,/cu toată forța trupului său.//Poate despărțea /memoria sinelui,/de memoria lumii.//Poate se purifica de tot/întunericul vieții pe pământ.//Poate își amintea/cea mai veche/știință a spiritului/ omenesc"(*Foc lunar*). Sau: „Pe umărul drept al sacerdotului,/ neclintită era acvila, oarbă/și golită de spiritul ei./Oameni tăcuți pregăteau/barca și rugul.

Dansul cuvenit/ritului de trecere, fecioarele,/ pânzele albe, cercul de pietre.//Au trecut trei zile./Au trecut trei nopți.//Și vie am rămas./ Mai vie decât toți viii.//Viața semnelor/ Curgea, nevăzută,/în viața trupului meu.// Implacabilă//Cum o viziune celestă" (*Viziune celestă*).

Descrierea lumii în care trăiește *ea* (subiectul liric) și frecventele aluzii mistice ale autoarei vădesc lecturi din cărțile revelate: *Cartea morților egipteni* și cea *tibetană*, *Biblia*, anumite texte hinduse sau cele hermetice (*Corpus Hermeticum*) etc. Ecourile acestor repere livrești trec din memoria culturală, prin lăuntrica procesare a lor, în substanța lirică a textelor. Izvoarele tipului de poezie pe care o scrie Ela Iakab, o poezie cu o miză vizionară, sunt așadar, hibride (mitologice, teosofice, numerologice...), la fel ca în volumul anterior: **Cartea lui Athanasios**. Lirismul vizionar, clădit pe un „misticism impur", al acestei poete este încărcat, așa cum observa Zenovie Cârlugea, „de semne și efigii biblice, de o densă simbolistică mistică, în care își plasează propriu-i eu liric, de unde tonul abstras, criptic și ezoteric, într-o cheie mai larg livrescă, cu scăpărări teosofice și epifanice, de mitologie biblică, dar și de metafizică cu reflexe pitagoreico-platoniciene, nelipsind anumite sugestii de cabalistică și numerologie" (Zenovie Cârlugea, **Cartea lui Athanasios**, *Portal-MĂIASTRA*, nr. 4/2017, p. 12).

Faptul că o poezie, în care se face referire la *floarea de lotus* și la unele ritualuri (dansuri) din *Valea Indului*, se încheie cu un vers despre „dansul primordial" dovedește că Ela Iakab stăpânește *ideatic* propriul material poetic. (Dansând, marea zeitate indică Siva s-a manifestat în calitate de Dansator cosmic. Însăși lumea este o manifestare dansantă a lui Siva, în cele cinci „vârste" ale ei: Creația, Păstrarea, Distrugerea, Ascunderea și Favoarea).

Elocventă în ceea ce privește binevenita grijă a poetei pentru semantismul unor simboluri și al unor imagini poetice este, spre a oferi încă un exemplu semnificativ, și legarea „Arborelui vieții" de visul profetic: „Dintr-o sămânță invizibilă,/creștea /frumusețea nepământeană/ a taumaturgului// Inexorabil,/ cum Arborele Vieți/ în visul profetic." (*Ultimul dar pământean*).

Sub voalul unor „povestiri" dintr-o lume de altădată, o lume a unor vechi ritualuri din categoria misteriilor („Încet, nespus de încet,/am rostit incantațiile,/pe care nimeni nu avea/voie să le scrie.//Pragul sferic iradia/ adâncul și se înălța/deasupra întinderilor/ marine.//La început, în fugă/ îl străbăteam.// Apoi, ne-am despărțit/de sine/și locul de trecere/a devenit/altar.//Sălaș matern.//Punct de origine.//Cum altădată,/roata de foc/a stirpei noastre/nomade" – *Pragul;* „Nu spun că Îngerul/ nu mi-ar fi deschis/toate porțile.// Și totuși, te rog,/Doamne,/revelează-mi/ numele îngemănat/cu sunetele/mării primordiale.//Nume rostit/în prima zi a Genezei/și interzis apoi,/în afara geometriei divine,/pentru totdeauna"-*Rugăciune*), se desfășoară „romanul" subiectului liric: o adolescentă care duce o existență ascetică – de preoteasă – și pentru care castitatea (curăția sufletească și cea trupescă) are o înaltă valoare spirituală. Fecioara – spune poeta într-un distih – „este mama și patria mea", iar cel dintâi text, dedicat templului Aethris, se încheie cu versurile „Și totuși, crede-mă,/Doamne,/că atât te iubesc,/încât de șapte sute de ani,/Templul Aethris sunt eu". (*Templul Aethris*).

Ultima secțiune a cărții (*Pe muntele invizibil*) are un *ambiguu* conținut erotic. *Ea* (subiectul liric) trăiește o pură și utopică iubire, o iubire spiritualizată atât de mult încât își pierde accentele pământene: „Întoarcerea mea pe munte/nu a fost predestinare.//Un corp astral adăpostește,/ acum, sufletul meu. //Aș fi putut alege un tărâm celest.//Dar atunci, nu te-aș mai fi văzut/nici cu al treilea ochi/și iubirea mea pură n-ar mai fi locuit/niciodată în cântecul tău,/plin de magnetismul pământului". (*Cântecul tău*).

Pe de altă parte, exaltarea erotică („Sunt pământ nocturn,/ardere,/dans de pasăre/cu aripi tăiate.//O putere crescută/brusc/ înlăuntrul meu,/va înălța în eter//temple,/ asceze,/focuri" - *Sunt dans de pasăre*) este asumată în felul celei trăite de evlavioasele femei ale creștinătății, care și-au dedicat viața iubirii pentru Hristos. În consecință, lectura ultimei secvențe a cărții declanșează următoarea întrebare retorică: *El,* cel iubit de *Ea,* este, în poezia Elei Iakab, un pământean sau o anumită zeitate?

Citite printr-o grilă laică (bergsoniană), „poemele de la Aethris" vorbesc despre o existență ce se deapănă într-o continuă stare de însingurare. O existență a cărei ardoare mistică echivalează cu o necesară *evaziune*, prin intermediul *fabulației*, din realitatea „deprimantă".

Cartea are o încheiere surprinzătoare, prin care întreaga fabulație (imnică, dar și metafizică!) este racordată la realitatea din „afara sa", cea curentă: „Adolescenți, miriade,/ recită,/în acorduri de aulos,/poemele de la Aethris" (*Poemele de la Aethris*).

Dan Ciachir

Jurnalul generalului Schuyler

În convenţia de armistiţiu semnată pe 12 septembrie 1944 cu România de către Puterile Aliate, acestea au preconizat înfiinţarea unei Comisii Aliate de Control. S-a folosit formula adoptată pentru Italia în 1943, în sensul că, între cele trei state, predominantă era puterea care ocupa un anumit teritoriu. Aşa încât, în România, anglo-americanii au recunoscut interesele şi supremaţia URSS. Reprezentantul lui Stalin la Bucureşti era generalul Ivan Susaikov. Statele Unite l-au trimis în capitala României, în fruntea comisiei, pe generalul G.V.R. Schuyler. Acesta a ţinut un jurnal între sfârşitul lunii ianuarie 1945 şi sfârşitul lunii septembrie 1946. Manuscrisul a fost trimis în România şi tipărit într-o impecabilă traducere. Generalul Schuyler, aşa cum reiese din însemnările sale, este un om cultivat, echidistant, bun observator, atras îndeosebi de elita noastră şi mai mult decât rezervat în raport cu oameni politici precum Petru Groza sau Gheorghe Tătărescu. Însemnările sale, intitulate *Misiune imposibilă*, însumând aproape 400 de pagini, sunt un document edificator şi important, care merită citit cu toată atenţia.

Vom lăsa deoparte cronologia pentru a ne opri asupra unei întâlniri a generalului Schuyler cu Patriarhul Nicodim al României. Întâlnirea are loc la sfârşitul lunii iulie 1946 şi este datată 2 august acelaşi an. Şeful misiunii americane, care a întreprins multe călătorii prin ţara noastră, a ajuns la Mânăstirea Neamţ împreună cu familia şi suita, fiind invitat la masă de Patriarhul Nicodim. Cităm din jurnalul generalului: „Patriarhul a fost foarte prietenos şi extrem de deschis. Ne-a vorbit despre toate dificultăţile pe care le are cu Biserica Ortodoxă Rusă, insistând îndeosebi asupra pretenţiilor ruşilor de a schimba calendarul, de a înapoia obiectele jefuite din bisericile din Transnistria şi de a elibera preoţii ruşi care se presupune că se găseau încă în închisorile din România. Mi-a spus că a replicat cu asprime, arătând că asemenea cereri se bazau pe afirmaţii complet false, că era surprins de faptul că patriarhul rus acorda credit unor atari zvonuri şi că în niciun caz nu va schimba calendarul. A spus că, în curând, primise o confirmare conciliantă de primire a răspunsului său şi că, în afară de presiunile exercitate pentru a-l determina să viziteze Moscova, nu mai avusese în ultimul timp nicio altă comunicare cu Biserica Rusă."

În continuarea vizitei sale prin ţară, Schuyler se opreşte la mânăstirile Humor, Voroneţ şi Suceviţa. La ultima este întâmpinat de alt ierarh şi de o sumedenie de clerici. Povesteşte autorul: „Am fost omenit cu dărnicie la prânzul oferit de Mitropolitul Bucovinei. S-a făcut o slujbă specială pentru noi în biserică, iar prânzul dat în cinstea noastră a constat din nouă sau zece feluri de mâncare..."

Generalul Schuyler are contacte cu oamenii politici, în primul rând cu cei din opoziţie: Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, Prinţul Barbu Ştirbey; dar şi cu Petru Groza şi chiar cu Ana Pauker. În 25 februarie 1945, generalul are o întâlnire la Mogoşoaia cu Martha Bibescu şi cu alţi aristocraţi români, consemnând: „Am luat prânzul ieri cu comandorul Branen la Palatul prinţesei Bibescu de la Mogoşoaia. Mai erau încă 10-12 invitaţi, reprezentanţi ai vechilor familii cu toţii, dar niciunul important din punct de vedere politic. Bineînţeles, am discutat despre situaţia politică, dar foarte puţini din români păreau conştienţi de gravitatea situaţiei. Toţi sunt de părere că, fiind în minoritate, comuniştii nu vor putea vreodată să conducă ţara. Ei scapă din vedere cu totul elementul rus."

La sfârşitul acelui an 1945, sosesc la Bucureşti ambasadorul american şi ambasadorul britanic la Moscova, Averell Harriman, respectiv John Clark Kerr, pentru a cosmetiza Guvernul Petru Groza cu două portofolii acordate opoziţiei şi a-l determina pe Rege să înceteze „greva regală" (refuzul de a semna decretele guvernului). Cu acest prilej are loc o masă oficială la care participă cei doi ambasadori şi ministrul sovietic Vîşinski la Cercul Militar, organizată de partea rusă a Comisiei Aliate de Control. De acolo, generalul Schuyler va merge cu ambasadorul american la Moscova şi cu secretarul său la o petrecere privată: „I-am dus pe domnişoara Harriman şi pe domnul Page, secretarul ambasadorului, la petrecerea de revelion dată de dl Auschnitt şi au fost foarte impresionaţi de frumuseţea şi talentul persoanelor din înalta societate bucureşteană. În cursul serii, atât ambasadorul, cât şi dra Harriman au făcut de mai multe ori comentarii referitoare la excelenta mâncare şi la atmosfera generală de căldură sufletească ce părea să domnească în Bucureşti. Au precizat că situaţia contrasta mult cu aceea cu care se obişnuiseră la Moscova, unde chiar şi diplomaţii întâmpinau mari dificultăţi în procurarea tuturor alimentelor pe care le doreau."

Acelaşi raport favorabil României îl stabileşte generalul Schuyler şi în compararea României cu Bulgaria, respectiv cu situaţia din Budapesta. Şeful Misiunii Aliate de Control la Bucureşti, care avea avion personal, face o călătorie în Bulgaria şi la întoarcere consemnează următoarele: „Bulgaria, asemeni României, se găseşte practic sub controlul comuniştilor din Bulgaria. Cu toate acestea, «tribunalele poporului» funcţionează de câteva luni şi au condamnat la moarte între 10.000 şi 50.000 de persoane pentru activităţile sau simpatiile lor «fasciste». (...) Toţi bulgarii sunt foarte prost îmbrăcaţi, cei puţini rămaşi din fostele clase mai înstărite par să stea mai mult pe la casele lor şi sunt terorizaţi de moarte de spectrul împuşcării sau al întemniţării. Generalul Crane a petrecut înainte de război mai mulţi ani ca ataşat militar la Sofia. El afirmă practic că toţi foştii săi prieteni au dispărut acum. Mulţi dintre ei au fost împuşcaţi după sosirea sa aici, în decembrie trecut." Peste câteva luni, Schuyler revine asupra aceluiaşi subiect: „Generalul Crane a afirmat că atmosfera de teroare din Bulgaria este mai cruntă decât aici (în România, n.n.). Oamenii continuă să dispară din cauza convingerilor lor politice. Gărzile comuniste – înarmate cu pistoale-mitralieră şi alte arme încărcate – pot fi văzute peste tot: la cinematografe, în tramvaie şi chiar în apropierea legaţiilor americană şi britanică. Ca urmare a acestor activităţi teroriste, partidele agrariene care formează opoziţia faţă de comunişti s-au retras complet din campania electorală..."

Pe 25 septembrie 1945, generalul Schuyler zboară la Budapesta, iar ceea ce vede acolo îl consternează: „Am fost foarte interesat să observ distrugerile din oraşul Budapesta. Depăşesc aproape orice imaginaţie. În Buda, în special, aproape fiecare clădire este în întregime distrusă. Case frumoase, biserici, reşedinţe somptuoase, statui minunate, monumente istorice, toate au fost reduse la o masă informă de moloz. Însuşi primul-ministru, căruia i-am fost prezentat cu amabilitate de generalul Key, a afirmat că reconstrucţia oraşului va dura 20 de ani. Oamenii par să fie mult mai săraci decât românii. Automobilele sunt practic inexistente, cu excepţia celor câtorva aflate în folosinţa misiunilor străine. Până şi caii sunt puţini, iar singurii care circulă sunt nişte mârţoage bătrâne. Oamenii sunt în zdrenţe şi, în majoritatea cazurilor, flămânzi. Am remarcat un cal care, după ce a fost lovit de un automobil, a murit în şanţ. La câteva minute după ce a murit, un grup de persoane s-a strâns în jurul lui şi l-a tranşat pentru a-şi pregăti supă."

Am lăsat pentru sfârşit părerile generalului Schuyler referitoare la Regele Mihai. Astfel, pe 12 noiembrie 1945, şeful Misiunii americane, împreună cu reprezentantul diplomatic al SUA la Bucureşti, Yost Burton Perry, au o lungă întrevedere la Sinaia cu Regele Mihai şi cu Regina-mamă Elena. Aceasta din urmă îl întreabă pe generalul american dacă nu ar fi potrivit ca fiul ei să abdice. Iată memorabilul răspuns al lui Schuyler: „I-am vorbit mult (Reginei, n.n.) despre marele ascendent pe care Regele îl are încă asupra poporului. I-am arătat că mulţi dintre aşa-zişii comunişti de astăzi sunt doar nişte oportunişti şi că, dacă li s-ar oferi ocazia, ar reveni imediat la fostele lor funcţii din partidele istorice. I-am spus că sunt de părere că, atâta timp cât Regele îşi menţine actuala influenţă asupra sentimentelor poporului, ar fi un gest de mare laşitate să se gândească la abdicare. I-am spus că, deşi condiţiile s-au înrăutăţit, de Rege va fi foarte mare nevoie, ca simbolul la care poporul român nu renunţă, în speranţa că, într-un fel sau altul, într-o bună zi l-ar putea conduce din nou spre un regim liber şi reprezentativ."

Trebuie reţinută şi observaţia generalului Schuyler asupra uriaşei popularităţi a Regelui. Iată ce notează generalul la scurt timp după sărbătorirea Zilei Victoriei din mai 1946: „A fost demn de remarcat că, în ciuda eforturilor guvernului de a-i pune în evidenţă pe Groza şi pe miniştri la toate evenimentele, mulţimea nu a reacţionat deloc la această acţiune. În schimb, de fiecare dată, poporul a transformat festivităţile în extraordinare manifestări de loialitate faţă de Rege şi Ţară."

Jurnalul generalului Schuyler este un document nespus de semnificativ pentru perioada de aproape doi ani pe care acest militar demn şi cultivat o petrece în România. Obiectivitatea sa indenegabilă este corelată cu o afecţiune autentică pentru ţara noastră, pentru poporul român şi personalităţile sale.

La sfârşitul acelui an 1945, sosesc la Bucureşti ambasadorul american şi ambasadorul britanic la Moscova, Averell Harriman, respectiv John Clark Kerr, pentru a cosmetiza Guvernul Petru Groza cu două portofolii acordate opoziţiei şi a-l determina pe Rege să înceteze „greva regală" (refuzul de a semna decretele guvernului).

Concursul Naţional de Creaţie Literară şi Artă Plastică „Laudă seminţelor, celor de faţă şi-n veci tuturor"

Primăria şi Consiliul Local al Municipiului Sebeş, prin Centrul Cultural „Lucian Blaga" Sebeş, organizează, în perioada 7-9 mai 2021, Festivalul Internaţional „Lucian Blaga", una dintre cele mai longevive şi prestigioase manifestări cultural-ştiinţifice din România, ajunsă la cea de-a XLI-a ediţie. O tradiţie frumoasă în cadrul festivalului o reprezintă organizarea *Concursului Naţional de Creaţie Literară şi Artă Plastică „Laudă seminţelor, celor de faţă şi-n veci tuturor"*, iniţiat cu scopul valorificării creativităţii participanţilor şi menţinerii vie, în conştiinţa publică, a memoriei poetului luminii şi filosofului misterelor, Lucian Blaga, născut la Lancrăm.

Concursul este structurat pe două secţiuni dedicate adulţilor şi elevilor, fiecare secţiune având mai multe domenii: **creaţie literară** (poezie şi eseu - pe teme legate de viaţa şi opera lui Lucian Blaga), **traducere** (în limbile engleză, franceză sau germană) şi artă plastică. Calendarul de desfăşurare include: perioada înscrierilor între 1 martie şi 16 aprilie, jurizarea lucrărilor 20-30 aprilie şi premierea câştigătorilor. Menţionăm faptul că decernarea premiilor se va face în cadrul Festivalului Internaţional „Lucian Blaga" Sebeş – Lancrăm (7-9 mai 2021) sau prin corespondenţă, în funcţie de contextul determinat de pandemia cu noul Coronavirus. Laureaţii concursului vor fi înştiinţaţi pentru a putea participa la festivitatea de premiere, în condiţiile în care legislaţia privind ocrotirea sănătăţii publice o va permite. Regulamentul, condiţiile de participare şi criteriile de jurizare pot fi consultate şi pe site-ul Centrului Cultural „Lucian Blaga" Sebeş, https://www.cclbsebes.ro/, la rubrica „Anunţuri".

Magda Ursache

„ANULEAZĂ CULTURA!”

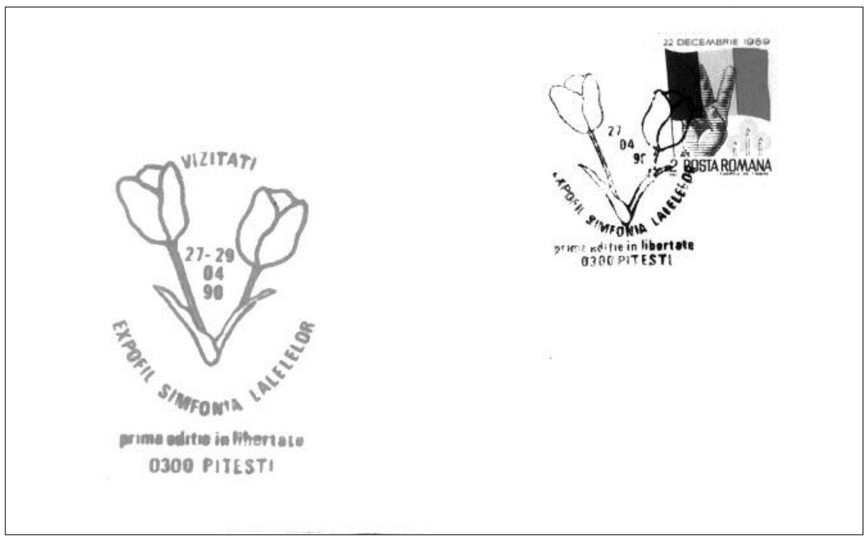
A intrat în scenă Cancel Culture cu zgomot și o să facă un gol imens dacă doar întoarcem capul cu scârbă și rămânem cu mîinile încrucișate pe *piept.„The lost word is lost”*, zice Poetul şi eu îl cred.

Campania anti-cultură a început demult, dar ia o amploare nebănuită prin mișcarea Cancel Culture, în alte cuvinte, „Anulează Cultura!” S-a ciobit Pietá și gestul a indignat o lume. Acum, se dezmembrează statui, se aruncă vopsea peste ele. Shakespeare începe să fie interzis în universități americane, ca „albist”, antisemit, misogin. *Aida* e des-cântată ca rasistă. La Opéra Bastille din Paris, chipurile sclavilor etiopieni trebuie albite, iar Aida - pudrată alb. De altfel, s-a anunțat că Verdi e un kitsch. Mark Twain, cu „cioroii” lui, nu se simte bine, nici Disney, cu motanii lui discriminând șoricei.

Beethoven: Cancel! E prea „luminos”. Bach, cu clavecinul bine temperat: Cancel! Mai bine păcănele. Mozart? Cancel! Mai bine emisiuni cu bucătari, spărgând *oo* sau *ouri* în tigăi.

Când am văzut pe internet pancarta agățată peste Mica Sirenă – ca rasistă - mi-am zis că Saloanele cu numărul 9 vor fi curând mai ocupate decât secțiile ATI. O fi rasistă Mica Sirenă, l-am întrebat pe Christian Schenk, traducătorul lui Eminescu, integral, în germană. Ce spui, Doc? O fi rasistă și Loreley? Glumeam, dar se pare că timpul e mai bolnav, mai virusat decât am crezut.

Cum să ne ferim de tot răul ăsta? Biserica trece printr-o perioadă mai mult decât dificilă. Cad crucile de pe catedrale când nu iau foc și-mi aduc aminte că o expoziție cu îngeri a unei sculptorițe de excepție (n-o numesc, ca să n-o supăr) a fost scoasă dintr-o școală superioară. Chiar, ce să caute îngeri în Politehnică și icoane în școli? Să jignim vreun copil ba'hai? Eu cred că orice credință trebuie respectată și că n-ar trebui să fie prilej de discordie. O bisericuță de lemn e vandalizată de susținători LGBT cu talent la desen, lacul IOR se înroșește și nu-s frunzele toamnei vinovate. E un roșu de asfințit în toate.

Evident, aceste teme (biserică, sacrificiu, martiriu) sunt considerate caduce, obsolete. Nu ne mai place gândirea iudeo- creștină, nu ne mai place limba latină, materie școlară eliminată ca-n anii 50. Pentru eliminare se pregătește și materia istorie.

Celălalt pilon al etnicului, limba ce-o vorbim și- o schimonosim, e colonizată prin abundentele *wronglisme*; nu scriitori de elită iau cuvântul pe canalele tv, ci infractori gramaticali. Era in-tele-ctualilor? Da, o trăim acum. Ce ne trebuie dicționar mare, coșcogea DEX-ul? Unul mic-micuț, de buzunar e suficient. **Dc** atâtea cuvinte, când putem **vb** cu câteva? Și aici nu pot să fac decât o reverență regretatului Nicolae Dabija, plecat prea repede în cerul de peste cer: „ Floare pe ram, /bob de țărână/ nume de neam / Limba Română.//Când nu vom mai fi,/din noi o fărâmă / în ea va trăi/ Limba Română.” Vă întrebați de ce nu există în Universitatea „Cuza” un amfiteatru Blaga? Simplu: doar n-o să-l valorizăm pe cel care nu voia strivită corola de minuni a lumii și păstra în colțul ochiului satul, cu veșnicia născută acolo. Ce sat românesc, când în trend e altfel de sat, cel global, fără gard și fără câini? De la Nicolae Dabija, încă și încă : „Mai există ceva sfânt/ Cât avem un sat, departe/ Și un grai ce n-are moarte,/ Cât ai mai zice «părinte»/ Mai există lucruri sfinte”. Pentru baladeurul Dabija, „părinții” sunt marile repere: antemergătorii, eroii, martirii, pe care noi îi uităm sau îi negăm pe întrecute. Cultură, istorie, identitate? Cancel!

Nu pricep de ce ar trebui musai schimbat numele parcului Ștefan cel Mare, din București. Ștefan cel Mare și Sfânt nu corespundea glosarului corect-politic și trebuia re-denumit, ca-n Orwell? Sau se vrea demolarea bustului Mircea Vulcănescu (asta-i buba!) aflat acolo, rămas „criminal” pentru paralamentarul domn Silviu Vexler, care aprobă pesemne sentința Tribunalului Poporului. Tribunal? Ba o adunătură de slugi ale ocupației sovietice, care i-a condamnat la moarte pe cei care au opus rezistență ocupației sovietice și transformării României în lagăr. La întrebarea de ce nu corectăm astfel de abuzuri juridice răspunde cineva? Nu vrem să revenim la normalitate nici după 31 de ani?

Se denigrează necontenit spiritul de sacrificiu al luptătorilor din munți. Răbdăm cu seninătate discursul anti-românesc, după care am fi un popor de criminali, de fasciști, de anti-semiți. Valeriu Gafencu a salvat de la moarte un rabin, cedându-i medicamentele sale.Și dacă el n-a renunțat la Biserică sub tortură, o facem noi, în libertate? A fost filonazist elevul Mihai Buracu, trecut prin experimentul Pitești al „re-educării”, pentru că a strâns câțiva bănuți să-și ajute profesoara, al cărei soț fusese pușcărizat?

Oare ce sfătuitor o fi avut premierul Cîțu când a hotărât eliminarea, dintr-un post modest, de subsecretar de stat, a lui Octavian Bjoza ? Cu siguranță, nu l-a avut consilier pe Iulian Roșca. Nu știe istorie finanțistul ? Să știe și să-și ceară iertare grabnic lui Octav Bjoza. Sau e în tendințe să nu mai recunoaștem meritele luptătorilor anticomuniști și să-i demitem noaptea? Mai faceți o pauză între soluțiile de tăieri, până vă informați, domnule premier, că se întorc martirii liberali în morminte. Ce-i cu prostia că președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici și Victime ale Dictaturii din România ar fi negat Holocaustul? Tema nu-i liberă, nu se pot aduce date privind dimensiunile crimelor? Și de ce ar fi interzis să comparăm ororile comunismului cu ororile holocaustului? De ce să facem pauză între ele, cum cerea cineva?

Generația mea a fost stigmatizată etnic, social, religios de cei care au importat comunismul cu rele și rele în România, iar urmașii lor se bucură de onoruri, ba chiar dau sentințe ilegitime. E tolerabilă discriminarea asta? Copiii foștilor deținuți politici nu pot primi o biată indemnizație? Am ajuns iarăși la subiecte- tabu, la cenzura-dresură impusă de „Scânteia” lui Brucan? Dacă punem în discuție implicarea unor evrei în genocidul comunist înseamnă că am fi xenofobi? Crimele lui Nicolschi trebuie acoperite? Acuză cineva o etnie întreagă din cauza unui mâini de criminali? În nici un caz Octav Bjoza anti-comunistul, dar în toate cazurile greșește domnul Alexandru Florian., care, la junețe, declara comunismul „chintesența cunoașterii”, milita pentru „făurirea unei civilizații ateiste”, pentru construcția de „stat ateu”. Mai e în Guvern vreun fost deținut politic? INSHREW e în subordinea Guvernului României, așadar domnul Florian e la guvernare, Bjoza a fost eliminat.

Pe un teleast l-a luat gura pe dinainte, spunând „amintiți-vă!”. Fermecător verb acest a-și aminti. Mai ales rostit de cineva care vrea Ardeal independent și se roagă ca munții Carpați să se nalțe cât Himalaya. Da, așa facem, ne tot amintim: că Alexandu Ioan Cuza a fost un ofițeraș muieratic, Mihai Viteazul - un condotier sângeros, că descălecătorii au aparținut altei etnii, fapt decretat de un istoric mult mediatizat de Humanitas. Cf. dicționarului nou european, se cere „tratament echitabil și egal”. Se și aplică cerința asta? Cum, dacă victimele abuzurilor judiciare ale Tribunalului poporului sunt din nou discriminate? Nici peste ocean nu-i altfel. Dictează Black Lives Matter să fie scos Abraham Lincoln din Biroul Oval și nimic nu-l împiedică pe Biden să-l scoată.

Revenind în grădinile artei: după ignoranța vameșilor americani (pasărea brâncușiană văzută ca obiect tăios de bucătărie), a urmat ignoranța „ambasadoarei” lui Brâncuși. S-au găsit apărători ai inocenței feticăi. Și câte „vedete” nu se arată plictisite de lectura care îngrașă, pentru care Matisse e Matizul lor, din colțul blocului. Sigur că există voci care merg à rebours cu de-mitificarea culturii române, cu Cancel Culture, chiar dacă e periculos să mergi pe contrasens. Sensul fiind orientat spre distrugere. Fanaticii corect-politici pun pe lista neagră capodopere. Nu-mi ajung zece mii de semne să dau nume, iar mie îmi place să dau toate numele, ca lui Saramago. Ideea distructivă cere înlocuirea unei valori cu alta, mai modestă. Eminescu cu Fondane, Rebreanu cu Bonciu, Sadoveanu cu... Ion Marin Sadoveanu. Bacovia li se pare unora primitiv. Liceul cu numele său a fost înlocuit cu Ferdinand. Pentru Ferdinand Întregitorul nu s-a găsit un mare bulevard? De ce trebuia să dea neapărat nume unui liceu din Bacăul lui Bacovia?

Suntem țară consumatoare, nu producătoare, ni se tot spune de la vârful Puterii. Păi dacă am ajuns consumatori, atunci să consumăm cultură, nu surogate de cultură, premiate pe linie PC - *politicamente correcto*.Valorile culturale nu plac neo-marxiștilor. Cancel Culture, în varianta domnului Florian, ne cere să ne slobozim de genii, ca-n anii cincizeci. Avem – nu ducem lipsă de asta- impostori omologați ca genii, în timp ce Eliade, Cioran, Vintilă Horia, Ștefan Baciu, Amăriuței, Arcade sunt pedepsiți. Geaba se împotrivește Dan Anghelescu tendinței de a anula valorile exilului. O fi etichetat fascist?

În loc să ne slobozim de impostori, vrem să ne slobozim de Eminescu, pe motiv că ar fi rasist, antisemit, conservator... Aș zice și eu ca Mircea Platon că puțin conservatorism nu strică. Nici puțin semănătorism.

A intrat în scenă Cancel Culture cu zgomot și o să facă un gol imens dacă doar întoarcem capul cu scârbă și rămânem cu mîinile încrucișate pe piept. *„The lost word is lost”*, zice Poetul și eu îl cred.

Alte victime ale toxicei mișcări? Kogălniceanu, Maiorescu, Nae Ionescu, G. Călinescu, Nichifor Crainic, Petrache Țuțea, Noica, Stăniloae, Ernest Bernea... „Vânătorii de capete”, cum îi numea Petru Ursache, cărora le stă în gât „sentimentul românesc al ființei”, s-au clonat. Argumentele lor? I am right, you are wrong, atâta tot.

Un semn de la Cluj, în 23 martie, dinspre Vasile Gogea: „În ciuda primăverii astronomice, ne aflăm în plină glaciațiune a umanității.” Reacționăm?

Dumitru Ungureanu

Rock și cultură în secolul XXI

Ideea că muzica rock aparține culturii circulă de ceva timp ca un truism, încât a pretinde că e o noutate sau că, inedită, mi-ar aparține mi se pare o impietate și-o jignire pentru cititor. Nu voi încerca, în cele ce urmează, să execut un desant terminologico-aburistic asupra chestiunii, spre a justifica te miri ce teorii abisale despre ceea ce rockerii susțin a fi un fapt de viață sau o slujbă obișnuită. Și nu vorbesc astfel niște tipi oarecare, ci – să le spunem artiști? să le spunem muzicieni? să le spunem, cu un termen englezesc, „entertainer"-i? În fine, oameni cu niște realizări la activ, realizări cărora, fără dubii, li se poate aplica eticheta de „operă de artă". Dar niciun „rocker" reprezentativ pentru statutul acesta, asumat cu greutate și după mulți ani de nesiguranță, nu va susține că „produsul" activității sale este operă de artă sau fapt de cultură, de o importanță măsurabilă în diferite feluri. Nu, nu, nu; el va spune că doar își face meseria împreună cu prietenii *săi*, că împlinește ceea ce simte a fi natura *sa*, modul *său* de viață, rațiunea existenței *sale*. (Pronumele posesiv indică o pronunțată, deși aparent neglijată, conștiință de sine.) Iar la bătrânețe biologică, agitându-se pe scenă ca o mumie fără bandaje supusă electroșocurilor, el va glumi cu modestie că *doar asta* știe să facă! Rockeri de calibru numărăm puțini. Unii au murit la vârste nepermis de fragede, alții au ocolit îndelung prin ținuturi terifiante și zone colorate halucinant. Mulți și-au transformat impostura tinerească în filosofie și practică socială, devenind repere pentru contemporani și modele de urmat pentru nechemați. Care nu sunt puțini, nici inculți, ci dornici de-o altfel de viață decât zilnica înhămare la truda vreunei meserii banale.

Rockul este „cultură pentru tineret" sau „cultură a tineretului"? Există o dispută cât se poate de teoretică și academică asupra acestei chestiuni. Argumentele proțăpesc fudule ambele opinii. Nu mă opintesc a elucida eu ceea ce capete mai rotunde n-au reușit. Dar nu-mi pot reprima distracția de a mă juca puțin pe claviatura utilizată de vreun combatant. (Ce vreți, apucături de rocker am și eu!) Bunăoară, într-o monumentală lucrare publicată în 2020 la Editura Polirom, „Panorama comunismului în România" (editor-coordonator: Liliana Corobca, cercetător la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, institut care a și sprijinit apariția volumului de 1150 de pagini), capitolul despre rock – „Cultură și subculturi ale tineretului în România socialistă. Repere generale" – e redactat în mod foarte științific de Emanuel Copilaș, născut în 1983, lector doctor și coordonator de doctorate în științe politice la Universitatea de Vest din Timișoara. În notița bio-bibliografică nu este specificat – precum în cazul altor contributori la volum – ce facultate a absolvit autorul. Amănuntul nu e consemnat nici în fișa de prezentare de la Facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării (unde numele complet este Emanuel Copilaș-Ciocianu), fișă din care aflăm că ariile sale de interes academic sunt: „Ideologii politice, teorie politică, teoria relațiilor internaționale, istorie politică contemporană, filosofie politică", iar disciplinele predate la nivel de licență sunt: „Studii de Arie-Europa Centrală; Politici comparate; BRICS, Africa, noua polarizare Nord-Sud; Politici publice naționale și internaționale, Ideologii și regimuri politice nedemocratice, Analiza conflictelor internaționale, Geopolitică și geostrategie". Uimit precum tradiționalul vițel dinaintea atâtor domenii de aplicată specialitate, consider justificat aplombul cu care autorul (altfel, onorabil și prolific) emite opinii foarte certe, cum ar fi: „În orice context social, tineretul este în primul rând consumator de cultură, nu producător de cultură." (opul citat, pag. 907) Sau aceasta, pusă ca subtitlu: „Concluzii: cultură pentru tineret, nu a tineretului".

Însă, citind textul său (decantat dintr-o lucrare de sine stătătoare: „Generația anului 2000. Cultură și subculturi ale tineretului în România socialistă. Studiu de caz: Timișoara", publicată în 2019 la Editura Tritonic), observ – și mai uimit – că domnul (sau domnișorul) Emanuel Copilaș ridică eșafodajul de argumente bazându-se cu nădejde pe studii și cercetări întreprinse de salariații Centrului de Cercetări pentru Problemele Tineretului (CCPT), care a funcționat în perioada comunistă a României. Unii dintre aceștia s-au regrupat, după 1990, într-un nucleu de gânditori care a creionat programe politice pentru câteva guverne, triumfal urcate la putere și căzute la fel de triumfal (sau cu nerecunoscut succes). Destul de vizibil, în contextul politic post-comunist autohton, a fost (este?) Vladimir Pasti, ale cărui idei de evidentă factură marxistă din anii 1980 le folosește încrezător domnul Copilaș în 2019. În studiul „Există o cultură a tineretului?" (publicat în volumul „Tineretul și cultura", sub egida UTC, CJ Timiș, CCPT, filiala Timiș, Timișoara, 1987) Vladimir Pasti susținea că „trebuie făcută o mai riguroasă distincție între consumul cultural specific tinerilor și cultura tineretului, pentru că un consum cultural, oricât ar fi el de specific, nu înseamnă în același timp și o cultură a tineretului. Elementul esențial este producerea respectivei culturi, iar majoritatea, dacă nu toate, elementele culturale așa-zis specifice tineretului sunt produse nu de acesta, ci pentru acesta. /…/ În aceeași situație se află și muzica ușoară modernă, la care a fost adesea redusă în Occident cultura tineretului (cultural „rock"). Elementul favorizant al unei asemenea reducții îl reprezintă faptul că în practic totalitatea lor formațiile de muzică ușoară sunt alcătuite din tineri, deci muzica rock pare produsă de tineri. Se uită faptul că în spatele acestei aparențe se află un vast sistem industrial de producere a instrumentelor și aparaturii muzicale și electronice anexe, de mass-media și publicitate care nu este câtuși de puțin controlat de tineri și care, dimpotrivă, controlează întreaga producție și difuzare a muzicii ușoare, așa cum produce și controlează și alte elemente culturale atribuite cu ușurință culturii tineretului, cum ar fi îmbrăcămintea, turismul etc." („Panorama...", pag. 907)

Am citat in extenso pasajul lui Pasti citat de Copilaș, deoarece concluzia acestuia din urmă sună așa: „Pe cale de consecință, «cultura pentru tineret nu este decât o simplă varietate a culturii dominante» având rolul «de a asigura adaptarea treptată a tinerilor la cultura dominantă în grupul social din care fac parte». *Acest lucru este valabil și în socialism, și în capitalism.*" (op. cit., pag. 908) (*sublinierea propoziției finale îmi aparține, D.U.*) A reduce cultura (în speță, rockul) la mijloacele de producție mi se pare o vetustă poziție marxist-leninistă, a cărei îndreptățire n-aș contesta-o, totuși. Pentru că, într-un fel, este justificat ceea ce susținea Vladimir Pasti acum aproape patru decenii: rockul s-a afirmat prin mijloace controlate de bătrâni, nu de tineri. S-a întâmplat așa însă numai până la punctul în care tinerii, foarte rapid, s-au trezit și au pus în funcțiune propriile „mijloace de producție". Către sfârșitul anilor 1960, aproape fiecare trupă importantă își înființase un studio personal și-o casă de editare, tocmai pentru a scăpa de presiunea celor „bătrâni", care dețineau controlul financiar și impuneau ce credeau ei că „trebuie tinerilor" într-un mod mai drastic decât cenzura ideologică socialistă sau comunistă. Apoi a venit valul numit punk-rock, a cărui deviză era „Do It Yourself". Și punkerii au făcut ce trebuie, răsturnând definitiv o mentalitate anchilozată și aproape mortificată. Și așa mai departe...

Dacă nu erau înșăilări propagandistice tipice „marxismului" băștinaș, scrisele lui Vladimir Pasti din 1987 puteau să pară valabile la momentul respectiv, dar numai din perspectiva țării noastre, a cărei deschidere culturală și informațională – se știe bine – era aproape nulă. Dar să resuscitezi la 2020 aceleași idei și să tragi de păr diverse argumente în favoarea lor mi se pare o lipsă de originalitate și o tristă recurență, mai ales că vine din partea cuiva care, încă tânăr fiind, nu-și revendică dreptul de a face cultură proprie. (Dar dacă nu știe? Dacă valorile lui sunt cele de sorginte marxistă, propagate azi de-un Occident corect politic? Uite, astea sunt chestiuni pentru care nu sunt pregătit și nu mă interesează să caut răspuns!) Pasti putea susține acele idei, deoarece slujeau ideologiei comuniste românești, mânuite de „clasa noastră conducătoare", permanent aflată în căutare de justificări pentru menținerea populației în ignoranță (ca și astăzi, la drept vorbind). Un tânăr cadru didactic universitar, abilitat să conducă doctorate, ar fi trebuit să se informeze mai mult despre ce scrie, dacă nu e capabil să înțeleagă faptele. Iar faptele – așternutul oricărei divagații teoretice – atestă că în orice societate, de-a lungul istoriei de 2500 de ani a culturii europene, tinerii au folosit „mijloacele de producție" (ca să fiu în ton cu Pasti & comp.) fabricate și stăpânite de generațiile precedente pentru a revigora și restructura societatea vremii lor, generând cultură întâi pentru necesitățile lor tinerești. Apoi vârstnicii au preluat „producția" tinerilor, cumpărându-le „marfa" la prețuri pe care le puteau jongla după voie. Bătrânii n-au făcut „cultură pentru tineret"; ei au cumpărat-o, deseori fiindu-le chiar utilă. Un cântăreț de blues, socotit „regele" genului, B.B. King, spunea cândva, când aduna peste 80 de ani de viață, referindu-se la computere și mânuind el însuși unul, deși n-ar fi avut nevoie să o facă: „Fiecare generație își găsește mijloacele proprii de exprimare artistică." El știa că generația sa folosise, de la început, chitara electrică născocită de George Beauchamp, un tânăr nemulțumit de sunetul vechilor instrumente. Atent la mișcarea spiritului omenesc, B.B. King înțelegea ceea ce experții în „științe sociale" de veche sau nouă școală nu pot pricepe nici picați cu ceară: tineretul mișcă omenirea, bătrânetul culege roadele și le consumă fără plăcere. Deși ar trebui să mimeze măcar că-i place, la câți bani câștigă...

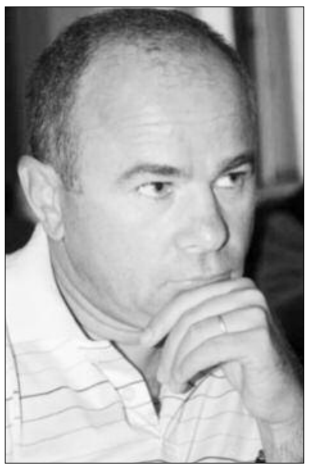
Un cântăreț de blues, socotit „regele" genului, B.B. King, spunea cândva, când aduna peste 80 de ani de viață, referindu-se la computere și mânuind el însuși unul, deși n-ar fi avut nevoie să o facă: „Fiecare generație își găsește mijloacele proprii de exprimare artistică." El știa că generația sa folosise, de la început, chitara electrică născocită de George Beauchamp, un tânăr nemulțumit de sunetul vechilor instrumente.

Pentru a risipi puțin nedumerirea cum și de ce muzica rock a câștigat locul cuvenit de drept în cultură, să reamintim câteva fapte. În 1956, Elvis Presley, un băiat de 20 de ani, a orgasmat populația unui continent terorizat de spectrul războiului atomic; nu prin sloganuri pacifiste, ci prin jocul rockeresc al senzualității sale debordante, dar decente. Tot la 20-și-ceva de ani, patru englezi fabuloși, numiți *The Beatles,* au redat entuziasmul și speranța economică unei țări ce părea că-și pierduse vigoarea, deodată cu imperiul, în lupta contra nazismului, și apoi a comunismului. În 1967, niște tineri din California au lansat – fără implicarea bătrânilor – „vara iubirii", acțiune multiculturală ce avea să definească următorii 50 de ani din istoria lumii. În 1969, doi tineri fără mijloace financiare au organizat cel mai important eveniment cultural din ultimul secol: festivalul rock de la Woodstock, iarăși o

(continuare în p. 31)

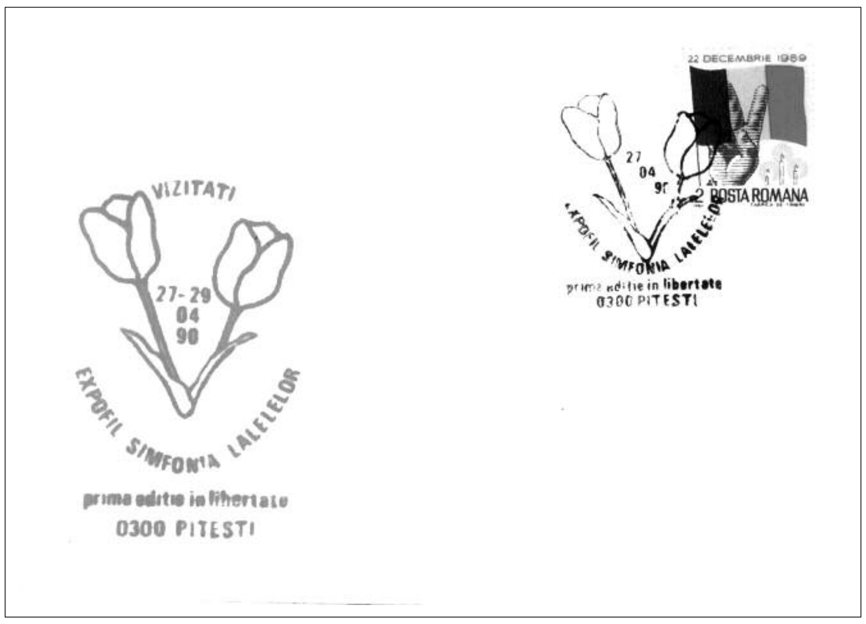
eseu

Leonid Dragomir

Călătorie spre Paradis

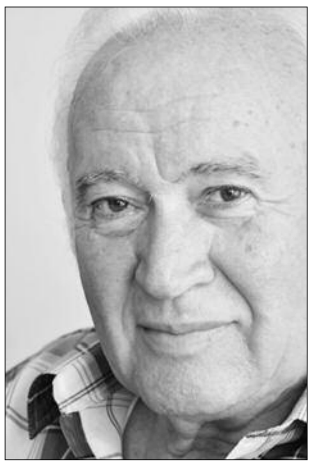
Mariana Şenilă-Vasiliu, artist plastic, critic de artă, autor al unor scrieri de călătorii şi, în această carte, memorialist, este originară din zona Munţilor Apuseni, unde şi-a petrecut copilăria şi prima tinereţe. *Paradisul pierdut* (cartea ce reuneşte articole publicate în revista *Argeş* urma să apară la Editura Academiei Române. Nu ştiu dacă se va păstra acest titlu, dar consider că el poate fi păstrat cel puţin ca subtitlu) – titlu cu multe rezonanţe în literatură – se referă la universul mirific, atunci când este văzut prin ochii uimiţi, neînceţoşaţi de clişee, ai copilului, al locuitorilor acelor meleaguri transilvane, numiţi generic moţi. De altfel, autoarea însăşi mărturiseşte că „singurul paradis posibil într-o viaţă de om este cel al copilăriei". Cartea rememorează câteva dintre experienţele fondatoare ale copilului care a fost şi pe care nu l-a ucis, ci a ştiut să-l păstreze viu undeva în adâncurile sufletului. De aceea reuşeşte să ne facă şi pe noi, cititorii rămaşi în străfunduri copii, să luăm parte la primele descoperiri ale naturii de pe Valea Arieşului sau la evenimente precum: nunţile, înmormântările, clăcile, jocul de oină sau ţurca, mersul la pescuit de păstrăvi şi lipani împreună cu tatăl... Nu sunt ignorate nici aspectele grele ale traiului cotidian, într-o lume, totuşi, foarte aspră, încercată adesea de-a lungul istoriei; o istorie glorioasă, dacă ne gândim la nume precum Horea, Cloşca şi Crişan sau Avram Iancu, dar şi alţii mai puţin cunoscuţi, preoţi, învăţători, mineri, oameni simpli. Nu-i de mirare că pentru cineva care vine de acolo patriotismul nu-i o vorbă goală, aşa cum e în gura atâtor politicieni şi demagogi, de care nu duce lipsă lumea românească mai ales azi. Din desele incursiuni istorice ale autoarei, bogate în amănunte, unele mai puţin cunoscute, despre oamenii şi faptele locului, răzbate iubirea de neam şi de ţară, dar şi revolta împotriva fărădelegilor ce se petrec acolo, acum parcă mai mult decât altă dată. Toate acestea, de la planurile de exploatare a aurului cu cianuri de către Gold Corporation, până la defrişările abuzive operate de firmele austrice, sunt percepute nu abstract, ci cu suferinţă personală, ca pe o alungare chiar şi din paradisul amintirii. Deşi practic nu poate face nimic, demersul scriitoricesc al Marianei Şenilă-Vasiliu, unul deopotrivă memorialistic, istoric şi critic, are, într-o lume ce tinde tot mai mult să-şi piardă rădăcinile, o valoare terapeutică. *Paradisul pierdut* reuşeşte să trezească unui cititor atent nu doar la farmecul unor tărâmuri exotice propria nostalgie a paradisului. Căci nu cred să existe cineva în a cărui memorie să nu zacă, cel mai adesea uitată, imaginea unui paradis pierdut, însoţită inevitabil şi de tristeţea imposibilităţii reîntoarcerii acolo. Unul dintre rosturile amintirilor consemnate în scris – cartea aceasta nu face excepţie – este acela de a ne consola cu privire la pierderea paradisului, rechemându-l şi pentru noi, pentru un timp, la viaţă. Ce trist este să auzi că mulţi dintre elevii de azi nu mai citesc *Amintirile din copilărie* ale lui Creangă, pretinzând că nu se regăsesc în acel univers!

Precum am spus, Mariana Şenilă-Vasiliu nu trece cu vederea faptul că în paradisul din Munţii Apuseni exista multă mizerie, sărăcie, suferinţă şi că a curs destul sânge de-a lungul unei istorii zbuciumate în care mulţi au râvnit, cum o fac şi acum, la bogăţiile ascunse în acel pământ. O rănesc mai ales mutilările aduse peisajului, din perioada comunistă până acum, deşi revenirea pe meleagurile natale cu prilejul unor călătorii îi descoperă încă locuri unde natura neatinsă de mâna omului sau unde acesta a construit în consonanţă cu ea, precum la mănăstiri, mai păstrează amprenta paradisiacă. Cartea abundă în descrieri de colţuri de natură, a căror notă de originalitate este dată de caracterul lor pictural, uneori legătura între un peisaj şi un tablou celebru realizându-se instantaneu. Deformaţie profesională care confirmă celebra butadă a lui Oscar Wilde, cum că „natura imită arta". Comparaţiile între peisajele autohtone şi cele din diverse colţuri ale lumii surprinse de autoare în multele sale călătorii constituie prilejuri de meditaţie asupra unor teme culturale majore. Voi da doar un exemplu de judecată estetico-filosofică inspirată de prăpăstiile din Cheile Râmeţului: „Pentru europeni, abis înseamnă adâncul privit de sus în jos, însă abisul are în realitate şi o dimensiune contrară, de înălţime, când este privit de jos în sus [...]. Adevărata percepţie spaţială a abisului o au chinezii şi japonezii. În picturile lor cele două abisuri – adâncul şi înaltul – exprimate prin vid, au aceeaşi însemnătate".

Paradisul pierdut este până la urmă tot o carte de călătorie, cu particularitatea că aici dimensiunile spaţiale şi temporale se întrepătrund cam în felul în care natura şi istoria au modelat caracterul curajos, răbdător, capabil de sacrificii pentru pământ, neam şi Ortodoxie al moţilor. În câteva puncte culminante ale călătoriei spre paradisul copilăriei sale, dar şi spre cel arhetipal, al tuturor, scrisul Marianei Şenilă-Vasiliu ne lasă să întrezărim momentul atemporal al adevăratei întoarceri acasă, când toate zbaterile, răutăţile şi urâciunile lumii îşi vor fi pierdut însemnătatea, transfigurate în lumina Frumuseţii de dincolo.

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Minune a privirii

Bântuie căile gândului, printre altele, întrebarea: ce rost are prezentarea, sub puterea cuvântului scris ori a penelului, a unui mirific colț de natură care-ți cade în fața ochilor? Dacă-ți place, dacă simțurile tale exultă la frumusețea vie, de ce, instinctiv, mâna ți se îndreaptă spre arma „imortalizării"? De ce nu ascunzi comoara decât să o dai în vileag? Am văzut oameni ai lui Dumnezeu care, atunci când s-a pus problema scormonirii în măruntaiele pământului după comori, au făcut zid cu trupurile lor la intrarea în mină, convinși că mai bine stă aurul în sânul naturii decât la lumina lacomă a zilei.

Da, dar una-i una, alta-i alta. Iată: *„Azi am fost în Ștrand. Peisaj năucitor de frumos. În apa lacului curățat de gunoaie se reflectau trunchiurile sălciilor și arinilor de care se agățaseră corzile de viță sălbatică atinse deja de moarte care le colorează în cele mai variate galbenuri, rozuri, până la roșu aprins. Înfășurate în roșul fantast al toamnei, unul cu totul special, copacii arătau ca niște sofisticate doamne purtând prețioase șaluri și pelerine. Ghirlande incandescente, amestecate în verdele saturat al ierbii, corzile de viță care se târau pe pământ creau o grădină paradisiacă. Papura din dunga lacului de acumulare începuse să chelească, iar puful său și al trestiei zburau prin aer la orice pală de vânt. Pe lacul de acumulare, armii de rațe sălbatice, sute. Ba se scufundau arătându-și târtița dolofană ca o baliză, ba înotau amonte făcând siaje pe apă, ba brusc, la cine știe ce chemare, începeau să zboare. Printre ghemele de pene pământii ale rațelor albe și ațintându-și gâtul ca un catarg, a trecut prima lebădă din anul acesta. Zadele mijeau și ele a rugină tomnatică, iar rădăcinile lor bizare, ca niște uriași negi, ciupercăreau la baza lor. Sub umbra sălciilor, lacul Ștrand părea o întindere uleioasă ce se mișca alene, rupând în reflexe întunecate – ca în unul din tablourile lui Manet din seria «Nuferilor» - imaginile oglindite în apă."* (Mariana Șenilă-Vasiliu, „Jurnal 2009. Pagini răzlețe (III), în *Argeș*, decembrie 2020.)

Apoi, optând pentru excelența privirii în raport cu neajutorarea verbului: „(...) *păcat că n-aveam la mine o coală de hârtie de desen și acuarele, atunci n-aș mai fi avut nevoie de cuvinte*". Pentru că, argumentează Doamna, ca să descrii un peisaj de toamnă *„nu-i alt modru decât să tot faci comparații și mai deloc o simplă afirmație"*

Neputința cuvintelor se constată când, în fața unui peisaj, nu poți, descriindu-l, să treci dincolo de gradul lui de contingență, de densitate a firii lui. Punți spre cer numai privirea poate sa zidească. Descrierea, comparația, acestea împlinesc înțelegerea, o sprijină precum cârja sprijină mersul, dar nu o *afirmă*. Regretul e vechi: *„O, de aș fi putut să le afirm pe ale noastre, pe cât de ușor le-am respins pe cele străine*! " – se căinează scriitorul creștin, Lactanțiu, în secolul al IV-lea. Efortul lui de a da un temei noii învățături pretindea pe de o parte respingerea religiei vechi politeiste, treabă care mergea de minune, pe de altă parte *afirmarea* noii învățături. De unde să iei cuvintele acelea care să-ți deschidă cerul ca pe o carte? Recurgi atunci la cuvântul de rând, cu el tocmești un peisaj, ademenești o comparație. Dacă te refuză cuvântul și într-asta, atunci te alături nouă, celorlalți, contempli și spui două cuvinte: *mirabile visu.*

POEȚI CONTEMPORANI TURCI

Erkut TOKMAN

Poet, traducător, actor și editor, născut la 4 iunie 1971, în Istanbul, după încheierea studiilor la Facultatea de Inginerie Electrică (Universitatea Tehnică din Istanbul) a locuit în Anglia, România și Italia. A tradus în limba turcă din creaţia a peste 80 de poeți români, englezi, italieni și de alte naționalități. Cele cinci volume de poezie, *Ceea ce a rămas în îndepărtare* (1999), *Voci în necunoscut* (2007), *Între noi există o poveste* (2015), *Orașele luminează pământul* (2017) *și Lupoc* (2019), îl situează pe poet în galeria celor mai citiți poeți contemporani turci.

LUPOC

(*II*)
În vastul deșert al planetei
l-am găsit pe l-u-p-o-c –
o urmă dintr-o moștenire plină de ambiție
ascunsă într-o epigramă acoperită
de nisip –
o pentagramă de secole, de milenii care
a vindecat răni
un arheolog spațial
căutând semne în nisip lasă impresia
că ceva genetic ar fi codificat –
un șuierat târându-se printre noi
ca un șarpe
o serpentină pe care un scorpion prudent
se strecoară până la numele meu
real și ireal
acoperindu-se

TESTOASA

Totdeauna singur...
pe măsură ce ziua
se purifică de păcate
în ființa mea
un animal mereu singuratic
de secole duce în îndepărtare o greutate
al cărei nume nu îl cunosc

Tihna familiei
din interiorul meu
este tot ceea ce am scos la iveală
pentru o lume întreagă,
în ciuda întunericului
lumina își cunoaște drumul,
ea însăși deschide ușa casei sale
având un presentiment de călător...

Lumea este singură de la un capăt la altul
mă cheamă lângă ea
mă prinde, îmi frământă sufletul
asemenea unui aluat
pregătit pentru coacere –
la masa mea să împart cu ceilalți
gustul vieții...

Volkan HACIOĞLU

Poet, eseist și traducător, născut la 27 septembrie 1977 în Istanbul, a absolvit Facultatea de Economie a Universității din Istanbul (2010), actualmente este asistent în cadrul aceleiași facultăți. Poetul predă cursuri de estetică la Academia Nazîm Hikmet din Istanbul. Volumele sale de poezie *Frigul din priviri* (2006), *Dansul înalță femeia* (2010), *Ușa armonică* (2013), *Radio Budapesta* (2016), *Fantoma care a părăsit orașul* (2017), au fost bine primite de critica literară și de cititori.

FATA MĂRII

Odată cu timpul
care își trăiește libertatea albastră aproape
de steaua în care singurătatea arde
după ce răscolește norii înghețându-i
de-a binelea
vântul răspândește tot mai departe
apele amintirilor

fată a mării
când ochii tăi se deschid
peste alba strălucire
a lunii întunericul nopții numără zilele
celor ce nu iubesc valurile care lovesc
din țărm în țărm

imensitatea mării este dependentă de Cer
pentru a Iubi până la Infinitul
pe care nu-l clintește
vântul ce rătăcește printre diminețile
aducătoare de prospețime apelor.

HOTEL ARCADIA

Prin ușa care se deschide spre gândire
imagini fără sens acoperă
marea necunoscută
din vârsta de restaurare
a Muzeului de Istorie a Iadului

în înserare
ploaia din februarie acoperă insula
strada cu arbori scările sunt devastate
soarele a uitat de cântecul amerindienilor –
casa pare bântuită de norii
care se prăbușesc din cer

pe scrisoarea lăsată la Hotelul Arcadia
semnul infinitului nu va fi descifrat
nicicând
așa cum nici timpul pierdut printre cărți
la fel de vechi
ori vântul ce suflă peste scrisul de mână.

Neslihan YALMAN

Poet, dramaturg și editor s-a născut la 7 decembrie 1982, în Ankara. Este licențiată a Facultății de Arte Frumoase din cadrul Universității Dokuz Eylül, Departamentul Artelor Spectacolului. Actualmente predă la Academia de Artă din Izmir. A fost distinsă cu premiul ,,Suat Taşer" (2004), pentru piesa de teatru ,,Adăpostul celor ce nu pot îmbătrâni în viață". Autoarea a publicat volumele de poezie *Stări de avarie* (2013), *Virginitate* (2014), *Informatorul de bronz* (2015), și un volum de eseu - *Turcia - locul unde nu poți trăi, dar de unde nu poți pleca* (2013).

MALENA*

răvășindu-mi firele de păr
ideile mele mă vor trage în interiorul lor
crucificându-mi brațele odată cu sânii
lipsiți de laptele matern de când i-am lăsat
pradă mâinilor tale

când mă vei căuta nu mă găsi
nici măcar în amintiri
sub privirea unui satan împietrit
voi fi dusă la curtea iadului aflată
în apropiere –

îmi vei uita vocea,
trupul și tot ceea ce am fost
în mai puțin de patruzeci de zile vei alerga
de la un capăt la altul fără puterea de-a scrie
o scrisoare ori de a păstra pasul cu timpul,
vei alerga să-ți cauți somnul
la pieptul altei femei

nimeni nu mă înțelege, nici tu într-o lume
în care dragostea este considerată un păcat
egoismul este moartea, o dată cu timpul
noi înșine vom fi pierduți neavând unde
ne adăposti

----
* *Poeta face trimitere la filmul cu același titlu, scris și regizat de Giuseppe Tornatore, după o poveste de Luciano Vincenzoni.*

UN SACRIFICIU ESENȚIAL

te înțeleg, înțeleg asemănarea
dintre noi, asemenea mie: te dezbraci
pe întuneric, suntem doi oameni buni
care nu pot face dragoste

la sfârșitul nopților temporale –
timp în care mii de nopți și zile probabil
se află în fața noastră –
pereții sunt carnea trupului nostru
plină de răni
inimile noastre obosite își întorc spatele
una alteia

restul existenței noastre sunt amintiri unice
așa cum două țigări sunt un pansament
peste trecutul aflat într-o scrumieră
de culoare închisă
răbdarea pierdută moare odată cu
ultimele lacrimi prelinse pe obraz

nici eu însămi nu mă înțeleg,
pretinzând că nu arătăm bine
unul din noi ar trebui să plece...

Erkan KARAKIRAZ

Poet, traducător și publicist, născut la 11 septembrie 1974, este absolvent al Departamentului de Limbă Engleză, din cadrul Universității din Izmir. Volumele sale - *Tunelul* (2016) și *Zgomot* (2018) - au fost bine primite de critica literară. Poetul este fondatorul mișcării literare *Açık Şiir / Poezie deschisă* și editorul revistei *CazKedisi*. Poemele sale au fost traduse în mai multe limbi.

PARALAXE

Meteoritul
înainta în direcția
uimirii și a urii
ce dacă se contorsionase trupul
sub fulgerele de care noaptea
ar fi trebuit să atârne sfoara de bronz
a limbajului din trupul târât în derivă
sub frigul dimineții –

nicio rândunică de mare,
nicio haină aruncată –
doar singurătatea

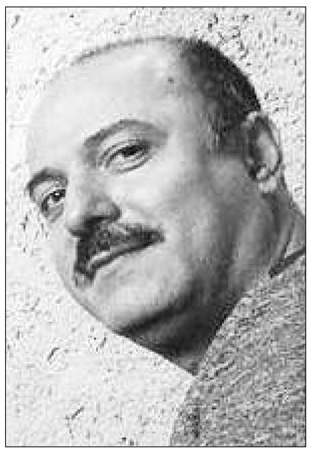
ah
țărmul
și așteptările de dincolo de rostiri
sunt acoperite cu
otrava întunericului

ASEMENEA PIETREI

Odată cu plecarea din Eden
păsările de pradă trebuiau
să curețe pășunile
peste care ecoul rostogolea
un strigăt neîncetat de bucurie
știam: era ecoul cuțitului
pe care l-am aruncat curajos în pustiu
erau amăgirile
unele vechi
altele noi
altele urât mirositoare
ca niște resturi aruncate

aproape de căderea toamnei
ca un sunet născut din alt sunet
vine iar Q
cu liniile lui infinite și dispersate –
în timp ce întunericul s-a cuibărit
printre zidurile fântânii mele
pâlpâiri de flacără destramă
iadul existent pe nedrept

Prezentare și traducere de
NICULINA OPREA

Erkut TOKMAN

Volkan HACIOĞLU

Neslihan YALMAN

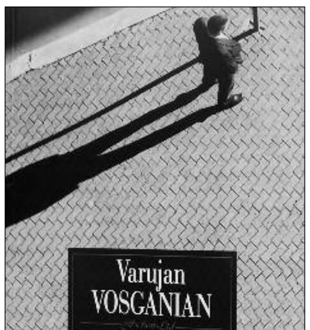

Erkan KARAKIRAZ

”TRĂIM ÎNTR-O SOCIETATE AMORALĂ, LIPSITĂ DE REPERE”

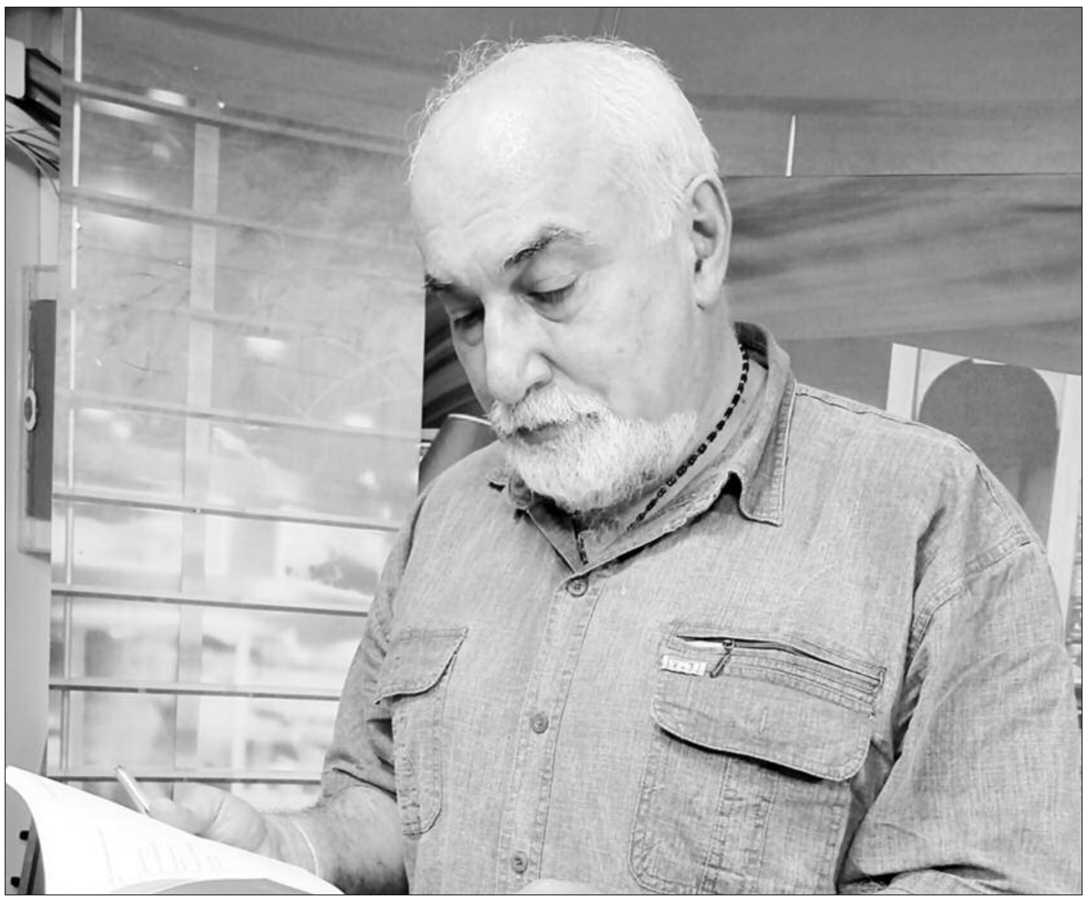
- VARUJAN VOSGANIAN ȘI PATIMILE DUPĂ GÖDEL -

Vorbind de limanul vindecării, suntem încă departe. Noi, cei din generațiile mai vechi, n-am fost educați să fim liberi. Tot încercând să ne educăm, am omis, adesea, să-i educăm în spiritul libertății pe copiii noștri, uitând că ei sunt mai vulnerabili decât noi la păcatele și năravurile comuniste, căci noi măcar le-am cunoscut și știm de ce anume să ne ferim.

- A apărut, în urmă cu doar câteva luni, romanul ”Patimile după Gődel”, pe care l-ați scris în zilele și în nopțile de pandemie. Atmosfera este grea, este încărcată, pentru că tema, de fapt temele sunt întrebări fără răspuns, cel puțin deocamdată. Scrieți despre copiii digitali, cei născuți după 1989 și educați în spiritul computerului, despre societatea de consum și despre modalitățile ei perverse, întunecate prin care caută să-i îndepărteze de ei înșiși, tăindu-le treptat toate legăturile cu trecutul, cu viața reală. Cât de complicat a fost să scrieți, să intrați în mintea și în sufletul generației digitale?

- Romanul *”Patimile după Gődel”*este, într-adevăr, o meditație cu privire la condiția umană în era digitală. Relația dintre om și computer este una complexă, aș zice de-a dreptul faustică, iar tentația de a ne „vinde” sufletul este mare. Computerul ne oferă multe iluzii, putem călători într-o clipită în orice colț al lumii, putem accesa biblioteci și vizita muzee, putem asculta ce muzică dorim, putem comunica în timp real cu o mulțime de oameni, lumea întreagă este un imens Epidaur, în care fiecare șoaptă, din orice ungher, se aude peste tot. Computerul ne ajută să cunoaștem, dar nu ne ajută să și înțelegem.

Computerul este amoral, el nu deosebește între bine și rău. Din păcate, această proprietate a cyberspațiului se transferă adesea asupra mânuitorilor săi. Personajul central din roman începe prin a fi amoral, dacă nu de-a dreptul cinic, stăpânind cyberspațiul, el are impresia că poate stăpâni lumea, că poate opune forța sa lăuntrică divinității. Mesajul romanului, în ciuda acestor aparențe, este profund uman, el produce o succesiune de revelații în care compasiunea și iubirea înving în cele din urmă.

Personajul crede că cel care mântuie lumea nu trebuie să fie un Dumnezeu veșnic, căci acesta este semnul slăbiciunii omului, ci un Dumnezeu care moare, ceea ce arată puterea umană. În finalul romanului, într-un anume fel, omenirea o ia de la început, odată cu exodul din sclavie către libertate.

Romanul este și nu este realist, în înțelesul comun. Cum simbolul face parte din realitate, nici literatura nu poate fi doar o descriere a realității, așa cum ne-o prezintă simțurile, ci și o descriere a născocirilor, a fantasmelor, a simbolurilor. De fapt, literatura pășește chiar pe această frontieră simbolică dintre realitatea imediată și nălucire.

Nu am scris romanul în timpul epidemiei, l-am terminat chiar în martie 2020, când molima s-a declanșat la noi. Dar l-am corectat în timpul perioadei de izolare. Rescrierea și corectarea unui roman sunt la fel de importante ca prima lui scriere. La toate cărțile mele, că sunt de poezie sau de proză, perioada aceasta durează cam un an. Așa s-a întâmplat și cu *Patimile lui Gödel,* care au apărut în librării la începutul lui 2021.

Într-un fel sau altul, aparținem cu toții, utilizatorii internetului, generației digitale. Nu este o chestiune de vârstă, chiar dacă, într-adevăr, cei mai frecvenți și mai abilitați utilizatori sunt tinerii. Diferența constă în *transferul de responsabilitate* pe care ești dispus să-l faci de la tine către computer, lap-top sau telefon mobil (care a devenit și el un computer) și în *transferul de comunicare* pe care îl cedezi către Facebook, LinkedIn, Instagram, Twitter etc. etc. La un moment dat, fără să-ți dai seama, devii concav, centrul de greutate ajunge să fie în afara ta.

În romanul *Patimile după Gödel* apare, de pildă, o scenă în care un băiat și o fată își dau întâlnire și, întâlnindu-se, comunică prin SMS și își iau rămas bun pe SMS, uitând că, de fapt, stăteau unul lângă altul.

Romanul prezintă numeroase fațete ale relației dintre om și computer, unele benefice, altele, însă, puse în slujba răului. Și încă ceva. Chiar dacă personajele aparțin mai ales generației născute după 1990, ele repetă, într-un fel sau altul, destinul generațiilor anterioare. Istoria curge, dar, într-un fel, e neschimbătoare, precum un coral de Johann Sebastian Bach.

- Revine, și în acest roman nou, tema traumei. Societatea noastră – nevindecată încă de suferințele provocate de comunism – se amăgește că e sănătoasă, că e liberă și că poate construi un viitor luminos. Ce înseamnă postcomunismul românesc și cât de departe suntem de limanul vindecării?

- Romanul propune cititorului mai multe teme, printre care una este aceea a sensului tranziției, a semnificației postcomunismului românesc. Opinia personajului central este categorică: el spune că, așa cum n-a existat comunism românesc, nu există nici postcomunism românesc. Dacă ar fi existat comunism, postcomunism nu ar fi existat, căci după comunism nu mai poate exista altceva. Post-utopiile încă nu s-au inventat.

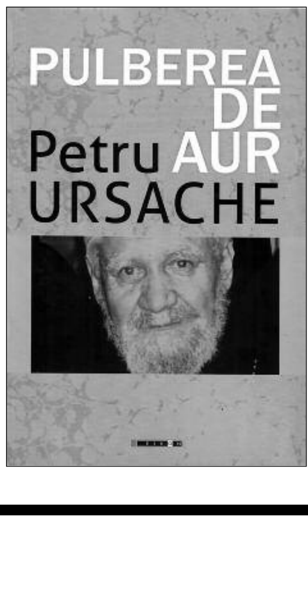
Comunismul a fost mai degrabă o invenție a celor care voiau să-și scuze slăbiciunile, umilința acceptării, compromisurile, oportunismul, încercând să înlocuiască culpabilitatea cu victimizarea.

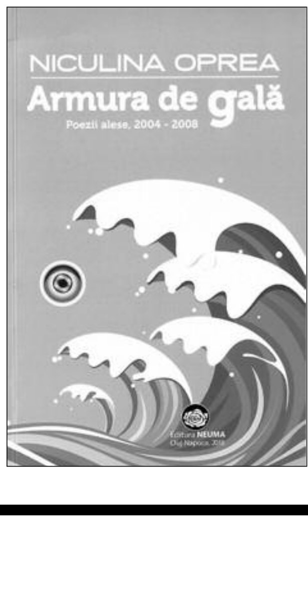
Nu știu dacă v-ați pus această problemă, dar conceptul de postcomunism nu a existat înainte de 1990. Personal, nu cunosc nici o scriere a vreunul filosof, teolog sau literat român care să fi imaginat lumea de după. Postcomunismul a fost un termen care a lipsit în comunism. Noi l-am inventat, în 1990, dar într-un mod care a dăunat. Generația mea, a copiilor născuți după război, ajunși la maturitate în 1990, a eșuat istoric tocmai din acest motiv. În 1990, noi

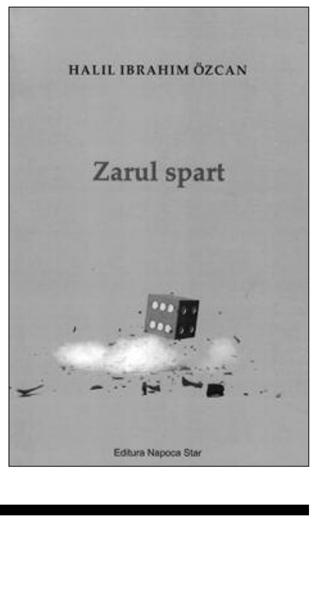
interviu

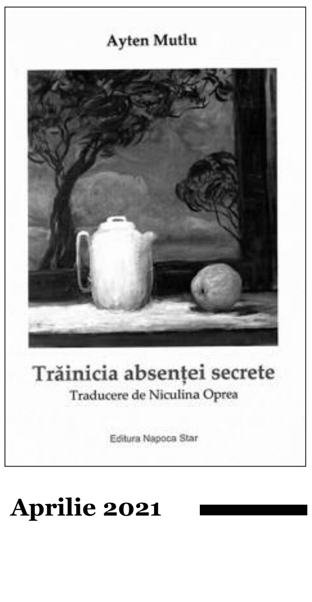
Cărți primite la redacție

întrebam „Ce-ați făcut în ultimii cinci ani?”, în loc să spunem ce-o să facem noi în următorii cinci. Încercam să descâlcim trecutul, fără să încercăm să limpezim viitorul. De aceea, în 1990, noi am intrat cu spatele pe poarta cea mare a istoriei, am privit mai degrabă către trecut decât spre viitor. Din păcate, dinspre trecut aveam adversari mult mai puternici decât noi, în viitor noi am fi fost mai puternici. În 1990, trecutul ne-a învins.

Vorbind de limanul vindecării, suntem încă departe. Noi, cei din generațiile mai vechi, n-am fost educați să fim liberi. Tot încercând să ne educăm, am omis, adesea, să-i educăm în spiritul libertății pe copiii noștri, uitând că ei sunt mai vulnerabili decât noi la păcatele și năravurile comuniste, căci noi măcar le-am cunoscut și știm de ce anume să ne ferim. Din acest motiv, suntem încă departe de limanul vindecării și nu știu dacă suntem pe drumul cel bun. Căci, pe măsură ce ne lecuim, ne vătămăm.

- Bine și Rău. Adevăr și Fals. Acestea sunt perechile de concepte care ne creează probleme mari astăzi. Dar n-a fost dintotdeauna așa, sub alte învelișuri, sub alte aparențe? Credeți că scindarea, separarea Binelui de Adevăr este exterioară naturii umane?

- Cititorul poate urmări, pe parcursul desfășurării acțiunii, ipostazele prin care trece personajul principal, de la indiferență, amoralitate, dispreț față de ceilalți, mizantropie, la dimensiunea înaltă a compasiunii și solidarității. Scena finală a exodului, e drept, într-o variantă modernă, în care valurile Mării Roșii sunt înlocuite de download-ul pixelilor, este pilduitoare. Să ne înțelegem, *Patimile după Gödel* nu este un îndrumar etic, romanul nu pune concluzii. Întotdeauna, am crezut că nu trebuie puse concluzii, concluziile omoară arta. Dacă vrei concluzii, scrii un pamflet, eventual un eseu sau faci declarații politice. În literatură, concluziile aparțin cititorului, povestitorul este, după preferință sau în același timp, avocatul apărării și al acuzării, dar mai ales martorul. Literatura este mărturie. Acest roman este o mărturie despre vremurile de azi.

Binele și Adevărul sunt două valori care nu există ca atare decât dacă le împarți cu ceilalți. Binele și Adevărul nu sunt numere prime. Dacă vrei să impui binele tău, o să ajungi să-l impui cu sabia. Iar dacă ții doar la adevărul tău, ai să rămâi captiv în propriul adevăr. Literatura nu descoperă Binele și Adevărul. Ba, mai mult, există personaje care pot fi socotite la o pagină bune și la o altă pagină rele, funcție de împrejurare și de interlocutor. Ceea ce oferă literatura sunt reperele. Literatura nu-ți arată drumul, căci drumul e doar al tău, dar îți arată unde e pe cer Steaua Polară, ca să știi cum trebuie să-ți găsești drumul tău.

Din păcate, societatea românească nu găsește aceste repere. În istoria omenirii, moralul și imoralul coezistă, fiecare e reper și graniță pentru celălalt. Noi astăzi nu trăim într-o societate morală sau imorală, ci într-una amorală, lipsită de repere. Pe cerul nostru nu pâlpâie Steaua Polară. Este una dintre ideile pe care le sugerează *Patimile după Gödel*. De fapt, încercând să infirme principiul incompletitudinii al lui Kurt Gödel, personajul principal al romanului caută pe cer propria Stea Polară.

Adevărul nu este neapărat bun, deși ar fi minunat să fie așa. Iar Binele este adesea doar o iluzie, ceea ce îi poate pune sub semnul întrebării veridicitatea. Când Binele și Adevărul vor deveni pâinea noastră cea de toate zilele și ne vor bucura pe toți împreună, înseamnă că am ajuns în Noua Atlantidă.

- În ce măsură scriitorul își mai reprezintă, astăzi, comunitatea, poporul? În sensul de purtător de cuvânt, de formator de opinie, de mentor, de emancipator, la nivel de mentalități, de atitudini?

- Că poporul român s-a născut creștin e o legendă și e frumos să credem în ea. Cert este, însă, că politica românească s-a născut din cultură. Mai toți oamenii politici importanți ai secolului al XIX-lea au fost și mari oameni de cultură. E drept că și sistemul electoral obliga la un anumit statut social și educațional. Această tradiție s-a continuat, în bună măsură, și în secolul al XX-lea. Mergeți într-un colegiu, în laboratorul de limba română (dacă mai există așa ceva) și în cel de istorie, și veți găsi pe pereți cam aceleași portrete. Câtă vreme politica românească a fost înfăptuită de oameni de cultură, România a făcut politică mare și a avut izbânzi mărețe pe care le celebrăm și astăzi. Când, după Al doilea Război, politica a ignorat, a disprețuit cultura sau a folosit-o ca instrument al autorității, poporul român a ieșit în afara propriei istorii, a rătăcit într-un exil interior. După 1990, noi am încercat să reînnodăm această tradiție. Am crezut că realizarea unei lumi noi e în primul rând un act de cultură și că esența tranziției e una culturală, ținând, mai ales, de emanciparea mentalităților (eu cred asta și acum). Mai toți oamenii de cultură importanți au intrat în activismul politic sau civic. Am avut în Parlament academicieni, cărturari, profesioniști reputați. La un moment dat, prin anii ‘90, eram în Parlament câteva zeci de membri ai Uniunii Scriitorilor. Din păcate, această tentativă de a da tranziției o dimensiune culturală a eșuat. Oamenii de cultură s-au retras încetul cu încetul din arena publică, nu sunt purtători de cuvânt ai națiunii, necum făuritori de destin național. Scriitorii au o poziție marginală, ei nu sunt pe teren, ci undeva, la peluză, dar și acolo vocea lor este acoperită de cea a galeriei, a vuvuzelelor.

În cea mai mare parte, scriitorii noștri importanți, pornind de la clasici, au fost conservatori. Ei au ales mai degrabă să fie reacționari decât revoluționari. Acum trăim alte vremuri, ale corectitudinii politice, care este o formă searbădă de marxism, în care arta autentică se simte stingheră.

Eu rămân la aceleași convingeri de acum treizeci de ani. Politicul nu se poate reforma decât prin cultură. Nu neapărat prin creatori de cultură, dar prin oameni educați în cultură, pentru care înălțimea teancului de cărți citite este mai mare decât înălțimea scaunului pe care stau.

Nu ne e ușor în România tranziției. Rar un popor care își distruge elitele cu atâta entuziasm ca poporul nostru.

- Ce s-a schimbat înăuntrul dvs., în acest timp scurt, dar dens, că pare o viață - eu îi spun timp pandemic? La ce convingeri ați renunțat, ce reflexe ați dobândit, mintea sau inima a fost mai încercată? Care este, de fapt, mai încercată, întrucât capătul drumului pe care am pornit nu se întrezărește?

- Pandemia este o perioadă de care, atunci când o să ne amintim, o să ne rușinăm. Lipsită de demnitate în fața morții, temătoare și slugarnică, dispusă să renunțe la valorile fundamentale, uitând că a fi liber este forma cea mai înaltă de apărare a ființei umane. Pe vremuri, aveam, oarecum, șansa Cortinei de Fier, știam că dincolo de ea e o lume spre care putem visa și spre care putem evada. Acum nu mai există așa ceva. Înainte exista lagărul socialist din care voiam să evadăm. Acum, peste noi se așază lagărul globalist, care suferă molimele Egipetului, dar malurile Mării Roșii nu se întrevăd.

Mă întrebați la ce convingeri am renunțat. Nu mi-am schimbat convingerile. Am rămas același ins revoltat, prea puțin dispus să accept constrângeri pe care nu le înțeleg și canoane pe care nu le împărtășesc.

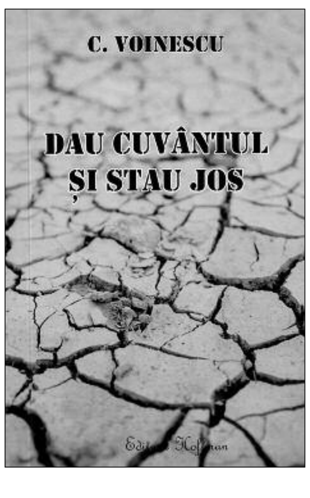
DENISA POPESCU

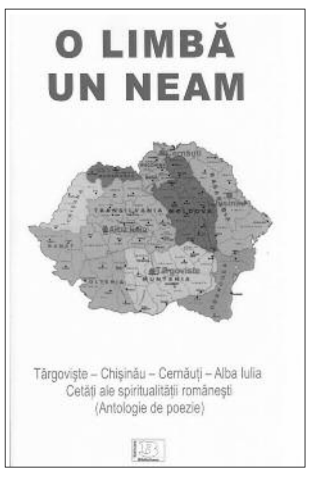
Literatura nu descoperă Binele și Adevărul. Ba, mai mult, există personaje care pot fi socotite la o pagină bune și la o altă pagină rele, funcție de împrejurare și de interlocutor. Ceea ce oferă literatura sunt reperele. Literatura nu-ți arată drumul, căci drumul e doar al tău, dar îți arată unde e pe cer Steaua Polară, ca să știi cum trebuie să-ți găsești drumul tău.

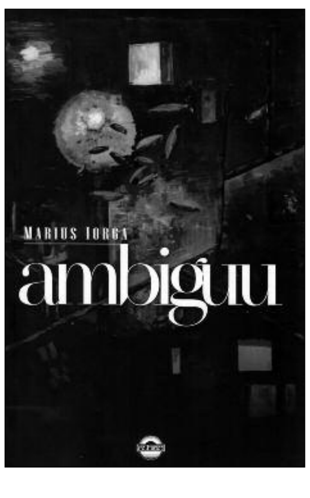

Cărți primite la redacție

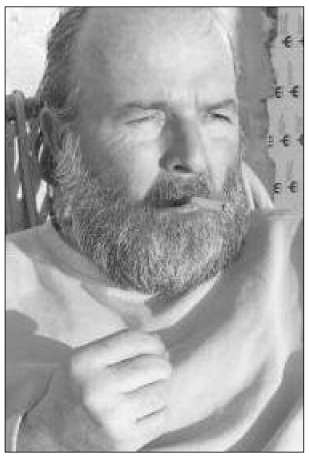

interviu

Alexandru Petria

Când este în toane bune cucul

- M-am săturat de viață, nu plânge, i-a șoptit Afinia lui Sergiu Pop. Capul parcă i se topea în perna imensă, transpira, o transpirație rece, dar zâmbea. Cu o lună în urmă împlinise 94 de ani. De când o ținea minte, era cocârjată ca un semn de întrebare. La discuții, din cauza diformității coloanei vertebrale, era nevoită să-și privească interlocutorii dându-și gâtul pe spate. Sergiu îi evita ochii. Se uita spre fereastră, spre ghivecele de flori de pe pervaz și se prefăcu că are nevoie să-și sufle nasul în batistă.

- Sergiule, am trăit destul, mi-a ajuns, a auzit și a simțit mâna Afiniei peste a sa. Cât am trăit...

Afinia n-a fost niciodată căsătorită. Nu era adepta conformismelor. Era prietenă din tinerețe cu bunica lui Sergiu, iar cu Sergiu se purta ca și cum i-ar fost nepot. Când el era mic, mergeau toți trei în excursii mai în fiecare duminică. Adesea se hotărau unde să plece doar când ajungeau în gara veche a Deaniei. Excursiile au fost pricină de scandaluri nenumărate, părinții lui Sergiu erau revoltați că nu li se spunea unde plecau, iar bunicul lui Sergiu, care întotdeauna stătea acasă, era nevoit, pe post de paratrăsnet, să îndure reproșurile fiicei lui când se nimerea să-i viziteze duminica și ei erau duși. Atunci Victoria, mama lui Sergiu, amenința invariabil că n-o să le mai lase nepotul în grijă. Însă asta nu s-a întâmplat, Sergiu a stat până la intrarea în liceu la bunici.

- Mai fumezi, Sergiu?, se interesă, ca și altădată, Afinia.

- Da.

- Tot Claudia ți-e prietenă?

- S-a terminat. Emilia.

- O să mor. Răceala asta o să mă doboare.

- Vorbești prostii, tanti. Soiul rău este răzbătător. Nu mori, că trebuie să-mi dai bani să merg la fete. N-o să mă lași lefter.

- Și băncile dau faliment, apoi oamenii..., Sergiu.

Sergiu se străduia să pară că glumește.

- Mai ai doi ani și gata liceul, o să fii chiar bărbat. O să-ți aduci aminte de mine?

- Trebuie să merg la toaletă. Sergiu nu știu cum a ieșit din cameră, iar în baie, după ce s-a spălat pe față, a tras apa la toaletă. Stătea și se uita în oglindă și-și dădea seama că nimic n-o să mai fie ca până atunci. Știa c-o să moară Afinia, l-a auzit pe doctor când a vorbit cu bunica lui. Se străduia să se gândească la ce-a visat în noaptea trecută, ca să-și reprime tristețea. Trebuia să dea teză, iar profesoara le-a dat subiectul „Când este în toane bune cucul".

- Du-te la dulap. Pe a doua poliță, sub cămăși, e un plic. Scrie numele tău pe el. Sunt marea parte a economiilor mele. Cheltuie banii cum vrei... Sunt ai tăi. Nu spune nimănui de ei, este secretul nostru.

- Tanti... Sergiu se aplecă s-o sărute pe obraji pe Afinia. Se străduia să nu plângă.

- Poți să plângi, dacă-ți face bine, nu e rușine, adevărații bărbați și plâng...

Vorbea cu Afinia despre orice, de parcă-i era colegă de școală. Afinia îl învățase primele înjurături.

Când a murit Afinia, cei apropiați au fost curentați, ai zice. Se împiedicau unii de alții, nu pune aia acolo, pune-o dincolo, sună în stânga, ba în dreapta, cheamă popa, comandă coroanele, vorbește cu groparii, pentru sicriu, anunță prietenii, am uitat ceva?

După ce doctorul Chiorean a certificat decesul, au spălat-o pe Afinia și au îmbrăcat-o cu haine noi. Sergiu, intrând în cameră, revenit de la magazin, a observat că pe talpa pantofului drept al Afiniei a rămas o etichetă galbenă.

Spre seară, doi haidamaci au adus sicriul.

- E o treabă, cucoană, i s-a adresat unul cu început de chelie bunicii lui Sergiu.

- Ce treabă?

- Nasoală, a naibii, nu merge capacul, se băgă în discuție și celălalt, cu măsura de cel puțin 47 la bocanci.

- Dar pentru o sticlă de palincă o dăm gata..., reluă primul.

Sergiu se uita nedumerit, toți din familie au ieșit, de el au uitat. A văzut cum cei doi o așază pe Afinia pe podea, pe covorul înflorat, cu fața în jos, cum cheliosul îi pune sub față o pernă cu broderii. Apoi, cum haidamacul cu 47 la bocanci s-a lăsat cu greutatea unui picior pe coloana vertebrală a Afiniei, de mai multe ori, până când oasele au pârâit. Haidamacii au băut câte un gât de palincă.

- Tanti, azi-noapte eram disperat cu o teză, își aminti Sergiu că murmurase după ce s-a întors de la toaletă. Ce vis... Profei i-a cășunat să scriem despre „Când este în toane bune cucul".

- Și ai sfeclit-o, bănuiesc...

- Sigur, m-am trezit disperat, ud leoarcă.

- Ești o figură, Sergiule, auzi, o teză despre toanele cucului... Cucul... Mă rog, asta-i...

- Tanti Afinia...

- Lasă...

Ajutați de haidamaci, bunicul și bunica au reușit să pună corpul îndreptat al Afiniei în sicriu. Acesta era cum a fost, poate, doar în tinerețe.

- A trebuit să ajungă după moarte ca alții, la linie, că vie le avea pe-ale ei, spuse bunica lui Sergiu, iar el privea de pe scaunul maro, unde-i plăcea să șadă Afiniei. Cei maturi tot nu păreau să-i simtă prezența. Iar pisica Afiniei i s-a urcat în poală.

- Când este în toane bune cucul, i se întoarseră lui Sergiu cuvintele, ca un bumerang, în urechi.

Miralma sau din dragoste pentru Salma Hayek

Și bunica o plăcea pe Salma Hayek, o urmărea la televizor, însă considera că prea eram subjugat de ea, nu departe de patologie, că asta nu putea duce la nimic bun, iar când i-am prezentat-o pe Mirela Arghir a avut puterea doar să încline din cap și să-i strângă mâinile repezit.

Anii 2009-2010 nu vreau să-i uit și n-o să-i uit niciodată. Sunt convins, la fel cum sunt convins că nu regret ce s-a-ntâmplat. Amintirile erup ca pojarul, fragmente de imagini și de glasuri rotindu-se în jurul Salmei Hayek și-a Mirelei.

Pe Mirela Arghir o știam de vreun an și-o iubeam tot de atunci. O urmăream pe străzi, cum se plimba prin Piața Eroilor, prin magazine, la cinematografe. Doar în iunie 2008 am intrat în vorbă, din cauza timidității mele, o timiditate extrem de ciudată, care se manifesta numai când eram în preajma ei. De obicei eram tranșant cu fetele și cu doamnele, fără introduceri excesive, chiar cinic când ajungeam între cearșafuri.

La 22 de ani nu eram inexpert în relațiile cu femeile. Lucram în garajul lui Tomescu. Nu mă entuziasma meseria de mecanic auto, chiar îmi erau nesuferite orele petrecute printre bujii, delcouri, suspensii, vaselină și motorină ca să îndepărtez de pe mâini vaselina. Ca să fiu cinstit, pe lângă femei, mă pasionau doar filmele și fumatul. Fumam Lucky Strike și actrița mea favorită era Salma Hayek. Acasă aveam o colecție de postere cu Salma, pereții camerei fiind plini de ele. Locuiam cu bunică-mea, părinții mi-au murit într-un accident de mașină, în mașina roșie pe care mi-au cumpărat-o mie, un Renault, și pe care le-am împrumutat-o ca să plece până la Budapesta. Autoturismul lor s-a defectat chiar atunci, și se vede că așa le-a fost dat să moară, arși de vii, în caroseria contorsionată a Renault-ului lovit de un stejar. Polițiștii au scris în procesul-verbal constatator că tata a adormit la volan.

Și bunica o plăcea pe Salma Hayek, o urmărea la televizor, însă considera că prea eram subjugat de ea, nu departe de patologie, că asta nu putea duce la nimic bun, iar când i-am prezentat-o pe Mirela Arghir a avut puterea doar să încline din cap și să-i strângă mâinile repezit. Bunică-mea avea palmele umezite. Cuvintele parcă îi erau lipite pe buze și nici nu era nevoie să le pronunțe, erau vizibile și așa, dacă vă puteți imagina un asemenea lucru. Era șocată, și nu știu cât era încântare și cât teamă ori altceva. Mirela semăna perfect cu Salma Hayek. Aceeași față, aceiași săni care absorb privirile, generoși în perfecțiune și, totodată, orgolioși în evidența lor netrucată, ca un vis care ai vrea să nu se sfârșească odată cu noaptea, doar că era mult mai înaltă decât actrița, 1,75, cât am și eu, și 32 de ani, deci mai tânără ca Salma.

Revăd cum ne-am oprit unul lângă altul. De dragul exactității, trebuie să scriu că ea a venit lângă mine tocmai când admiram niște lalele la o expoziție de flori din foaierul teatrului din Deania.

- Sunt lalele mirositoare, de obicei lalelele nu miros, am auzit.

- Știu, am bâiguit penibil.

- Am observat că mă urmărești. De ce?

- Chiar miros frumos astea violete, i-am evitat privirea.

- Sunt Mirela, îmi întinse mâna.

- Liviu, am zis, conștient că par un câine plouat.

- Liviu Grigore, a exclamat, și-mi mai spuse o mulțime de lucruri despre mine, toate adevărate. Dacă aș fi fost câine, precis mi-aș fi îmbârligat coada printre picioare. Oricum, cred că aduceam a câine plouat cu coada îmbârligată printre picioare.

- Nu concep să fiu urmărită, și dacă sunt, este normal să știu de ce și de cine...

Fără să-mi explic cum, cu toate că, dacă aș fi citit într-o carte, aș fi susținut probabil că este neverosimil, împins de nu știu ce alunecare interioară, i-am sărutat Mirelei lobul urechii drepte, de care atârna o stea de mare de argint.

- Da... Asta e, zise.

- Te-am supărat...?

- Nu ești cam mic? Nici nu m-ai șocat...

Acum aș considera că sunt încărcate de neverosimilitate și cele ce au urmat, de n-ar fi consecințele, care le validează adevărul.

În seara aceea patul a fost prea mic pentru noi doi, ca și masa din sufragerie, ca și vana, ca și balconul unde am răsturnat două ghivece cu cactuși și-o piuneză mi-a intrat în talpa piciorului.

Mirela stătea într-o casă imensă, cu Iisuși răstigniți pe pereți în fiecare cameră, împreună cu fratele ei, când era în oraș, și cu fiica lui, Oana, de 14 ani. Un ins bolnăvicios și cu atâta personalitate că doar un melc l-ar fi invidiat, impotent, aveam să aflu, total subjugat Mirelei. Oana - o fată retrasă, tăcută. Sora lui îi cumpăra și hainele după ce-i stabilea meniul zilnic. Pe Horea l-am văzut abia după trei săptămâni, când s-a întors de la casa părinților de la țară și deja eram mutat la Mirela, cu hainele așezate ordonat într-un dulap mare și vechi, elegant, vopsit în alb. Aveau 50 de hectare de pădure în Stejarul, și vreo 20 arabile, de care se îngrijea Ana, mama lor, ajutată de Horea.

Pe Mirela am iubit-o ca un nebun (vorba vine, care om normal știe cum iubește un nebun?), îi spuneam adesea Miralma, și mă certa atunci, mai în glumă, mai mult în serios, nu agrea trimiterile la Salma, însă niciodată n-am reușit să-mi dau seama dacă iubirea nu se datora pe de-a-ntregul izbitoarei asemănări cu Salma Hayek, ca și cum mi-aș fi materializat fantasmele. Și, în fond, asta conta infim, cred, era important că ne ajungeam nouă înșine, că făceam sex până cădeam storși ca două cârpe umezite de transpirație, că ne plimbam până simțeam nevoia seara să ne scufundăm picioarele într-un lighean cu apă rece, că nu ne săturam vorbind nimicuri, importante nu erau cuvintele, ci starea din spatele lor.

Era divorțată și nu realizam cum de fostul soț a preferat în locul ei o blondină oarecare. Mă bucuram că s-a întâmplat asta, i-am zis-o și Mirelei, și nu cred că egoismul meu a deranjat-o. De fapt, cred că a încântat-o, ca un exercițiu al iubirii, al nevoii de posesiune.

Ne-am căsătorit în septembrie 2008. Am trecut și prin fața preotului. Mirela a ținut să ne punem pirostriile, mie îmi era indiferent, eram credincios, dar nu prețuiam ritualurile bisericii.

Am continuat să lucrez la Tomescu. Mirela mi-a cerut stăruitor să renunț. Ea avea destui bani economisiți, suficienți pentru o viață, fiindcă eram economi, însă nu concepeam să trăiesc din aceștia, deși îmi repugnau mirosurile de uleiuri și motorină. I-am făgăduit c-o să încerc să-mi aflu alt job, însă amânam fără vreun motiv clar.

Mirela avea grijă de livada și grădina casei, florile erau slăbiciunea ei, slăbiciune ce-o împărtășeam, cea care ne-a adus față în față, dacă vă aduceți aminte, mă aștepta cu mâncăruri demne de restaurantele de lux, și eram ca niște alpiniști ai sexului, din ce în ce mai cutezători și neobosiți, chiar obsedați, iar beția noastră de înălțime, aerul rarefiat, nu era altceva decât constanța pasiunii.

Erau reale momente de bucurie când mâncam bucatele cu care mă surprindea. Dacă la începutul relației noastre mâncam aproximativ la fel, Mirela nu-și număra caloriile ca alte femei, treptat, am început să observ că alimentele o atrag din ce în ce mai puțin. Schimbarea s-a instaurat treptat, după luni și luni, timp în care s-a reapucat să studieze Biblia. Știam că este credincioasă, a cumpărat și ea câțiva dintre Iisușii răstigniți de pe pereții camerelor, nu doar soacră-mea.

Într-o noapte, când m-am împleticit să urinez la toaletă, eram răcit, transpirat, cu o durere de cap rebelă, după ce am văzut că nu doarme lângă mine, am dat peste Mirela într-un colț al camerei de lângă sufragerie, rugându-se îngenuncheată pe covor. De buimăceala uimirii și a somnului, mi-am lovit brațul stâng de cadrul ușii. S-a ridicat fâstâcită când m-a zărit, apoi m-a →

proză

Ana Tatu

Orașul

Înfruntam în fiecare zi orașul cu o ferocitate sub care ascundeam temeri de om neînarmat. Firavă ca o nemâncată într-o lume care iubea doar copiii rubiconzi ai căror obrăjori rotunzi promiteau că vor reuşi în viaţă sau fetele cu pulpe groase şi şolduri late, bune să plămădească şi să crească în interiorul lor alţi copii rubiconzi şi alte fete cu pulpe groase. Toţi uniformi, cu hainele cenuşii şi capetele plecate, acţionam ca un mecanism imens în care fiecare era o rotiţă identică alteia, multiplicată la infinit. Mergeam pe străzile oraşului, parte a acestui angrenaj imens, alături de alte rotiţe asemenea, fără să ne recunoaştem, fără să ne vorbim, ba chiar ne evitam ori de câte ori ne ciocneam întâmplător.

Oraşul ne ataca la fiecare minut şi toţi ne obişnuisem cu atacurile lui susţinute, ar fi trebuit să le prevedem, dar nu lupta convenţional, inventa noi şi noi arme. Haite de câini vagabonzi mi se încolăceau amenințători pe lângă picioare, rânjind ca nişte pisici turbate, guri de canal se desfăceau brusc sub paşii noştri, atrăgându-ne în hăul lor fetid, maşini ruginite se năpusteau pe trotuare, urlând de durerea mecanică care le înnebunea. Alteori se lăsa peste noi o mare de ceaţă chimică şi clorul ne ardea gâtlejurile, iar unii se duceau acasă să moară nevăzuţi şi neauziţi, pentru că pe vremea aceea nu era voie să mori sau puteai cel mult să mori fericit, cu zâmbetul pe buze strigând ode conducătorului iubit, mulţumind partidului că ţi-a permis să dispari.

În cartier era ca la război, locuiam lângă un bazin împuţit care colecta apa de ploaie, unde copiii mergeau să înoate vara şi unii nu se mai întorceau niciodată. Iarna, blocurile mai luau foc de la sistemele de încălzire inovate sau inventate de locuitorii lor îngheţaţi: spirtiere care încălzeau camera câteva minute, maşini cu gaz lampant care se blocau la maxim şi apoi explodau într-un boom fierbinte, sobe metalice supraîncălzite cu şomoioage din trenţe. Cred că toţi purtam arsuri purulente pe sub hainele cenuşii, dar ne străduiam să zâmbim şi să părem veseli, pentru că era interzis să fii trist, era interzis să nu-ţi dai silinţa şi atunci ne puneam pe feţe un fel de rânjet clovnesc, cu speranţa că ne păcălim între noi. Vara ne asaltau roiuri de ţânţari care vibrau subţire şi se lăsau asupra noastră într-un atac concentrat, în urmă căruia rămâneam plini de bube roşii. La unii cu sângele mai dulce, punctele se umflau şi coceau în buboaie zemoase care se uneau între ele şi nu ştiu ce se întâmpla cu ei, pentru că, am spus, evitam să ne privim şi să ne recunoaştem.

Singurul loc în care eram împreună şi vorbeam între noi era la coadă. Erau cozi subţiri şi ordonate, cozi mai groase, dar aerisite, la care stăteam răbdători, povestind cât suntem de fericiţi, pentru că, desigur, nu era voie să fii nefericit şi acolo erau oameni deghizaţi în cenuşiu care ascultau ce vorbeam şi permiteau doar discursuri despre fericire. După ore întregi ajungeam în faţă şi luam ce ni se dădea şi era bine, şi eram mulţumiţi, pentru că nu era voie să fii nemulţumit, fiecare putea cumpăra o pungă cu gheare schiloade de pui sau un kil de făină cu viermişori albi. Erau şi cozi care se metamorfozau repede într-un animal cu multe tentacule, nu ştiu ce animal să fi fost, se contorsiona şi pulsa, gemea pe mii de voci, acolo cred că puteai să strigi că eşti nefericit şi nemulţumit, oricum nu se auzea, acolo probabil că puteai să şi mori, dar de ce să mori tocmai atunci când mai aveai puţin până în faţă, mai aveai puţin până să ieşi din burta animalului tentacular cu o pungă de carne şi sânge în mână, rânjind transpirat, cu căciula pe ceafă şi cu haina ruptă, dar mulţumit şi fericit, aşa cum era normal şi ţi se dădea voie să fii.

În fine, în ziua aceea îmi pusesem uniforma mea cenuşie, îmi afişasem rânjetul de fericire şi mulţumire, stinsesem lampa de gaz care dădea o flacără firavă, multiplicată de o oglindă isteţ plasată şi ieşisem să înfrunt oraşul. În staţie m-a ajuns autobuzul cu burduf şi s-a oprit în dreptul meu pufnind zgomotos şi revărsând prin uşile deschise mai mulţi semeni cenuşii. Dar nu m-am urcat, deşi îmi plăcea nespus burduful care unea cele două părţi din autobuz printr-o platformă rotativă. Îmi plăceau faldurile moi de cauciuc spart prin care-mi strecuram mâna cât să simt aerul de afară, ca un acordeon uriaş care-mi strângea degetele într-un salut în timp ce platforma se transforma la fiecare curbă într-un carusel de bâlci cu mişcare lentă. Ameţeam un pic şi mă făcea fericită, era distracţia mea secretă de care însă nu abuzam ca să nu o uzez moral, aşa că nu am luat autobuzul. Am trecut de blocurile proprietate personală cu faţadele lor pătate de igrasie, la ferestrele cărora atârnau la uscat pungi cu Marlboro, pungi frumoase şi colorate cu bărbaţi puternici sau cu femei purtând sutiene din flori, acesta fiind singurul lux care ni se permitea, pentru că, normal, aveam şi noi, cu toţii, acces la lux. M-am oprit cât să traversez o străduţă laterală, cercetând cu grijă să nu fie la pândă vreuna din maşinile ucigaşe, deşi astea te atacau oriunde, văzusem cu ochii mei una cum îşi desfăcuse remorca şi o năpustise spre doi copii care mergeau regulamentar pe trotuar. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu ei, eu am închis ochii şi m-am făcut că nu văd nimic, adesea nu-ţi puteai da seama dacă este vorba de un simplu accident sau era ceva planificat, poate făcuseră copiii aceia ceva, sau poate spuseseră ceva. Era cel mai periculos să fii copil, chiar dacă scăpai cu viaţă în ziua aia, nebătut tot nu scăpai. Cineva trebuia să te troznească, la şcoală vreun profesor nervos din senin, sau acasă părinţii, poate vreun vecin supărat că i-ai intrat în grădină după minge, ori vreun străin căruia nu-i făcusei nimic, ori măcar un alt copil mai puternic. Apoi am sărit peste un şanţ săpat, semn că se construia ceva, peste tot în jurul meu se construia, oraşul se îmbogăţea cu şcoli, spitale şi multe blocuri noi cu faţadele încă nepătate de igrasie. Se şi dărâma, aşa era firesc, ca să aibă loc să construiască, se demolau străzi întregi cu case în care stătuse o singură familie, cu pomi în curte şi bolţi de viţă, pentru ca oamenii să nu mai stea doar cu familia şi să fie trişti, ci să se mute la comun cu alte familii, să audă şi de la alţii muzici şi ţipete, si cum îşi bat copiii seara. Aşa creşteau condiţiile de trai într-o ţară în curs de dezvoltare care mai avea puţin până să ajungă complet dezvoltată şi apoi supradezvoltată. La noi în oraş mai era doar o şcoală de construit, deja se lucra la ea, şi nimeni nu vorbea despre cum şanţurile de fundaţie alunecaseră într-o seară peste nişte copii care se jucau acolo de-a soldaţii în tranşee şi-i îngropase de vii. Şcoala există şi acum şi, când o văd masivă, pătrată, cu gratii la ferestre ca un penitenciar, mă gândesc dacă nu cumva e singura care-şi mai aminteşte de copiii sacrificaţi.

Sărisem peste şanţ şi deodată s-a întâmplat. Oamenii din faţa mea, până unde vedeai cu ochii, s-au întors şi au început să alerge spre mine, toţi ca la un semnal, întâi am crezut că poate eu sunt subiectul acestei curse neobişnuite care-i făcuse să acţioneze nu doar la unison ca un mecanism imens ce eram, ci şi emoţional ca o entitate în viaţă. Dar nu, primii au trecut de mine şi au continuat să alerge, m-am întors şi eu, am sărit repede şanţul şi am alergat cu ei cât mă ţineau picioarele mele subţiri, gândindu-mă că oraşul inventase o nouă armă pe care o năpustea spre noi. Am trecut în fugă de blocurile proprietate personală, înregistrând pentru o milisecundă cum locuitorii îşi strângeau înfricoşaţi pungile cu Marlboro de pe sârme şi m-am oprit lângă autobuzul cu burduf, unde se crease deja îmbulzeală. Mă aşteptam să-l folosim pe post de protecţie, poate să ne ascundem după el sau în el, să apuc loc la burduful acela protector care-mi strângea degetele într-un salut familiar. Dar nu, în timp ce săream să văd peste capete, am observat că oamenii nu se suiau în autobuz, urmăreau tăcuţi o maşină care oprise pe banda a doua, paralel cu autobuzul. Din maşină cobora chiar atunci şoferul, cobora tremurând, cu picioarele moi care abia îl mai susţineau. A şi căzut sau a îngenuncheat să se uite sub maşină, de unde a ieşit târâş pe coate şi genunchi un copil şi acolo, pe asfaltul mâncat de gropi al şoselei, s-au îmbrăţişat, într-un unic gest de iubire, s-au ridicat amândoi sprijinindu-se înlănţuiţi. Bulucul de oameni a respirat uşurat, s-a desfăcut în părţile componente şi fiecare zâmbea fericit şi mulţumit. Aşa cum şi trebuia să fie, doar că de data asta erau sinceri. Oraşul îl iertase pe unul dintre noi. Oraşul putea fi blând, oraşul putea fi omenos.

Singurul loc în care eram împreună şi vorbeam între noi era la coadă. Erau cozi subţiri şi ordonate, cozi mai groase, dar aerisite, la care stăteam răbdători, povestind cât suntem de fericiţi, pentru că, desigur, nu era voie să fii nefericit şi acolo erau oameni deghizaţi în cenuşiu care ascultau ce vorbeam şi permiteau doar discursuri despre fericire.

---

sărutat. Acel sărut nu știu de ce l-am luat ca pe-o trădare, tertip pentru mascarea unei taine ce se cerea ocrotite, care nu mă includea, frustrantă.

- Miralma, ce te frământă?, am îngăimat.

Fixându-mă cu ochii ei căprui, m-a făcut să uit de cefalee, m-a șters de transpirație cu un prosop flaușat, nu m-a lăsat să mă spăl ca nu cumva să se agraveze boala, și m-a luat de mână înapoi până la pat. Sub plapumă, cu o voce egală, nesovăitoare, a început să-mi spună cât este de fericită, cât se bucură că mă are după celălalt bărbat cu care nu s-a înțeles, cât de norocoasă se consideră cu mine, că se teme să nu mă piardă. „N-o să mă pierzi!”, am asigurat-o, dar ea și-a mișcat doar capul de la stânga la dreapta -, că mi-ar dărui un copil, însă doctorii zic că este o imposibilitate, ceea ce știam, că, și aici în vocea ei a rezonat o răgușeală de la emoție, a avut o viziune (și-a apropiat brațele de trup și și-a flectat picioarele ca și cum ar fi dorit să se protejeze), că l-a văzut pe Iisus când se ruga odată, și că Iisus i-a făgăduit c-o să aibă un copil și că o să meargă pe calea Lui dacă o să trăiască o viață de adevărată creștină, retrasă în credință.

- Trebuie să te salvez și pe tine, trebuie să mă urmezi, a continuat.

- Ai vorbit cu preotul Teodosie, Miralma?, am întrerupt-o.

- Nu mai am ce discuta cu el, nu este un creștin adevărat. Nu mai calc în biserica lui, mă rog acasă. În casă, în casa noastră, Iisus este cu mine, în mine. Să nu-mi mai spui niciodată Miralma. Te rog, dacă mă iubești... Știu că mă iubești.

De-a doua zi, la rugămintea cu ochii în lacrimi a Mirelei, nu m-am mai dus la garajul lui Tomescu. Mi-a cerut să mâncăm mai puțin, să postim, să tot postim, și n-o contraziceam, o iubeam, o iubeam până la ultimul atom. Pe Horea l-a convins să ne fie alături după trei săptămâni. Horea a încetat să meargă la Stejarul și Oana la școală. Adevărul ei a devenit și al nostru, iar Mirela, nu am mai apelat-o niciodată Miralma, ne repeta că trebuie să suferim și să fim chibzuiți ca să ajungem fericiți lângă Iisus. Trebuie era cuvântul cel mai des rostit de ea. Nu primeam oaspeți, nu mergeam în vizite. Doar eu ieșeam lunar în oraș ca să plătesc utilitățile și după cumpărăturile strict necesare. Din iubită, Mirela a devenit și preoteasa mea. Și nu-i ieșeam din cuvânt, subjugat. M-am lăsat de fumat și am început să-i disprețuiesc pe fumători, nu ne uitam la filme și am ars posterele cu Salma Hayek, pe care le-am adus cu mine când m-am mutat de la bunica. Înainte de sex ne rugam să rămână gravidă.

Prin septembrie 2010, după posturi interminabile, am ajuns la 40 de kilograme, iar Horea a murit de-o pneumonie. Mirela n-a chemat nici un medic să-l consulte, nu i-a dat medicamente, însă nici Horea n-a cerut, convins că va fi vindecat de credință. L-am îngropat noaptea în grădină. L-am târât cu Mirela, înfășurat într-un cearceaf, până la groapa pe care i-am săpat-o anevoie sub nuc, fiind slăbit. Doar Oana a plâns și ne-a blestemat, noi nu consideram că trebuie să fim triști deoarece Horea a ajuns lângă Iisus. Din noaptea aceea Mirela a închis-o pe Oana în camera ei. Îi dădeam doar pâine coaptă în casă și apă. Eram slabi, însă fericiți, cu Iisus lângă noi. Mirela chiar povestea cum devenind mai ușori suntem mai iubiți de Domnul, că suntem ca niște răsuflări ale Domnului.

În octombrie, ajuns în piață, am căzut. M-am trezit la spital, cu piciorul drept fracturat. Din momentul revenirii din inconștiență, imaginile îmi fug cu repeziciune pe retină, primeam perfuzii, îmi era teamă să le refuz și mă rodea vinovăția că acceptam această intruziune necurată, și plângeam de rușine când eram singur fiindcă nu eram suficient de tare, știu că-l supăram pe Iisus cu nevolnicia mea, și au venit mulți oameni să se minuneze ca în fața unei arătări, și doi polițiști au început să mă întrebe de Oana, cum am închis-o, de Mirela, despre ce-a pățit Horea. Tăceam. N-avea rost să le zic nimic, ei sunt străini de Iisus, dacă nu sunt trimiși de Diavol. „Un fanatic scrântit”, se spărgeau voci în jurul meu. Eram tulburat că n-o s-o revăd prea repede pe Mirela, poate niciodată în această viață, însă mă consolam știind că trebuie să ne întâlnim oricum lângă Iisus, precis. Trebuie, deoarece suntem răsuflările lui Iisus: Miralma, iartă-mă Mirela, Oana, Horea și eu.

Marcel Popescu stă în fața calculatorului și se pregătește să scrie un articol pentru ediția de mâine a „Observatorului”. Paginile descoperite în noptiera de lângă patul unde a murit în 15 octombrie Liviu Grigore l-au bulversat. Vrea să relateze despre această dramă și nu știe cu ce să înceapă. Simte o nevoie irepresibilă s-o privească pe Salma Hayek. Începe să caute pe Google fotografii cu actrița.

proză

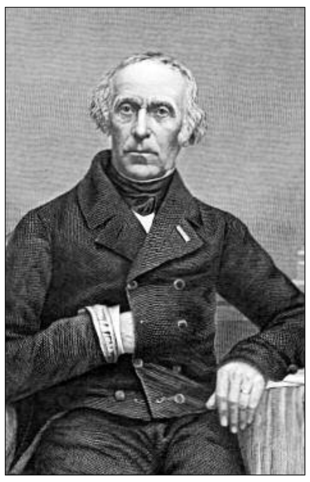
Cosmin Victor Lotreanu

François Guizot și fiica sa Henriette de Witt
Parfumul scrisorilor de altădată

„A scrie o scrisoare de iubire înseamnă a-ți chema copilul ce se îndepărtează”
Christian Bobin

Scriitorul Philippe Jaffeux menționa undeva că „scrisorile sunt note muzicale pe care încă nu știm să le citim”. Aceasta este senzația pe care poate cititorul o încearcă la momentul lecturii volumului de scrisori ce cuprinde o imensă corespondență (1836-1874) între François Guizot (1787-1874) și fiica sa Henriette de Witt (1829-1908), născută Guizot (volumul *„François Guizot. Lettres à sa fille Henriette 1836-1874”*, ediție îngrijită și adnotată de Laurent Theis, publicată la éditions Perrin, 2002, sursa bibliografică principală a prezentului articol). „Istoria este învățătoarea vieții” *(„Historia magistra vitae”)*, iar în galeria figurilor sale reprezentative se regăsește cu prisosință și François Guizot. Om politic (ambasadorul Franței la Londra în anul 1840, ministru al instrucțiunii publice, ministru al afacerilor externe, președinte al Consiliului de Miniștri), reputat om de cultură (membru al Academiei Franceze din anul 1836), istoric și profesor, François Guizot s-a confundat cu istoria franceză și europeană a secolului XIX. Născut cu doi ani înainte de convocarea „Stărilor Generale”, respectiv debutul Revoluției Franceze, Guizot a cunoscut succesiunea regimurilor politice, turbulențele unei Franțe revoluționare, imperiale și din nou monarhice odată cu Restaurația Bourbonilor din 1815, ascensiunea familiei regale de Orléans (după „Revoluția din Iulie” 1830; 1830-1848), funcțiile sale de înaltă răspundere administrativă confundându-se cu această din urmă epocă, respectiv cu regele Ludovic Filip de Orléans (1830-1848).

François Guizot

Mai interesantă, cred, nu este atât cariera politică a lui François Guizot (una meritorie dar, firește, perfectibilă, precum toate mandatele oamenilor politici dintotdeauna) cât, cu precădere, modul în care putem pune în lumină concepțiile sale despre lume și viață, despre „oameni, fapte, întâmplări”, totul cuprins în mantia unei iubiri părintești emoționante, accentuate și de încercările vieții. Ambele soții ale lui François Guizot (Pauline de Meulan și Élisa Dillon) au murit, iar acesta a purtat responsabilitatea creșterii a 3 copii (Henriette, Guillaume și Pauline), aspect de care s-a îngrijit cu devotament și pasiune întreaga sa viață. Scrisorile trimise lui Henriette, pe parcursul atâtor ani (1836-1874), constituie mărturia peste timp a unei relații de o extraordinară intensitate și intimitate totodată. Este greu să individualizez una sau alta din dramele existenței lui François Guizot. Drama politică (a fost mult timp privit în istorie după clișeul generalizant revoluționar al anului 1848, acel repetat „À bas Guizot”; totodată, a fost abuziv interpretat după o formulă evident desprinsă din context: „Îmbogățiți-vă!”/„Enrichissez-vous!”, când de fapt conținutul frazei a fost altul: „Îmbogățiți-vă! Ameliorați condiția morală și materială a Franței noastre”, iar înțelesul, de asemenea, cu totul diferit. Dar cu siguranță nu este acum și aici singura deturnare istorică a timpurilor de ieri și astăzi; iată cum un apel la inițiativă, la antreprenoriat, este transformat într-o marcă a aroganței sau disprețului) sau, mai cu seamă, drama personală sau dramele personale. Mă voi limita la a reda conținutul uneia din scrisorile trimise fiicei sale Henriette (în subsidiar și lui Pauline, respectiv Guillaume) la 23 august 1846, referitor la comemorarea figurii primului său fiu (numit de asemenea François), decedat la vârsta de 21 de ani. Pierderea acestuia a reprezentat una din tragediile peste care François Guizot a fost nevoit să treacă dar amintirea copilului va rămâne una de neșters și ne reliefează un om de Stat, dar și un om de cultură cu o dimensiune umană copleșitoare și emoționantă: *„Cu fiecare ocazie regăsesc durerea din profunzimea inimii mele, cea din prima zi. François a fost garanția viitorului meu, a propriului meu viitor închinat vouă. Avându-l pe François alături puteam să mor liniștit. A fost expresia naturaleței posterității mele. Nu aveți cum să știți și aceasta este doar una din numeroasele mele tristeți de care nu vă dați seama, cât era de bun, de tandru, de spiritual, însuflețit și amabil; o inimă atât de vie, un suflet atât de drept, un caracter atât de mândru! Iubiți-l un pic fără a-l fi cunoscut; la rândul său v-ar fi iubit cu duioșie și tandrețe. Aveți dreptate, scumpii mei copii: dacă nu am fi avut credința că, chemându-i la El pe cei ce-i iubim, Domnul nu ni-i i-a luat fără a-i revedea prin chemarea noastră la El de asemenea la un moment dat, durerea ar fi insuportabilă. Să nu credeți că după ce am pierdut și suferit atât de mult, nu simt și înțeleg pe deplin valoarea a ceea ce mi-a rămas și că nu mă bucur cu atâta însuflețire, poate mai mult decât m-aș fi bucurat dacă mi-ar fi rămas tot.”*

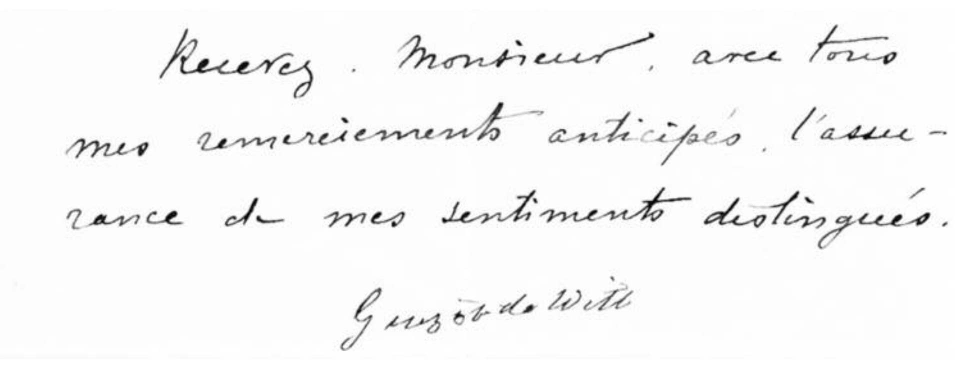

Henriette de Witt

Peste ani, la 16 februarie 1861, tatăl François Guizot, prin cuvintele așternute pe hârtia de scris, se dezvăluie cititorului, dar în primul rând fiicei sale Henriette, drept același părinte îndurerat, neconsolat de trecerea unui timp care, după cum o spune chiar el, „înfrumusețează ceea ce nu poate distruge”. Este întru totul adevărat, durerea se estompează dar paradoxal nu-și pierde intensitatea, doar se transfigurează într-o evocare duioasă, blândă și cu atât mai sfâșietoare: *„Cu siguranță timpul nu poate șterge nimic. M-am trezit ieri având în fața ochilor pe fiul meu acum 24 de ani, la momentul în care l-am văzut agonizând, atunci când am intrat în camera lui. Nu m-a văzut. Nu mai vedea deja pe nimeni. I-am închis ochii ce nu mă văzuseră. Această amintire este foarte dureroasă. A fost o ființă încântătoare, fermecătoare. Una din cele mai nobile. Am avut tristul dar prilejul plin de adevăr să spun câteva cuvinte despre el, să las să se întrevadă cine a fost, cine ar fi putut să fie. Nu va rămâne pe de-a întregul necunoscut în această lume. Și sunt sigur că Domnul l-a primit în lumea Sa cu bunăvoință”.*

Răspunsul fiicei sale Henriette la una din epistolele în care fiul lui François Guizot era subiectul principal, este extrem de sintetic și matur pentru un copil în vârstă de 11 ani (1841): *„Ah! El este în Cer, bunul meu Tată, îl vom regăsi acolo.* ***They are not lost but gone before****”*. Desigur, cuvintele poartă amprenta influenței britanice din familia Guizot, țară în care acesta a fost ambasador al Franței, dar este poate mai important jocul de cuvinte ce aduce cu sine alinare, acceptare a destinului, profunda credință creștină în viața veșnică, speranța regăsirii lângă Tatăl Ceresc. Lectura pasajului sus-menționat mă duce cu gândul la una din preocupările permanente ale lui François Guizot și anume istoria, *muza Clio* fiind poate marea sa pasiune. Și totul aici îmbrăcat într-un veșmânt al neuitării, al unui apel la perenitate, la profunzimea și durabilitatea memoriei celor care au fost. Spicuiesc în cele ce urmează din conținutul scrisorii trimise de François Guizot lui Henriette la 03.09.1840: *„Sentimentul lăudabil pe care atașamentul și recunoștința pentru memoria celor care au trăit înaintea noastră în locurile în care trăim noi acum, ce ne-au construit, pregătit și transmis casa, limba și obiceiurile lor. Uitarea, dragul meu copil, este una din cele mai rele înclinații și tendințe; uităm datorită egoismului și superficialității. Acordând, din contră, un viu interes față de cei de dinaintea noastră și de asemenea față de cei ce vor veni după noi, ocupându-ne de unii cu fidelitate și de ceilalți cu simțul previziunii și proiecției în viitor, învățăm să ne depășim existența noastră pur personală”.* Într-o altă scrisoare, François Guizot afirmă cu deplină justețe, comentând unul din poemele lui Alphonse de Lamartine referitor la așa-numita „la pensée des morts” (în sensul de „amintire a celor ce au fost”), că aceasta este „o tandră fidelitate față de ceea ce nu mai este; reprezintă cel mai pios și poate cel mai pur dintre sentimentele omenești”. Îmi permit să remarc la acest moment că, indisolubil legat de amintirea celor ce au fost, istoria și interpretarea acesteia, locul personalității în memoria instituțională dar și aportul anonimilor la mersul înainte al lumii, au constituit tot atâtea elemente de reflecție pentru François Guizot. La cuvintele scrise de fiica sa Henriette (*„istoria este adevărata voastră pasiune”*), acesta răspunde prin următoarele considerații: *„Marii oameni au monopolul istoriei. Acesta este cauza erorilor și lacunelor acesteia. Cei ce au condus pe contemporani nu sunt neapărat reprezentanții cei mai fideli ai istoriei....Trebuie prezentați și făcuți cunoscuți oamenii obișnuiți, poate chiar obscuri, pentru a înțelege îndeaproape o epocă și un popor. Istoria publică este cea a oamenilor fără istorie*”. Interesant punct de vedere al unui om ce, prin prisma propriei educații și a traumelor copilăriei (tatăl său, avocat, a fost ghilotinat în anul 1794, în timpul regimului iacobin din Franța, rămas în istorie sub numele de „Teroare” și simbolizat de figura lui Maximilien de Robespierre), ar fi fost poate tentat să ignore sau să obtureze anonimii din istorie. François Guizot a conștientizat că istoria aparține tuturor, că, mai mult sau mai puțin, cu toții contribuie la istorie și au, de asemenea, propria lor istorie.

Parcurgerea rândurilor scrise de François Guizot îndeamnă și la reflecție prin analogie cu oameni și timpuri istorice. Latura sa protestantă transpare din cuvintele următoare și ne determină să ne gândim imediat la Max Weber și la a sa celebră carte „Etica protestantă și spiritul capitalist”: „Domnul nu oferă nimic decât celor ce se străduiesc să-i merite darurile...Domnul dorește să muncim noi înșine pentru o condiție mai bună”. Aici se întrevede una din constantele gândirii lui François Guizot și anume echilibrul. Cred că acesta este un concept-cheie în tot ce a însemnat conduita sa personală și profesională. Un echilibru în tot și toate, în care și binele coabitează cu mai puțin binele. Laurent Theis, în lucrarea „François Guizot”, a subliniat acest aspect: Totul este supus unei judecăți echilibrate, „niciun compliment fără critică, răul nu este departe de bine”. Iar lecțiile de viață pe care un tată afectuos, dedicat și duios (ce scrie fiicei sale

Henriette că *„două lucruri îmi lipsesc: Tu şi timpul”*), sunt întotdeauna cuprinse într-o mantie a grijii părinteşti, a ceea ce el a definit drept faptul că „nu ne facem niciodată griji îndeajuns şi niciodată cât de devreme ar trebui”. Iată ce-i scria François Guizot copilului său Henriette, în anul 1839, când aceasta din urmă avea vârsta de 10 ani: *„Sunt atâtea lucruri de învăţat, de văzut şi de realizat în viaţă şi noi avem atât de puţin timp pentru a ne consacra acestora....avem rapiditate, facilitate şi inteligenţă ce ne determină să înţelegem şi să realizăm multe într-un timp redus şi prin consecinţă să ne achităm de sarcinile curente. Dar fiecărei calităţi îi corespunde un defect şi trebuie ca în acest sens să ne luăm măsuri cu grijă. Dacă ar fi vorba de caracter ţi-aş spune că persoanelor foarte energice le lipseşte blândeţea, iar persoanelor foarte curajoase prudenţa...Pascal sau La Bruyère, nu îmi aduc aminte exact cine dintre aceştia, au spus undeva că o calitate nu are o valoare pe de-a întregul dacă nu este însoţită de o virtute contrară....Nu trebuie ca o calitate să devină sursă a defectului. Inteligenţa rapidă poate duce la o atenţie mai puţin importantă. Când înţelegem uşor nu ne mai dăm silinţa de a înţelege totul complet. Când alergăm prea repede nu privim în jur şi prin consecinţă nu vedem tot ce trebuie observat de-a lungul drumului...*”

François Guizot a fost un om de o rară demnitate şi verticalitate. Îmi permit să fortific această afirmaţie prin naturaleţea acceptării că rolul său politic s-a încheiat odată cu turbulenţele anului 1848, prin refuzul cu obstinaţie a oricăror oferte ulterioare de a reintra în politică; prin parcurgerea a aproape trei decenii ulterioare de viaţă (1849-1874) între Paris şi reşedinţa familială de la Val-Richer, în care acest „exilat din interior” (după cum inspirat îl numeşte acelaşi Laurent Theis) s-a preocupat de instituţii academice şi religioase, ca şi de memorialistică şi istorie; în fine, prin actele şi scrierile sale ce vin să întărească o percepţie clară, o exemplificare a caracterului şi, cum spuneam, a demnităţii. Simt nevoia să-l parafrazez pe Otto von Bismarck şi expresia sa: „În politică trebuie să urmezi calea dreaptă. Poţi fi sigur că nu întâlneşti pe nimeni...”. Într-o scrisoare din 6 noiembrie 1851, François Guizot îi împărtăşeşte lui Henriette că *„mulţi contemporani pot să se înşele asupra mea din cauza atacurilor din presă. Dar viitorul nu poate fi înşelat. Iar eu nu acord atenţia cea mai mare decât la două opinii: cele ale prietenilor de astăzi, respectiv ale viitorului. În rest, suntem în calea mincinoşilor şi clevetitorilor*”. În acelaşi registru, surprinde prin acurateţe dar şi prin contemporaneitate afirmaţia aceluiaşi François Guizot dintr-o epistolă către fiica sa (25 iulie 1841), potrivit căreia *„nefericirea timpurilor noastre este dată de faptul că mulţi oameni se gândesc fără încetare la lucruri pe care nu sunt capabili să le judece*”. Iar peste ani (1858), cu distanţa ce atenuează traumele şi îndeamnă la privire mai senină, netulburată, poate chiar olimpiană prin detaşare, în acelaşi timp, François Guizot va concluziona, iarăşi uimitor prin asocierea cu timpurile contemporane, că „sunt două încercări grele pe care democraţia nu le suportă aproape deloc: vremurile dificile şi durata”.

Volumul scrisorilor ce cuprind în ele însele o corespondenţă pasionată, dar şi pasionantă, plină de complicitate intelectuală şi afectivă remarcabilă, între un tată şi fiica sa, este unul considerabil şi întins pe parcursul a aproximativ 40 de ani (1836-1874). Iar concluzia nu poate fi alta decât cea potrivit căreia ceea ce a rămas nealterată în niciun fel, în tot acest timp, a fost iubirea. Cel ce scria atât de sensibil că *„trei zile fără tine, draga mea fiică, înseamnă ceva; trei zile fără nicio veste de la tine, este deja prea mult*”, sau cea care la rândul său răspundea în aceeaşi notă de profundă sensibilitate prin cuvintele: *„Tată, sunt prea fericită să fiu fiica Voastră, sa fiu a Voastră*”, au capacitatea de a ne transmite peste secole eternitatea şi permanenţa iubirii, acea vibrantă regăsire în care, după cum atât de inspirat a scris Simon Van Booy, „numai amintirile autentice şi perene rămân gravate în noi precum scrisorile ce ar pluti către locul de întâlnire cu cei care am fost demult, odată...”.

Lucian Sârbu

Nimicul viral al nopţii de mâine

Fără a fi un negaţionist al pericolului reprezentat de virusul Covid-19, faţă de care declară că se apără („metodele de apărare în care cred sunt numai spălatul pe mâini cu apă şi săpun, păstrarea distanţării sociale ... şi întărirea sistemului imunitar ...” - p. 158), trebuie recunoscut totuşi că Petria, care inventează cuvântul „covido-prostie” pentru a desemna isteria generală a autorităţilor şi a populaţiei obediente, nu pare a vedea în virus mai mult decât „o simplă gripă”.

Când scriu aceste rânduri România tocmai a înregistrat oficial, la aproape un an de la declanşarea pandemiei de coronavirus pe teritoriul ţării noastre, 745.318 cazuri şi 18.881 de decedaţi. Oficial, aşadar, rata de mortalitate a acestui virus care a dat peste cap planeta în 2020 e de 2,5%. Neoficial, ştim cu toţii că numărul real al cazurilor este mult mai mic decât cel comunicat oficial de autorităţi. În ţările care testează mai mult şi mai bine decât se testează în Uniunea Europeană mortalitatea e pe la 1,7% (SUA) şi chiar binişor sub 1% (Israel). Majoritatea experţilor sunt de acord în acest moment că mortalitatea reală a acestui virus se situează undeva între 0,3-0,5%.

Un lucru, aşadar, este incontestabil: pandemia declanşată de virusul Covid-19 este departe de a fi comparabilă, ca gravitate sanitară, cu ciuma bubonică sau cu Ebola. De aceea nu ne putem aştepta la apariţia vreunui „jurnal din anul pandemiei de Covid-19” după modelul celebrului *Jurnal din anul ciumei* scris în sec. 18 de Daniel Defoe, în care să ni se relateze scene cu locuitori disperaţi părăsind marile oraşe şi oameni înnebuniţi de frică sau de boală mergând haihui pe străzile cu căruţe pline de corpurile celor morţi. Cu toate acestea, având în vedere că impactul social şi economic al pandemiei a fost fără doar şi poate unul foarte puternic pentru generaţia noastră, fiind imposibil de regăsit ceva similar în memoria recentă, era de aşteptat să înceapă să apară şi cărţile inspirate de acest eveniment. La noi şi-a asumat deschiderea drumului Alexandru Petria, autorul unor *Timpuri virale* care au văzut lumina tiparului la sfârşitul lui 2020 la Alexandria Publishing House.

Poet, prozator, eseist şi cronicar neobosit pe internet (publicând regulat pe un cunoscut portal de ştiri), prezent cu opinii pe mai toate reţelele sociale pe care auzi, mai bine zis „vezi”, vorbindu-se româneşte (pe Facebook, unde a şi fost blocat de câteva ori, pe Twitter, pe VK), Petria poate fi acuzat de orice, dar că nu are personalitate, în nici un caz. În precedentul său eseu, *Cum văd eu lumea* (2018), scris într-un remarcabil stil fragmentar, pe alocuri aforistic, de o foarte bună calitate, el reuşeşte să elaboreze coerent o serie de idei complet „inactuale” împotriva globalizării şi corectitudinii politice, dar nu dintr-o perspectivă ultra-conservatoare, ci dintr-una profund umanistă, deoarece pentru Petria globalizarea cu ale ei epifenomene (inclusiv corectitudinea politică exportată sub diverse forme dinspre spaţiul metropolitan către ţările-periferie) nu este altceva decât o decădere a umanului caracterizată prin „prăpăd economic, tâmpire (sic!) generalizată şi distrugeri sociale”.

Timpuri virale se situează, nu doar stilistic, în continuarea eseului precedent, numai că de data aceasta Petria analizează siderat, dacă putem spune aşa, doar fenomenul de „tâmpire generalizată” pe care pandemia, din nefericire, l-a făcut atât de vizibil. Cartea, care se citeşte extrem de relaxat, are două părţi: prima, formată din fragmente scurte, publicate parţial sub formă de cronici online sau postări pe reţelele de socializare, cealaltă sub forma unui jurnal intim care acoperă perioada martie - iulie 2020.

Fără a fi un negaţionist al pericolului reprezentat de virusul Covid-19, faţă de care declară că se apără („metodele de apărare în care cred sunt numai spălatul pe mâini cu apă şi săpun, păstrarea distanţării sociale ... şi întărirea sistemului imunitar...” - p. 158) trebuie recunoscut totuşi că Petria, care inventează cuvântul „covido-prostie” pentru a desemna isteria generală a autorităţilor şi a populaţiei obediente, nu pare a vedea în virus mai mult decât „o simplă gripă”. Desigur, părerea aceasta e discutabilă, pentru că vorbim totuşi de un virus care a făcut ceva mai multe victime decât gripa anuală, dar ceea ce-l şochează pe scriitor este modul extrem de eficient în care a fost suprimată libertatea de către autorităţi, de către politicieni, ajutaţi de o mass-media entuziastă, pe fundalul unei apatii totale a populaţiei. Sau, altfel zis, rapiditatea cu care toată planeta a intrat sub „dictatura medicală”. „Un caz de globalizare a fricii unic în istorie.” (p. 45). Mirarea în faţa liberticidului formează substanţa primei părţi.

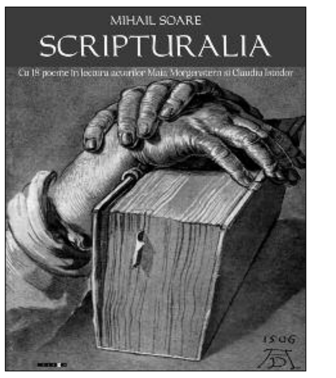
Realitatea este că azi, datorită avansului ştiinţific şi tehnologic, trăim vrând-nevrând sub dictatura experţilor de tot felul. Dacă în urmă cu 100-150 de ani un om cu o inteligenţă medie şi cu o bună educaţie generală încă mai putea relativ uşor să „replice” prin mijloace proprii cele mai avansate experimente şi cunoştinţe din ştiinţele naturii (asemeni personajului de desene animate Dexter), astăzi pentru un om relativ inteligent, relativ educat, noţiunile cele mai avansate din fizică, astronomie, chimie, genetică etc. nu sunt altceva decât o păsărească savantă. Zic fizicienii că au „accelerat” (indiferent ce va fi însemnând asta!) o „particulă” până la o „energie de ciocnire” de „13 TeV”? Păi... aşa o fi, cum zic „experţii”! „Experţii”, inclusiv cei din domeniul medical, ştiu totul despre orice şi tocmai fiindcă educaţia generală nu mai oferă instrumentele intelectuale (şi nu numai) necesare pentru a înţelege tot ceea ce ştiu „experţii” (adică noţiuni şi chestiuni complet ieşite din sfera empiricului), marele public e oarecum obligat să-şi suspende facultatea de judecare, mai ales a judecăţilor de natură critică, atunci când se pronunţă aceştia. Dar tocmai de aceea responsabilitatea „experţilor” nu se mai limitează azi numai la chestiunile de natură ştiinţifică, în special atunci când în numele „ştiinţei” *pot fi* suprimate drepturi şi libertăţi. „Experţii” au de acum şi o responsabilitate faţă de societate în ansamblul ei, şi neexercitarea acestei responsabilităţi ne aruncă *de facto* înapoi în Evul Mediu, când numai unii - în speţă clerul şi autorităţile - aveau acces la „cuvântul lui Dumnezeu”, în timp ce marea majoritate a populaţiei trebuia doar să se supună pasiv ordinelor venite de la „cei învăţaţi”.

Tocmai de aceea, având în vedere gradul de sofisticare la care au ajuns ştiinţele exacte şi tehnologia, existenţa unor spirite critice şi a unor voci care „fluieră în Biserica pandemiei”, contestând gradul de gravitate al măsurilor de apărare anti-Covid, aşa cum este Petria cu ale sale *Timpuri virale*, este extrem de necesară, deoarece în lipsa acestor voci drumul pe care ne îndreptăm duce direct către un nou Ev Mediu „întunecat”, dar unul în care oamenii nu vor mai fi obligaţi să se supună teologilor, ci tehnocraţilor, „experţilor” de tot felul. Filozoful italian Giorgio Agamben chiar vorbea de „medicină ca religie” în contextul actualei pandemii, dar realitatea e că dacă nu era un virus, putea fi găsit orice alt motiv în baza căruia, „pentru binele populaţiei”, să fie suprimate drepturi şi libertăţi (de pildă un foton nebun scăpat de sub control dintr-un accelerator de particule). Şi tot de aceea a doua parte a cărţii - jurnalul - poate că va uimi generaţiile viitoare fix prin *banalitatea însemnărilor*, care nu oferă nimic spectaculos, în genul descrierilor lui Defoe. Dimpotrivă: jurnalul lui Petria, chipurile scris în mijlocul unei pandemii de proporţii planetare, nu conţine decât însemnări despre cărţi, despre banale fapte cotidiene, multe dintre ele văzute la televizor, şi multe scrâşnete ale omului forţat de autorităţi să stea închis în casă pentru că ele sunt incompetente şi nu pot propune altceva. În mijlocul unei pandemii atât de sever percepute, moartea de Covid-19 e prezentă în jurnalul lui Petria o singură dată (la moartea lui Paul Goma, p. 107). Asaltaţi de ştiri catastrofale, nouă, contemporanilor, acest jurnal ni se pare complet rupt de realitate, şi nu poţi să nu te întrebi: oare ce va înţelege din pandemia asta cineva care îl va citi pe Petria peste un secol? Păi va înţelege, probabil, fix ceea ce înţelegem şi noi astăzi: mai nimic. De fapt, este jurnalul perfect pentru aceste timpuri virale la capătul cărora, dacă nu suntem atenţi, ne aşteaptă o noapte foarte lungă.

eseu

Păpușarul

„În America anilor şaizeci, doar un Truman Capote putea declara, înecat de emoţie, despre *proiectul* noului său roman *In Cold Blood*: „Când mă gândesc cât de bună este cartea mea, mi se taie răsuflarea”. La noi însă, unde tot românul se naşte poet, asemenea cazuri de asfixie sunt atât de frecvente, încât, în dotarea Urgenţelor, ar trebui să revină măcar câte o ambulanţă la zece autori. Dovadă, iată, şi recenta expoziţie de carte de la Biblioteca Naţională: cele mai reprezentative capodopere scrise azi prin puşcăriile noastre vin să întâmpine nepotolita sete de lectură a marelui public, bulucit să le cumpere cu frenezia de odinioară a cozilor la hârtie igienică. Cum deci să nu te doară ochii de contrastul metastazelor acestui autorlâc cu un angajat al Parnasului ca Mihail Soare, ieşit sănătos tun la controlul de medicină a muncii? În toiul epidemiei actuale de fudulie şi de impostură, el se mulţumeşte să se legitimeze „cuminte” cu diminuţii, precum paşnicul Mircea înaintea Fulgerului Baiazid: „Sunt netemeinic în ceea ce scriu,/ sunt orbul fără soartă, mortul viu,/ zeroul nud şi fără conştiinţă,/ sunt virgula de după pocăinţă,/ sunt talerul mai uşurel ca pana,/ sunt recea puşcărie din Doftana,/ analfabetul gângav fără creier,/ vioara ruptă cu arcuşu-n greier/ şi sunt nedemnul fără preţ la snop/ vomat de marea strânsă-ntr-un prosop,/ sunt profitor de aburi şi de vise/ scuipate de omizi prin paraclise,/ sunt potlogar, tembel şi derbedeu,/ sunt ce vreţi voi, dar sunt şi Dumnezeu...” Şi zău că postul i se potriveşte, nu doar fiindcă are calificarea necesară, ci şi prin apofatism, poetul nostru fiind, asemeni lui „Dumnezeu, insul ăla ce se piteşte mereu”, un creator *piteştean* ce se lasă greu adus la luminile rampei, preferând în spectacolul cuvintelor rolul păpuşarului. Şi ce spectacol! S-ar zice că Domenico di Giovanni însuşi s-a reîncarnat peste veacuri, de dorul uluitoarelor sale acrobaţii metrice de altădată, când schimba cheia de paişpe a sonetului petrarchist cu cheia de 17. Dincolo însă de performanţele imaginative şi burleşti, cei doi mai au în comun ceva: răspărul cu vremurile vitrege de care au avut parte. Nici că se putea un mai nimerit titlu de volum (*Zavera îngerilor*, Editura Betta, 2016) pentru un demers estetic şi moral precum cel de faţă, echivalent unei adevărate sediţiuni. O luptă inegală al cărei deznodământ nici nu mai contează, că vorba Titulescului: „Şi chiar de nu voi fi un far, ci o candelă, ajunge. Şi chiar de nu voi fi nici candelă, tot ajunge, fiindcă m-am străduit să aprind lumina.”

Histrionic și briliantin

„Am pierdut deja şirul volumelor cu care Mihail Soare *a îmbogăţit* literatura română de la descoperirea lui în urmă cu vreo doisprezece ani. Cum un asemenea acrobat al condeiului nu a ajuns să facă parte cu acte în regulă printre membrii breslei, acolo unde-i este locul, a devenit pentru mine ceva mai greu de înţeles decât teorema lui Gauss ori legitimitatea unui ministru al Educaţiei care declara „Manualele şcolare este un subiect intens.” Fie şi degustarea unui singur ciorchine cules la întâmplare din producţia acestui podgorean ar fi de-ajuns pentru un cunoscător de viţe nobile. Histrionic şi briliantin, de o inventivitate a expresiei inepuizabilă, poetul face un spectacol de mare ţinută, vrând parcă să testeze pe propria piele temeiul proclamaţiei lui Hölderlin din Andenken cum că limbajul e suprema înzestrare care ne verifică umanitatea. Tot un test va fi şi viteza de reacţie care le va verifica simţul valorii cronicarilor chemaţi să întâmpine acest strălucitor volum*.”

EMIL LUNGEANU

* Mihail Soare, *Ars profetica*, Ed. Eikon, 2019. Volumul a primit, până acum, Premiul juriului – Colocviile ”George Coşbuc” - Festivalul Naţional de Poezie, 2020, şi Premiul I, secţiunea Poezie - Festivalul internaţional de creaţie „Vrancea literară”, 2020

Arca… lui Ion D. Sîrbu (fragment)

(continuare din p. 4)

speranţe”). Ei îi înmânează părinţii adoptivi un pergament, actul de proprietate asupra Arcei. Iar însoţitorul fetei, Protos, tratat până atunci ca un animal, ajunge să ilustreze treapta primară a umanităţii renăscute. El este arhetipul din preistorie, capabil, însă a se adapta vieţii sociale, parcurgând rapid treptele civilizaţiei. Autorul nu ezită să indice spre uzul regizorului: „În economia ideativă a piesei joacă un rol, de aceea autorul ţine mult ca acest personaj să nu fie nici grotesc, nici terifiant.”

În actul al II-lea, Ara este pusă în situaţia să opteze între cei trei fraţi care o curtează, rând pe rând, după un ritual convenţional, ce le defineşte caracterul. Este momentul în care Sem şi Ham, avizi de putere, revendică femeia pentru a-şi însuşi actul de proprietate dăruit de Noe. Sem îi promite Arei dominaţia asupra lumii întregi (o lume redusă, în fond, la perimetrul navei), iar Ham, punând la îndoială noţiunea libertăţii, îi promite o viaţă de lux şi comoditate. Trenant, în ordinea acţiunii dramatice, acest act „socio-moral” (definit de autor) învederează *nevoia de poezie* a personajului feminin. „Dar eu nu sunt o retortă. Şi ador poezia! Nu sunt o pilă electrică! Eu sunt un om, sunt plantă, sunt fluture. Mie dacă-mi spui că sunt materie vie, mă lasă rece (...). Spune-mi că sunt floare, cascadă, lună plină, spune-mi că-s amforă, că-s cântec de seară sau fereastră deschisă”- îi cere pretendentului Ham însetat de puterezia. Afinităţile fecioarei cu ratatul poet şi chitarist Iafet devin acum evidente. Doar idealismul ei contrastează cu scepticismul tânărului boem, iubitor de poezie şi whisky, care se autodefineşte în replici scânteietoare şi nonconformiste. Iafet nu-şi poate domina răul din sine, întrucât provine din conştientizarea păcatului originar. În chip elocvent, actul clarificărilor etice, cu reverberaţii în conştiinţe, se încheie cu versurile bacoviene definitorii din poemul *Rar* („Singur, singur, singur,/ Veşnic, veşnic, veşnic,/ Nimeni, nimeni, nimeni ...”), cântate de Iafet „aproape urlând”, ca expresie a deşertăciunii şi disperării nutrite în solitudine.

Momentul de vârf al dramatismului este atins, logic, în al treilea act, cu efecte spectaculare bine dozate de dramaturg. Ham i-a furat Arei pergamentul testamentar (în fapt, o hârtie albă) şi cei doi fraţi necredincioşi, pentru care corabia a devenit neîncăpătoare, se pregătesc pentru războiul fratricid, cu riscul autodistrugerii. Noe îşi renegă fiii consideraţi „morţi” şi „îmbuibaţi de putere”. Bătrâna Noa moare ca într-un vis („coboară din Arcă”), convinsă de cei apropiaţi că porumbelul trimis de Noe s-a întors cu ramura de măslin de pe Muntele Ararat. Protos, civilizat între timp cu ajutorul Arei, exploatat de fraţii mai mari („De când sunt om, om liber, nu mai am nici o clipă liberă” - declară amar), se pregăteşte să evadeze în căutarea „altei lumi” visate. Incapabilă, în punctul iniţial, să opteze („Stau între cei trei fraţi ca o troiţă, nu pot alege”), Ara este copleşită de sentimentul datoriei, al misiunii care pare s-o depăşească. Îl alege, în cele din urmă, pe nefericitul Iafet, căruia încearcă să-i transmită mesajul vieţii şi încrederea în destin: „Admiţi că Arca aceasta e tot ce avem; că Arca aceasta e lumea, e sufletul nostru? E destinul - comic, tragic nu are importanţă -, e unicul nostru destin? (...) Uiţi un lucru: că Arca asta cară materia, cară viaţa - dar această materie şi această viaţă nu au nici o valoare, nici un sens - fără speranţă, fără vis, fără dragoste.” Dar mezinul este împuşcat de fraţii săi, pe când îl ajută pe Protos să fugă de pe corabie. Înfăptuirea fratricidului, care evocă cealaltă paradigmă biblică - a lui Cain şi Abel, - îndeplineşte aici o funcţie simbolică cu grave implicaţii morale, privitoare la esenţa spiritului uman şi la aspiraţia spre ideal.

La fel de actuală şi în zilele noastre, *Arca bunei speranţe* reprezintă, în fond, o alegorie despre salvarea umanităţii în urma conflictului tragic dintre exponenţii puterii totalitare distrugătoare şi oamenii liberi, capabili să se jertfească pentru dreptate şi adevăr. Finalul dramei este proiectat după principiul operei deschise, prin ambiguitatea semnificativă întreţinută expert de dramaturg. Împuşcat de fraţii săi, visătorul Iafet, readus la viaţă de Ara care îi pansează rana, adoarme fericit pe fondul strigătului disperat, impregnat de speranţă, al femeii predestinate: „Cerule, oameni buni, salvaţi sufletele noastre! Nu trebuie să moară! Iafet nu trebuie să moară!” Iar porumbelul cu ramura de măslin este văzut doar de cei care cred în salvare: în palmele Arei care îl arată bătrânei muribunde nu se află nimic. Cum se vede, concepţia filosofică din drama lui Ion D. Sîrbu este înveşmântată în metaforă. Cu certitudine, dramaturgului – umbrit în ultima vreme de romancierul revelat prin opera postumă - nu i-a lipsit forţa de creaţie originală şi, ca un veritabil artizan al teatrului, a ştiut să îmbine tradiţia cu modernitatea.

Cristian Cocea

Cronicile bătrânului sefist

Când mintea își întâlnește limitele

Este interesant să vezi cum, în secolul trecut, pe măsură ce regimurile socialiste din Estul Europei intrau în criză, scrierile SF ale autorilor vremii deveneau din ce în ce mai pesimiste. Dacă, în anii de după război, romane precum “Norul lui Magellan” (Stanislaw Lem, 1955) sau “Nebuloasa din Andromeda” (Ivan Efremov, 1957) înfăţişau cucerirea eroică a Cosmosului de către omul raţional și generos, creaţie a colectivului, după două decenii, tonul s-a schimbat, au apărut anxietăţile, îndoielile, chiar disperarea. În comparaţie cu abisurile reci și cu posibile inteligenţe non-umane, fiinţa omenească devenea insignifiantă, raţiunea - patetică, tehnologia - alienantă. “Picnic la marginea drumului” (A&B Strugaţki, 1971), “Solaris” (Stanislaw Lem, 1961) și “Drumul lui Icar” (Liuben Dilov, 1974) au fost trei romane exemplare pentru această orientare tematică. De partea cealaltă a baricadei ideologice, în Occident, a apărut un fenomen oarecum similar - science fiction-ul hard, bazat pe extrapolarea uimitoare a descoperirilor știinţifice, lăsa locul unui soft SF, interesat de psihologie și de probleme sociale - precum scrierile emblematice ale Ursulei K. Le Guin. Putem conchide că, indiferent de regimul politic, scriitorii SF au simţit cum se schimba aerul timpului. Cu observaţia că vesticii n-au fost obligaţi să respecte canoane ideologice - ei n-au considerat niciodată omul perfect, societatea - dreaptă și raţiunea - atotputernică.

Stanislaw Lem (1921-2006) a fost un scriitor polonez de prim rang, interesat de filosofia știinţei, de implicaţiile tehnologiei și de science-fiction. A studiat medicina la Universitatea din Cracovia și a fost cercetător știinţific. Din 1956, într-o atmosferă politică mai permisivă, a scris 17 cărţi, unele traduse și publicate în întregul bloc socialist. Dintre ele se detașează “Ciberiada” (1965), o colecţie de povestiri ironice cu roboţi, sau “Summa Technologiae” (1964), precum și binecunoscutul roman “Solaris”, ecranizat de Andrei Tarkowski, într-o cheie de interpretare creştină, ca o parabolă spaţială a Fiului Rătăcitor. “Solaris” vorbește însă despre mult mai multe lucruri. În primul rând, vorbește despre limitele cunoașterii știinţifice – e un roman epistemologic. Metoda știinţei presupune observarea fenomenelor, construirea unui sistem explicativ și testarea teoriei, prin experimentul de laborator. Observarea este clasificare și inducţie. Sistemul înseamnă postularea unor cauze și deducţia legilor specifice domeniului studiat, folosind un sistem simbolic de maximă generalitate – matematica. Testarea se referă la reproducerea fenomenului, într-un mediu căruia îi putem controla variabilele. Prin încercare și eroare, cunoașterea știinţifică se transformă într-o arhitectură epistemică deosebit de complexă, cu rezultate materiale – tehnologia – care modifică, la rândul lor, lumea. Și ciclul se repetă, aparent la nesfârșit, pentru că știinţa consideră că mintea umană este la fel de neţărmurită ca și Universul care i-a dat naștere.

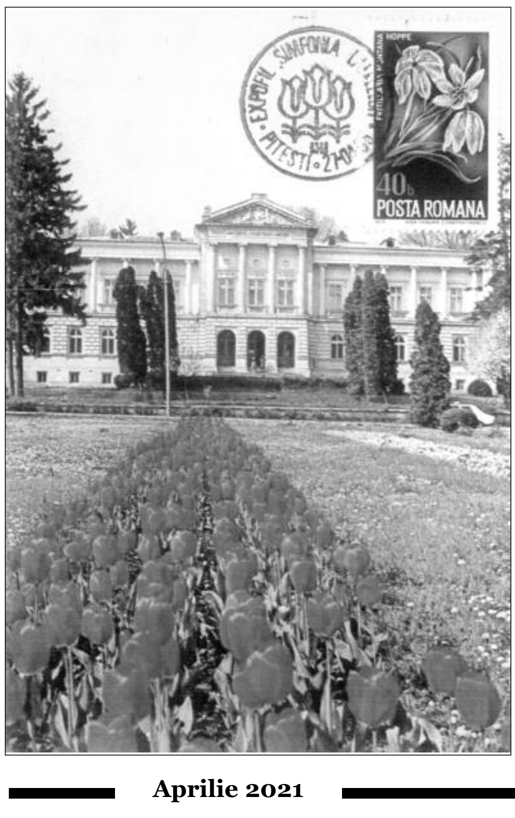
Dar ce te faci atunci când te lovești de fenomene irepetabile? Pe planeta Solaris, un ocean plasmatic creează structuri efemere – “lungoni”, “simetriade”, “asimetriade” – incredibil de complexe, în care poţi recunoaște obiecte matematice (curbe, drepte, corpuri geometrice) efemere, care niciodată nu se repetă. Le poţi clasifica și atât. Inducţia se lovește de infinitul joc al formelor – totul curge, nici o structură nu durează. Poţi trece, evident, la pasul al doilea – deducţia cauzelor, modelarea matematică a unei clase de fenomene, chiar dezvoltarea anumitor ramuri ale simbolismului necesar explicării. În schimb, nu există posibilitatea infirmării sau confirmării teoriei – oceanul nu poate fi modelat în laborator. În plus, teoria e incapabilă să facă predicţii asupra fenomenelor următoare. Și atunci? La ce bun efortul?

Lem descrie magistral măreţia și mizeria edificiului cunoașterii știinţifice, precum și “schelele” care însoţesc, în timp, acest efort constructiv. Întâi, descoperirea oceanului de pe Solaris atrage minţile geniale ale observatorilor și clasificatorilor. E epoca de pionierat. După câţiva ani, urmează propunerea unor teorii explicative – oceanul e viu. Dar încercările de contact eșuează rând pe rând – deci oceanul ne ignoră. Deci nu e viu. Atunci, apar teoriile de semn contrar – oceanul e o gelatină fără conștiinţă, un anumit tip de materie, cu proprietăţi speciale. Să le studiem. După zeci de ani, avem deja o nouă disciplină știinţifică (Solaristica), al cărei conţinut informaţional crește vertiginos - măsurători, înregistrări, imagini. Dacă nu putem înţelege totul, măcar să înţelegem fragmente și să le folosim pentru aplicaţii practice. Dar toate eșantioanele prelevate din ocean se degradează în laborator și mor. Nimic nu se leagă. Entuziasmul scade, frustrarea crește – parcă am vrea să distrugem ceea ce nu înţelegem și să plecăm mai departe. Dar nici intervenţiile în forţă nu dau vreun rezultat – Solaris ne ignoră mai departe. Sau poate nu? În acest punct începe intriga romanului, pe care nu o voi detalia, pentru a nu strica plăcerea lecturii celor care vor dori să se aplece asupra acestui roman revoluţionar.

Nu e nevoie, însă, de o călătorie cosmică improbabilă pentru a simţi fiorul Stranietăţii. Este suficient să privim Cerul, să-i ascultăm emisiile de radiaţii și, cine știe?, s-ar putea să recepţionăm un mesaj, să auzim o voce. Dar urechea noastră poate să suporte Glasul Domnului? În romanul cu acest nume, apărut în 1968, Lem spune povestea unui mesaj cosmic, descoperit întâmplător în emisiile neutrinice care scaldă Pământul, și a eforturilor omenirii pentru a-l descifra, concretizate în proiectul MAVO (“Masters Voice”). Analizând parametrii semnalului, s-ar părea că a fost trimis de o civilizaţie incredibil de veche și de dezvoltată, care a dispărut de mult. Dacă nu cumva auzim ecourile Cuvântului primordial, cel care a născut Cosmosul! În ciuda tuturor încercărilor, mesajul rămâne de neînţeles. Totuși, pare că favorizează apariţia vieţii - o parte din el, decodată, duce la obţinerea în laborator a două stări de agregare organice, “Oul de broască” și “Împăratul Muștelor”, materii ciudate, fără finalitate practică.

Asta să fie Vocea Domnului sau am greșit noi la traducere? Ce-ar putea înţelege o furnică din elefantul care o poartă, fără s-o bage în seamă? Ce-am putea descifra noi dintr-un mesaj trimis de o stea către altă stea ? Cum am folosi artefactele unei civilizaţii incredibil de avansate? Lem pune toate aceste întrebări dureroase. Iar răspunsurile sunt încă și mai dureroase. Răspunsurile ne arată limitele minţii noastre, care sunt și limitele cunoașterii raţionale, știinţifice. Mă gândesc că, pe aceeași linie, pune întrebări și teologia – aceea curajoasă. Cum să explicăm miracolele, fenomene, prin definiţie, irepetabile? Dar natura unui Dumnezeu despre care putem afirma cu certitudine doar ce nu este? Și, mai presus de orice, care este sensul realităţii? Dar al istoriei? O viaţă de om poate fi ușor explicată, câteva sute – mai greu, 8 miliarde – imposibil. Complexitatea materiei, scara inumană a Cosmosului, fluctuaţiile particulelor elementare nu se încadrează în logica aristotelică. Infinitul mic, cu a sa mecanică cuantică și infinitul mare, cu teoria Big-Bang-ului, sunt pietrele de hotar ale gândirii știinţifice. Cuvântul Primordial și Învierea Domnului, la fel.

Prin încercare și eroare, cunoașterea știinţifică se transformă într-o arhitectură epistemică deosebit de complexă, cu rezultate materiale – tehnologia – care modifică, la rândul lor, lumea.

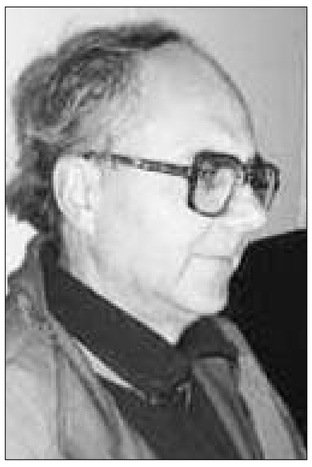

litere

Viorel Nica

Conceput într-o tonalitate caldă, precumpănitor simpatetică, prevalându-se de un dispozitiv de narare elementar, de o fluență remarcabilă, încredințându-i naratorului-personaj sarcina de a-și dezvălui matusalemicul proiect de existență, apelând când la reprezentarea directă, când la sugestia fină, când la reflecția discretă spre a se dezvolta într-un mod lejer, nepoticnit, opusul epic al lui Nicolae-Florentin Petrișor ”Am hotărât să trăiesc 100 de ani” e o carte-eveniment în peisajul prozei românești actuale...

cronici

MATUSALEMICA PUNERE DE ACORD A TIMPULUI CU VOINȚA

Apărut la editura Hoffman în 2020, miniromanul *Am hotărât să trăiesc 100 de ani* este o scriere epică mărturisitoare, în cadrul căreia autorul Nicolae-Florentin Petrișor își manifestă interesul, curiozitatea față de istoria recentă, bogată în evenimente bulversante, gata să-i pună pe oameni la cele mai grele încercări, să-i scoată din matca vieții obișnuite, să-i derostuiască strașnic, să-i pună față în față cu neobișnuitul, cu absurdul, cu neașteptatul, cu derutantul, cu silnicia și cu atâtea alte adversități motivate sau nemotivate, să-i aducă în situația de a nu se mai recunoaște ca oameni cu miez și coajă, ca ființe întregi și nevătămate, de a se hărțui dintr-o nimica toată, de a se spectraliza cu asupra de măsură, de a-și renega prețioasa umanitate, de a o lua de mai multe ori de la capăt, renăscând din propria lor cenușă, aidoma minunatei păsări Phoenix, făcându-și din plin cunoscută îndârjita voință de a ființa îndelung în pofida orșicăror obstacole ivite în calea lor.

Născut în „luna florilor” (din 1912), Stancu Fărcășanu – personajul principal și, totodată, naratorul veridic al textului literar menționat – a venit pe lume „sub semnul planetei Venus, adică planeta dragostei și a generozității”. Cu timpul, „mezinul familiei crescuse și făcea pași singur prin bătătură”, era fascinat de „focul făcut în vatra” casei țărănești, se dovedea ambițios în orice privință. La patru ani copilul isteț, simțitor și-a condus tatăl plecat în primul război mondial și se întreba, îngrijorat, când „o să vină el acasă”. Doi ani mai târziu s-a bucurat mult de „revenirea stâlpului familiei la vatră” și, implicit, de faptul că „lucrurile au început să intre ușor-ușor pe făgașul normal”. Din clasa I până într-a V-a, el fusese premiantul clasei (după cum avea să menționeze „cu mândrie în scurtele sale memorii scrise la 91 de ani”, de care romancierul se prevalează spre a-și construi narațiunea tușantă). Deși era deștept foc, scria frumos și socotea „fără opinteli” nu s-a putut înscrie la liceu din pricina tatălui său hotărât să-l folosească la muncile agricole, conform mentalității rurale. Cu puțin noroc, la 17 ani, Stancu cel inteligent, receptiv, dârz, a devenit „telefonist la primărie”. În 1930 s-a căsătorit cu Lina, o frumoasă, cuminte, chibzuită, tăcută colegă de școală. Grație seriozității, disponibilității și inteligenței sale a ajuns secretarul primăriei locale. În 1932 a devenit tatăl micuțului Paul, iar doi ani mai târziu i-a venit pe lume al doilea fiu (Diță). Chemat fiind la oaste (1934), n-a pierdut ocazia să devină „bărbat în toată puterea cuvântului”, să se maturizeze îndeajuns, să se dezvolte din punct de vedere fizic, emoțional, moral, intelectual și cultural, a urmat, cu zel, școala de sanitari pe care a absolvit-o cu brio, a căpătat siguranță de sine, și-a făcut datoria cu prisosință, și-a îmbogățit experiența de viață, a învățat să comunice lejer cu cei mai mari în grad decât el, să-și stăpânească nerăbdarea, curiozitatea extremă, neastâmpărul și alte deficiențe juvenile. Dornic să trăiască în larg, într-un mod avântat, să se afirme ca „ființă liberă”, totdeauna lucidă, degajată, stăpână pe actele și pe deciziile sale, a refuzat propunerea de a rămâne în armată (ca sergent), de a se dedica activității militare. După lăsarea la vatră, s-a întors, maturizat și bucuros, acasă (în satul Brâncoveanca din județul Teleorman), și-a continuat „munca la câmp alături de ai săi, s-a mutat într-o casă nouă cu iubitoarea-i soție și cu cei șase copii, a cumpărat „cinci hectare de pământ arabil”, și-a dat silința să trăiască, de fiecare dată, creștinește, mereu cu fața spre Dumnezeu. În 1941 a fost concentrat, a trăit momentul istoric al trecerii Prutului, al invaziei Basarabiei, a fost rănit de niște schije răzlețe, a ajuns prizonier la ruși unde se ocupa, ca sanitar priceput și inimos, „cu toată seriozitatea, cu tot sârgul, de bolnavi”, se simțea „privilegiat” (câtă vreme se afla în viață), a făcut „o dublă pneumonie”, a slăbit „ca un țâr”, după care s-a întremat cu ajutorul devotatului prieten Vasile Hăgău care era „repartizat la bucătărie” și care nu pregeta să-l aprovizioneze cu tot ce se găsea mai bun în acele vremuri rele. Ieșind din penibila stare de prizonierat, i-a mulțumit Domnului că-l scăpase din iad, că se îndurase de el în acele momente de grea încercare, și-a întărit gândul de a trăi o sută de ani (gând pe care alții îl luau drept glumă) la propriu, nu doar la figurat, într-o manieră creștină, demnă, onestă și-a revăzut nașul (preotul George Teodorescu din București), s-a întors acasă, luându-i prin surprindere pe ai săi (care-l credeau mai degrabă mort decât viu după șapte ani de absență), confruntându-se cu sărăcia lucie, făcând față unor dificultăți din ce în ce mai presante și mai stânjenitoare. În vitregii, haoticii ani postbelici și-a reluat „munca grea a pământului” spre a-și putea întreține familia compusă din 11 suflete, a avut impresia că-i urmărit de soartă „ca o vulpe șireată” (ce-și ține prada sub un pervers control), s-a deprins „să-și țină gura, să-i îndure pe comuniștii venetici, fără suflet și fără niciun Dumnezeu” (care nu ezitau să-l descalifice, să-l privească mefient, să-l marginalizeze, s-a pomenit plasat, într-un chip arbitrar, în dezavuata categorie a chiaburilor, a fost deposedat de bunurile elementare, s-a văzut nevoit să o ducă pe sponci mult timp, să suporte umilință după umilință, să trăiască într-o lume nu numai dezvrăjită, ci de-a dreptul cinică, dezdumnezeită în cel mai ridicat grad cu putință, bolnavă, fracturată, inaptă să mai recunoască valoarea, calitatea, consistența, crâncen dispusă să-i prefere libertății servitutea, înclinată să-l preschimbe pe om în cobai, condamnându-l la o existență revolută, ingrată, unidimensională, aplatizată. Dedicându-se din nou comerțului cu vite, s-a redresat cât de cât, după care, grație muncii și norocului, a prosperat „ușor, dar sănătos”, a devenit „stâlpul de rezistență al familiei”, a învins o mulțime de dificultăți inerente unui modus vivendi diferit de al altora ce preferaseră să se supună într-un mod voluntar autorității cinice decât să trăiască într-un chip demn și liber, de acord cu cele mai intime și mai legitime năzuințe (de emancipare) ale lor. Din păcate, lucrurile nu i-au mers la fel de bine și mai departe, ci s-au scurcircuitat mai devreme decât s-a așteptat. În 1952 i s-a înscenat (în maniera specifică acelor vremuri ieșite din matcă) un proces de sabotaj. Spre a nu fi arestat, descurcărețul personaj a fugit de acasă, a pribegit luni la rând prin țară, s-a ascuns „prin păduri, pe la cabanele pădurarilor, pe la stână, prin munți”, a dus o viață de paria, de ins aflat în afara legii, de entitate proscrisă, condamnată să ființeze în umbră, să recurgă la tot felul de subterfugii spre a nu ajunge în mâinile și, totodată, la cheremul aprigilor săi urmăritori, ce țineau cu tot dinadinsul să-l scoată din jocul vieții libere și demne, să-l întemnițeze pentru cine știe câtă vreme pe motivul că nu era ca ei, că nu se lăsa asimilat de ticălosul, nemilosul spirit al vremii totalitare deștățânate, că nu le împărtășea idealurile denaturate, că nu era dispus să-și sacrifice libertatea de dragul viețuirii în siguranță (decât că într-o foarte mare măsură constrânsă să se denatureze, să se degradeze, să-și diminueze substanța umană și, nu în ultimul rând, să se alinieze din cale afară). Întors acasă, a fost arestat de crâncena „poteră roșie”, s-a supus unei judecăți rapide, s-a văzut „condamnat la trei ani de închisoare cu executare”. Pe parcursul detenției umilitoare, și-a dat silința să înțeleagă ce i se întâmplă, și-a făcut câteva cunoștințe de nădejde, a devenit frizerul penitenciarului, și-a îndeplinit conștiincios sarcinile de lucru, astfel încât s-a putut elibera din pușcărie ceva mai devreme de termenul stabilit inițial de intransigenții judecători aflați în slujba justiției totalitare (ghidată într-o mult mai mare măsură de sugestii politice decât de ferme legi juridice). Odată eliberat a luat-o de la capăt abordând viața în aceeași manieră phoenixologică. Simțindu-se mai degrabă responsabil și empatic (față de ai săi) decât providențial, s-a implicat profund în scoaterea familiei din deprimanta stare de sărăcie (în care o aduseseră vexantele autorități comuniste). Deși s-a văzut nevoit să intre în colectiv (de teamă să nu se pomenească iarăși în pușcărie), n-a muncit niciodată în cooperativa agricolă, ci s-a angajat la Gostat ca agent veterinar, unde a reușit să câștige, într-un timp scurt, „stima și respectul celor din preajmă”, să se afirme în calitate de muncitor calificat, onest, tenace, disciplinat. Pensionându-se (în 1974), s-a întors la vechea preocupare, și anume „creșterea vitelor și a porcilor, și comercializarea lor”, și-a renovat casa, a depășit „multe obstacole sau capcane întinse de societatea” comunistă, închisă, totalitară. După evenimentele revoluționare din 1989, s-a întors „din nou la capitalism”, și-a recăpătat pământul, și-a construit încă o casă (la 88 de ani), n-a contenit să fie „un om al acțiunii” chibzuite și eficiente, a rămas văduv (în 1999), a trecut cu bine „pragul unui alt mileniu”, și-a povestit pățaniile într-un studio de televiziune primind, în schimb, o bicicletă nou-nouță, a căpătat pneumonia ce avea să-i pună capăt zilelor, după ce izbutise, cu voia și sub pavăza Domnului, să-și pună de acord trupul cu voința și să trăiască matusalemic (mai precis 96 de ani) într-o modalitate liberă, demnă, spornică, activă, dinamică, admirabilă.

Conceput într-o tonalitate caldă, precumpănitor simpatetică, prevalându-se de un dispozitiv de narare elementar, de o fluență remarcabilă, încredințându-i naratorului-personaj sarcina de a-și dezvălui matusalemicul proiect de existență, apelând când la reprezentarea directă, când la sugestia fină, când la reflecția discretă spre a se dezvolta într-un mod lejer, nepoticnit, opusul epic al lui Nicolae-Florentin Petrișor *Am hotărât să trăiesc 100 de ani* e o carte-eveniment în peisajul prozei românești actuale, reușind să-l impresioneze pe cititorul cultivat prin acuratețea sa și, mai ales, prin capacitatea de a propune o viziune optimistă asupra lumii surprinse într-o necontenită schimbare, descrie din unghiuri diferite, dar complementare, percepute când ca o gazdă primitoare (pentru omul dornic să se afirme plenar), când ca o sursă de ostilitate vexantă, aprig pornită să derostuiască ființa omenească, animată de intenții creatoare.

Lana-Valeria Dumitru (traducerile, o pasiune de rang înalt)

La început a fost cuvântul... și pentru Lana-Valeria Dumitru, un artist tânăr și liber, care a demonstrat că are de transmis și vrea să transmită celorlalți ceea ce receptează în mod singular, în mod unic, prelucrând cu talent și sensibilitate. Disponibilitatea este, în cazul acesta, împletită cu inspirația și cu efortul de a concepe și de a duce până la capăt proiectele artistice în care se implică. Și dacă psihologia și sociologia modernă au susținut ideea că un produs artistic de orice fel este/devine *act creativ* în măsura în care un segment social, sau societatea în ansamblul ei, îi receptează valoarea, nu putem pune la îndoială ofertele artistice care poartă semnătura Lanei-Valeria Dumitru și pe care publicul, românesc și cel de peste hotare, le-a primit cu apreciere. Reușitele sale ca artist designer au un acces mai rapid la public, mai ales la cel din afara țării, despre care știm cu toții că este mai deschis, mai nonconformist și mai atent cu generațiile aspirante la arta profesionistă, dar nu la acest domeniu vreau să mă refer aici, deoarece *cuvântul*, așa cum spuneam, a fost prima *aripă de artist* pentru Lana -Valeria Dumitru. Ea a scris poezie și a tradus poezie și proză, a publicat, a participat la numeroase festivaluri, a primit multiple premii/ distincții și, nu în ultimul rând, a citit mereu, cu pasiune, din *marele text al lumii* din care se inspiră ca orice artist veritabil.

Deși o vreme artele vizuale păreau să dețină prioritate în viața sa, după licența și masteratul obținute în București – bursa pentru masterat la *Academia de Arte* din Roma, cei 5 ani în Londra, pentru practica doctorală și diversele proiecte, doctoratul în design/fashion susținut la *Universitatea Națională de Arte* din București și colaborările profesionale din Lisabona – acestea nu au confiscat efortul creativ în domeniul scrisului. Constant, aparițiile editoriale au reliefat competența și acuratețea preocupării de traducător format, care iubește și stăpânește deopotrivă arta cuvântului.

Lana-Valeria Dumitru a optat întotdeauna pentru literatura de calitate, oferind versiuni în limba română pentru scriitori diferiți, din lumi diferite. Granițele se șterg ușor când pe oameni îi unește gândirea artistică, din America de Sud, de exemplu, până în Europa versul are aceeași putere misterioasă asupra sufletului omenesc. Lana-Valeria Dumitru deține deja un portofoliu remarcabil în domeniul traducerilor, dovedind un nivel lingvistic foarte bun, un vocabular elevat, echivalențe semantice de finețe și nuanțările necesare la care te incită fiecare autor și fiecare carte. Din dragoste pentru limba română (cunoașterea limbii materne fiind temelia oricărei traduceri bune), Lana-Valeria Dumitru a parcurs un proces continuu de perfecționare în arta traducerii, probând simultan faptul că limba română are posibilități strălucite de exprimare, uneori nebănuite. Astfel, au văzut lumina tiparului mai multe cărți de-a lungul anilor, fiecare însemnând o provocare extinsă de la traducător în(spre) cititor. Aparițiile editoriale din ultimii ani sunt relevante în acest sens:

IVAN SEGARRA-BAEZ (Puerto Rico), *Poemas a tibia voz/ Poeme cu glas cald*, volum apărut în 2018, este o alegere inspirată a traducătoarei care a încercat să redea *lirismul cald* și să ne mijlocească accesul la mesajul esențial al scriitorului. Poet și prozator, eseist, profesor universitar (n.1967), posesor al unui Masterat în Arte și al unui Masterat în Educație – poetul, membru al Asociației *Poetas del Mundo* din Chile, mărturisea că a scris această carte „cu blânda speranță că ea va ajunge și la alții și că va salva vieți omenești prin toleranță, iubire și pacea întâlnirii unora cu alții"; grație traducerii, cartea a ajuns (și) la noi oferind cititorilor clipele de reflectare la iubirea necondiționată față de *aproapele* (pentru că iubirea conține în interiorul ei toate celelalte valori necesare umanului, așa cum lumina ascunde în spectrul ei culorile). Traducerea Lanei-Valeria Dumitru creionează în subsidiarul lingvistic al poeticii această pledoarie lirică pentru verticalitate și demnitate umană, pentru transparență și toleranță, sentimentele vitale ale oamenilor, *consângeni* cu toții, în definitiv, prin marea creație.

Lui WINSTON MORALES CHAVARRO (n. 1969, Columbia), Lana-Valeria Dumitru i-a ales spre traducere volumul *Lámpara cifrada/ Lumină criptată*, în 2018. O decizie dificilă, probabil, ținând cont de opera generoasă a acestui poet intens premiat la festivalurile internaționale, dar care este și autor de proză, eseuri, articole de presă. Este profesor universitar, comunicator social și ziarist, cu Masterat în studii de cultură latinoamericană. Tânăra traducătoare reușește să focalizeze în imaginarul poetic sensibil al autorului, folosind instrumentele cele mai potrivite din oferta semanticii, căutând variantele cele mai sugestive pentru împletirea conotativă a limbajului poetic. Menirea poeziei de a transcende limitele condiției umane, ne dezvăluie vers după vers o neobosită căutare a esențelor vieții, într-un discurs adânc interiorizat.

MIHAIL RENGIOV (n. 1936, în R. Macedonia), „KIIMET" - *ȘI ALTE POVESTIRI FANTASTICE/* 2018 este cartea în care Lana-Valeria Dumitru, printr-o adevărată provocare a glisării textuale dintr-un areal lingvistic și cultural în altul, a oferit povestiri scurte, dinamice, cu subiecte apte să transmită cititorilor imixtiunea misterelor în viața comună. Scriitorul, cunoscut poet, eseist și prozator, el însuși tălcuitor (a tradus Lucian Blaga, în limba macedoneană), prieten al poetului Nichita Stănescu – este din nou o alegere remarcabilă, de la care traducătoarea a transpus atmosfera creată de unicitatea povestirilor. O traducere complexă, în care cuvintele ascund în miezul lor încărcătura spirituală a personajelor, nuanțele și mesajele subliminale care completează parcursul textual.

Capricho Humano/ Capriciu omenesc, editat în 2019, este volumul semnat de NORAH ZAPATA-PRILL (Norah Talia Zapata Parrilla, n.1945 în Bolivia/ Elveția) – poetă, eseistă, academician, fondatoare și președinte al Asociației Casa de Poezie „El cactus", din Italia. În traducerea Lanei-Valeria Dumitru devin expresive secvențele în care plasticitatea stilistică și inefabilul din totdeauna al poeziei sunt sensibil interceptate. Găsim poeme meditative, judecăți de valoare și aprecierile eului liric problematizant, asupra întregului univers care ne conține, asupra contextelor care țin de natura umană și de sensul vieții. Apar relevante în traducere procedeele artistice moderniste ale autoarei, frecvența metaforei, adâncirea lirismului în subiectiv, ipostazele idealului care depășește planul terestru, particularitățile estetice etc.

XIU SHI (Peter Leung Sun-wng, n.1954, Hong Kong,) scrie poezie, proză, eseuri, semnează traduceri . Președinte al Clubului de Poezie din Hong Kong, cu doctorat la Universitatea Jinan, din China și semnatar permanent al rubricii „Sertarul Empatiei/ Empaty Box", al *poemlife.com*. Tălmăcirile asumate de Lana-Valeria Dumitru folosesc ca limbă-punte, engleza. Din opera disponibilă avem în variantă românească *A book of depression/ Cartea deprimării*, apărută în 2020. O poetică încifrată și o traducere care transportă cu succes emoția estetică dintr-o limbă în alta, care intenționează să ajungă la receptarea cea mai bună prin reflecțiile sufletești general-umane, prin întrebările care caută răspunsuri de pretutindeni, pentru că *întrebarea* se așterne în calea omului (de) pretutindeni. Secvențele lirice în limba română corespund perfect atmosferei sufletești pe care o creează monologul interior.

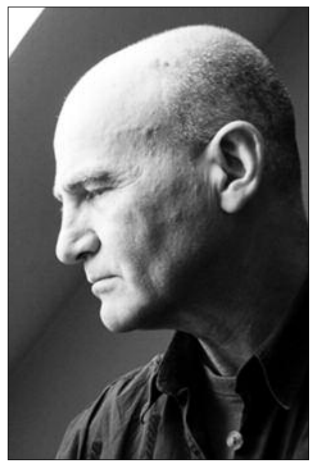
Rolul asumat de Lana-Valeria Dumitru este unul dificil în esență, răsplătit mai mult prin satisfacția pe care ți-o oferă literatura, în sine, ca prilej neegalat de comunicare. Cărțile traduse vorbesc într-o limbă românească autentică, suplă, sunt cărți ale unor autori admirabili, scriitori profesioniști, cu texte substanțiale. La fiecare, dincolo de *subiectivitatea* proverbială a traducătorului, Lana-Valeria Dumitru lasă să se vadă în operele traduse *matricea auctorială*, dar reușește simultan să le transpună în variante românești veritabile, păstrând fiecăruia nota de originalitate și mai ales de conținut. Rolul unui traducător este în general unul complex, responsabil, textele literare presupun o permanentă negociere între limba sursă și limba maternă, o rețea coerentă de informații exacte, științifice, și de particularități diverse ale lingvisticii care trebuie stăpânite și mereu reactivate, dar și *meșteșugul arghezian*, cel care presupune truda, dincolo de talent și inspirație. Misiunea voluntară a Lanei-Valeria Dumitru este aceea de a traduce de fapt idei și valori literare dintr-o cultură în alta, principala sa calitate fiind rezonanța artistică, *afectivă*, cu operele traduse.

Toate volumele au apărut la Editura Academiei Internaționale Orient-Occident din București, o editură care funcționează neîntrerupt din 1991, cu un palmares indiscutabil. Echipa editorială a pus la dispoziția cititorilor români peste 600 de volume de poezie din lirica universală, în ediții bilingve și plurilingve, dintre care 50 de tomuri cu peste 400 de pagini fiecare. Anual au apărut aici edițiile POESYS ale „ Festivalului Internațional Nopțile de Poezie de la Curtea de Argeș". Editura a oferit de asemenea volume pentru diverse muzee, precum și o serie de poezie românească și străină tipărite manual și însoțite de gravuri originale. O muncă enormă, greu de cuantificat.

Lana-Valeria Dumitru cunoaște foarte bine beneficiul contactului între culturi și, în egală măsură, cunoaște/simte publicul românesc, cel care beneficiază în cele din urmă de toate reușite sale artistice. Ea nu își poate concepe viața departe de cărți, de această dragoste pentru literatură, indiferent de succesele înregistrate în alt domeniu artistic. Literatura este *o poveste perpetuă*, de care s-a îndrăgostit încă din vremea copilăriei petrecută în primii săi ani în Macedonia, o copilărie în care a învățat, se pare, că lumea este un *basm frumos*, iar frumusețea (interioară) a eroilor ei reprezintă *salvarea perpetuă*.

MAGDA GRIGORE

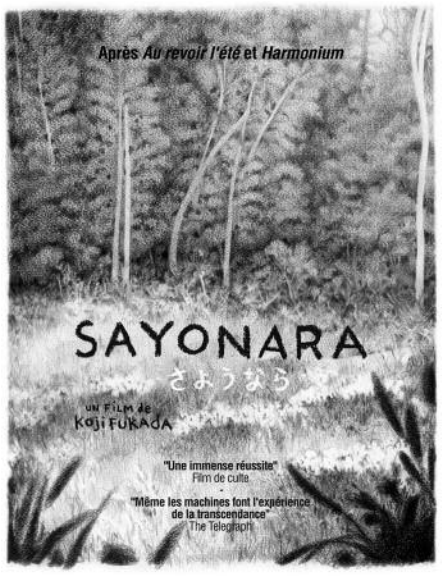
Alexandru Jurcan

SAYONARA ȘI ACEI BAMBUȘI SOLIDARI

Nu, revelațiile mele cinefile nu încetează, mai ales că am descoperit un regizor de excepție – Kôji Fukada, născut la Tokyo în 1980. În 2015 a realizat filmul *Sayônara*, inspirat de o piesă de teatru de Oriza Hirata. Ce înseamnă titlul? În japoneză semnifică „adio". Joacă în film Bryerly Long (Tania), dar și un ...robot numit Germinoid F, cel creat de Ishigoro. E primul film în care un android „joacă" lângă un actor. Poate că, pentru mulți, aici se află atuul filmului. Părerea mea e că regizorul n-a mizat pe un aspect facil, mutând accentele cu o minuție regizorală de invidiat.

Ce vizionar poate fi Fukada!! Dacă aș fi văzut filmul în 2015 m-aș fi lăsat sedus de tenta SF, de suflul distopic propus. Dar acum... *mon Dieu!!!* ce futurism? E prezentul nostru de acum, e ignobila pandemie. Așadar Japonia suferă atacuri teroriste asupra centralelor nucleare. Țara e evacuată treptat. Liste cu cei ce vor pleca în curând. Familii adesea despărțite. Oraș pustiu, câine abandonat. Un vid monstruos. Tania locuiește la munte. Casă izolată în peisaj tulburător. Tania așteaptă ordinul de evacuare, cu toate că speranțele ei sunt slabe (a venit în Japonia din Africa de Sud... șansele sunt aproape nule). Ea nu e singură, e veghează și protejată de un android, mai precis de un *gynoid* (robot umanoid cu aspect de femeie). Dar ce performanță tehnică!! La început am fost convins că sunt două femei, mai ales că actrița Long adoptă un joc ce trimite la mișcări de robot.

Nu voi reuși să punctez magia filmului, simt că mă învârt pe loc, vrând să deslușesc apăsarea (atemporală) a așteptării. Mereu canapeaua, geamul prin care vedem vegetația în bătaia vântului, perdeaua neliniștită, trupul Taniei, ca o vietate apatică, apoi Leona în cărucior (robotul!), de o frumusețe palidă, ca o icoană. Ele conversează în atmosfera aceea morbidă. Tania îi spune: „tata mi te-a cumpărat când a înțeles că boala mea era incurabilă... oare tu ești aici să-mi alungi singurătatea sau să mă faci fericită?".

Ni se transmite o apăsare ce face implozii fulgurante. Imaginile dăinuie, răbdătoare, până auzim foșnetul copacilor, iar întunericul se instalează progresiv. Ecran negru. Întuneric premonitoriu, metaforic, ca o extincție. Leona recită poezii din diverși autori. Memoria sa e prodigioasă. Oare nu se va umaniza? Să vedem ce se mai întâmplă afară, în oraș. Radioactivitate. Măști (!!!). Și poșta s-a închis definitiv. Listele cu plecările stabilite. Toți așteaptă evacuarea (...vaccinarea...!).

Casa Lenei, din care nu mai putem evada. Imaginile (pictură vie) trimit la Andrew Wyeth (1917-2009), care picta pământuri și oameni. Ce ciudată e viața! Contemporanii nu-l apreciau pe Andrew, ziceau că e prea realist, că pictează vecini și prieteni, că nu e cine știe ce. Apoi Timpul i-a revelat geniul, subliniind perspectiva, unghiul pictural nevăzut de cei superficiali. În filmul nostru există secvența plimbării prin pădure, când imaginile se prelungesc ca la Modigliani, însă coloritul e al lui Wyeth.

Timp abolit. Tania e dezbrăcată pe canapea. Parcă picură veșnicia. Fața ei devine... cât a trecut?? Tania e un schelet. Leona se apropie cu căruciorul și... mângâie fața-schelet. Are acum sentimente? Iese rapid din casă, căruciorul prinde viteză, robotul cade, se târăște și ce vede? Știm că bambușii sunt solidari și înfloresc toți deodată la o sută de ani, după care intră în declin și mor. Da, Leona vede bambușii înfloriți. Să fie cântecul de lebădă al naturii? Omul n-a meritat să vadă minunea? E un pământ fără oameni. Doar roboții creați de om bântuie într-un paradis deviat, lugubru.

V-ați supărat că am cam povestit mult din film? N-am spus nimic. Indicibilul mi-a obturat intențiile. Filmul e absolut altceva, trebuie văzut, simțit, trăit. Am știut să ocolesc marile surprize. Oricum, eu nu reușesc (încă) să ies din casa aceea în care timpul a adormit pe pernele unei veșnicii ruginite.

Ce vizionar poate fi Fukada!! Dacă aș fi văzut filmul în 2015 m-aș fi lăsat sedus de tenta SF, de suflul distopic propus. Dar acum... *mon Dieu!!!* ce futurism? E prezentul nostru de acum, e ignobila pandemie.

arte

Mihai Barbu

Lancrăm 2021. Un mesaj contemporan cuprins în întrebarea lui Lucian Blaga către iubitul său Ion Barbu:

Cunoști fabula porumbelului lui Kant?

În ziua de 27 febr. 1929, Lucian Blaga îi scrie, din Berna, poetului Ion Barbu din București: „Porumbelul zboară prin vămile văzduhului și cu cât se înalță, aerul subțiindu-se, simte că zboară tot mai ușor. Intervine logica: porumbelul își zice dacă n-ar fi aer n-aș întâmpina nici o greutate și aș zbura ușor de tot. După Kant părerea porumbelului e o iluzie. Eu încă n-am rezolvat problema. Și de aceea mă întreb: se găsește Ion Barbu în iluzia porumbelului? Sau Lucian Blaga va încerca în curând ultima aventură în neelement, visată de același porumbel?” La final, poetul Blaga nu uită să-i mulțumească poetului Ion Barbu pentru aprecierea cavalerească și colegială: „Găsesc că articolul ce l-ai scris despre noua mea poezie e cel mai frumos elogiu ce se putea aduce *Laudei Somnului*”. Era o vreme când nu toată lumea era unanimă în ceea ce privește aprecierea poeziei blagiene. Iată ce îi scria prietenul Ion Breazu poetului său de suflet într-o carte poștală expediată din Băile Sovata: „Am găsit aci niște popi din Blaj cari simt un deliciu diabolic să zeflemiseze câte o poezie de-a dv.” În 1942, Blaga, aflat la Sibiu, constată, cu tristețe, că „popii s-au dat iarăși la mine, cu grozăvie și atribuindu-mi tot felul de idei, pe cari niciodată nu le-am susținut. În urma cărții *Religie și spirit* - unde n-am vorbit decât foarte frumos despre religios. Ce să le faci! Nu avem decât un singur ortodox foarte înțelegător: V.B. Sper că bănuiești cine se ascunde în dosul acestor inițiale”. Dacă n-ați ghicit v-o spunem noi: e Vasile Băncilă. El e cel care a scris, primul, o exegeză despre creația blagiană. Ei, dar nu toți popii gândeau la fel: în revista *Îngerul* din Buzău, un preot a tipărit, în 1939, studiul *Geneza omului și conștiința umană la Lucian Blaga*. Ca om între oameni, Blaga nu era indiferent la cine-l mai înjură, direct sau indirect: „M-am interesat cine e măgarul care a scris imbecilitatea din *Symposion* contra cărții d-tale (e vorba de studiul lui Băncilă, n.n). Mi s-a spus că e un tânăr oltean pripășit, care a mărturisit el însuși că, pentru a se manifesta, trebuia să înceapă cu un atac împotriva unei mari puteri”. „În *România literară*, Septimiu Bucur a executat cu mult talent pe doi din defăimătorii d-voastră”, îl informează operativ, în anul 1939, d. Vasile Băncilă. Singurul Părinte pe care Blaga l-a stimat ca pe nimeni altul a fost Ion Agârbiceanu: „Am primit rândurile de simpatie, ce mi-ați trimis cu prilejul împlinirii unei cifre, la care drept să vă spun nu-mi prea place să mă gândesc. Când stau de vorbă cu mine însumi fără mărturia oglinzilor - mă simt încă tot adolescent, ca în primăvara anului 1919, când într-o zi poșta mi-a adus articolul dv. A fost acel articol una din marile bucurii ale vieții mele! O bucurie care, într-un fel, mi-a săpat matca, din care pe urmă n-am mai ieșit. Asemenea amintiri n-ar trebui să dispară nici prin moarte. Vă mulțumesc și vă strâng mâna, Lucian Blaga”. (Scrisoare către Ion Agârbiceanu, 17 mai 1955)

Ceea ce deosebește Lancrămul de alte localități din țara noastră e faptul că străzile ei n-au nume de oameni faimoși și nici dintre cei binecuvântați de o efemeră eternitate locală. Așa că ele se numesc, simplu, „Strada Nouă”, „Strada Veche”, „Ulița de Jos”, „Ulița din Mijloc” și „Ulița de Sus”. Între „Strada Nouă” și „Strada Veche” se află drumul național E81. Cele câteva străzi laterale șe numesc adecvat „Dealului”, „Bisericii”, „Ghiocelului” și „Arini”.

Poveștile din stațiile de autobuz din Lancrăm

Cei care folosesc transportul în comun pe ruta Sebeș - Lancrăm pot aștepta autobuzul în trei stații care au, deasupra, un acoperiș în pantă, iar foarte aproape de nivelul solului o bancă din trei stinghii de lemn așezate orizontal și care au în spate trei panouri dreptunghiulare. Pe acele panouri sunt două texte care ocupă spațiul de sus până jos. Sunt textele pe care vi le oferim mai jos, fără imaginea casei memoriale Lucian Blaga. Ca să ajungem la ele a trebuit să dăm deoparte câteva anunțuri de maximă importanță pentru localnici: „Joburi pentru meseriași”, invitații de la “Icredit”, „UPC” și „Livio Dario”. (“Ești meseriș adevărat? Intră în echipa meseriașilor Savini Due. Îți oferim al 13 salariu, tichete de masă, ore suplimentare plătite cu 200% și prime la evenimente!”) „Icredit” oferă împrumuturi cu zero comisioane, între 2.000 și 4.000 ron, în doar 24 de ore. „Acoperire națională în 100 de locații, la UPC toată familia câștigă. Film - Sport 1:1”. Afișul cel mai mare e ocupat de firma „Livio Dario” cu „Programul de circulație/ Serviciul de transport public local de persoane prin curse regulate efectuat pe raza administrativ-teritorială a municipiului Sebeș/ Traseul I, Traseul 2 și Traseul 3”. „Traseul 3” se referă la cursele tur-retur Sebeș-Lancrăm. De luni până vineri cursele sunt din oră-n oră de la 05:00 până la 23:15, când autobuzele se retrag. Sâmbăta și duminica sunt doar 7 curse, de la 06:00 și 22:30. Ca să ajungi de la Lancrăm la Sebeș trebuie să parcurgi următoarele stații: Lancrăm 3 (Dealului), Lancrăm 2, Lancrăm 1 și ajungi la Sebeș, în stația Kogălniceanu. Urmează Zona industrială, Star, Grădinița 2, Uzina electrică, Belvedere, Autogară, Târgul de fân și Drumul Dăii. Două autobuze asigură transportul pe traseul Sebeș - Lancrăm dar firma mai are în rezervă încă unul pentru evenimente neprevăzute. Deși stațiile de autobuz sunt prevăzute și cu un panou excentric, pe jumătate cât panourile cu biografia lui Lucian Blaga și cu povestea casei sale natale, în afară de un afiș cu AUR n-am găsit nimic. Toți cei care vor să anunțe ceva important își pun afișele peste textele privitoare la aventurile casei natale a Scriitorului și la biografia acestuia.

Capitalismul în Lancrămul de azi

O parte din panouri, de prea mult citit, sunt sparte așa că textul final l-am obținut prin punerea alături a mai multor fragmente din toate stațiile din Lancrăm prin metoda “puzzle”. Peste poza lui Blaga, în costum de academician, și peste biografia lui era aplicată o imensă “Publicație privind arondarea străzilor pe secții de votare pentru alegerile locale din 27 septembrie 2020”. Am dat deoparte, pentru dv., sus numita publicație ca să putem ajunge la biografia care ne interesa. Odată lămuriți cum stau lucrurile cu Blaga și ofertele la zi din Lancrăm, lăsăm în urmă șoseaua și intrăm, pe una din străzi, în inima localității. Ceea ce deosebește Lancrămul de alte localități din țara noastră e faptul că străzile ei n-au nume de oameni faimoși și nici dintre cei binecuvântați de o efemeră eternitate locală. Așa că ele se numesc, simplu, „Strada Nouă”, „Strada Veche”, „Ulița de Jos”, „Ulița din Mijloc” și „Ulița de Sus”. Între „Strada Nouă” și „Strada Veche” se află drumul național E81. Cele câteva străzi laterale se numesc adecvat „Dealului”, „Bisericii”, „Ghiocelului” și „Arini”. Lancrămul nu e doar acel loc magic „ce poartă-n în nume sunetele lacrimii” ci e, potrivit etimologiei numelui german al localității, și “Satul cel lung”. Azi, în Lancrăm, localitate componentă a municipiului Sebeș, capitalismul s-a insinuat prin „Autobody Paint Shop”, „Vulcanizare Stanciu Co&Li”, un „Atelier de prelucrare a lemnului”, „Stone Garden” (închisă temporar), „Ceo star Junior”, „Școala auto Robert srl”, „Rectificări chiulase” și un „Service auto” (pentru urgențe).

Drumul sinuos spre Ulița Veche, nr. 234

Prima imagine ce ne-a rămas pe retină, în preumblarea noastră prin localitate, a fost cea a unui munte de porumb auriu ce se revărsase, ca o maree, în toată curtea unui gospodar. Acesta, ajutat de-un vecin, se căznea să mute muntele de aur în hambarele gospodăriei. Cum porțile erau deschise iar eu căscam gura la miracolul acestei agriculturi de subzistență am și primit prima ofertă: “6 lei kilogramul”. Cu toate insistențele lor, i-am refuzat-o politicos pentru că eu mă aflam cu totul alte treburi prin localitatea lor. Vreți să știți cum stăteau lucrurile în 1939 față de 2021? Ne-o spune, dintr-un alt colț de Transilvanie, chiar Lucian Blaga: “Gospodăritul mă pasionează enorm. Dar e o secetă grozavă, încât ne-au secat toate fântânile. Chiar și apa pentru vite trebuie s-o aducem de la 3 km distanță. Produsele însă n-au nici un preț. E o jale să vezi cum se duc la piață perele de aur, ca să încasezi exact atât cât costă culesul. Nu înțeleg, pur și simplu, cum trăiesc țăranii. Pentru mine, e un miracol. Totuși cu gospodăria am proiecte frumoase, chiar dacă n-ar fi de nici un folos. O fac de dragul gospodăritului în sine. Ca să vezi cât de mult îmi place, îți spun, că timp de două luni n-am coborât la Bistrița decât o singură dată-ca să mă tund”. (18 august 1939, Bistrița)

Ce drum e acela care nu duce la o biserică?

Pe „Ulița din mijloc” am dat de o cruce metalică, amplasată printre bălăriile de la marginea drumului, cu următorul text: „Mamă, tată, frați, surori, ați pierdut în floarea tinereții pe cel care-n viața asta dulce la-ți (corect: l-ați, n.n.) avut. De câte ori veți trece pe lângă această cruce, lângă voi gândirea mă aduce. SÂRB TRAIAN-PILU, născut 12 iulie 1963, decedat 12 ianuarie 1986”. Ne ridicăm privirea la cer și în vârful unui stâlp de telegraf zărim o săgeată care ne indică ceea ce căutam: „Casa Memorială Lucian Blaga”. Ne luăm după săgeată și ajungem la biserica și la cimitirul din curtea ei. “Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și împreună cu lucrarea Duhului Sfânt, ziditu-sa (corect ar fi fost: ziditu-s-a, n.n.) această Sfântă Biserică cu hramul Adormirea Maicii Domnului din Parohia Ortodoxă Română Lancrăm. Protopopiatul Sebeș, județul Alba, în anul 1760, pe locul unei biserici vechi, fosta reședință episcopală a episcopului Sava I. În anul 1899, cu osârdia preoților Izidor Blaga și Avram Păcurar, biserica a fost renovată și mărită în forma actuală. În anii 1945-1946, în timpul preotului Ioan Lașiță s-au executat lucrări de zugrăvire și pictură parțială în tempera, cu cheltuiala familiei Petru și Rafila Păcurar, pictura care a durat până în anul 1988. În anul 1982, după venirea preotului Ioan Bale, cu sprijinul credincioșilor, s-a construit o casă parohială în curtea bisericii iar în anul 1986, s-a făcut reparația exterioară a bisericii, cu tencuiala în terasit. În anul 1992, prin osârdia preotului Ioan Bela și cu sprijinul bunilor credincioși, s-a împodobit acest Sfânt Lăcaș de închinăciune în haina picturii în tehnica frescă de pictorul bisericesc Cazila I. Ioan din Sibiu, ajutat de către pictorul practicant Torje Tudor din Sibiu. Toate aceste lucruri fiind bine plăcute lui Dumnezeu și oamenior, s-a sfințit acest Sfânt Lăcaș de închinare în ziua de 9 mai 1993”. De ziua de naștere a Poetului, dacă ne e îngăduită această asociere...

Zei și morminte. La Lancrăm...

Parohul de azi, Gane Dacian, săvârșește duminica de la ora 8:30 Taina spovedaniei, iar de la 9:00 la 12:30 Utrenia și Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur. După masă de la 16:00 la 17:00 e timpul Vecerniei. În cimitir am dat de câteva morminte, unele faimoase, altele mai puțin. “Aici odihnește preotul IZIDOR BLAGA, răposat în 5 August 1908 în etate de 57 de ani. Fie-i țărâna ușoară!” Un învățător a supraviețuit, singur, 15 ani după moartea nevestei. Ea a murit relativ tânără iar el relativ bătrân: “Aici odihnesc în Domnul Paraschiva și Ioan Bucur (învățător) decedați la 19 octombrie 1906 în etate de 48 ani și 27 Mai 1921 în etate de 72 de ani. Unitusau (corect: unitu-s-au, n.n.) prin moarte din nou în viața vecinică”. Cea mai frumoasă cruce din cimitir e din piatră și a fost sculptată de meșterii Petrescu I. Nic. și Nica din Ciuta Băzău: „În numele Tatălui și Fiului și al Sfântului Duh s-a ridicat această sfântă cruce întru ruga și la amintirea celui care a fost profesor dr. ing. Dorin Pavel (1900-1979), arhitect al apelor țării și părinte al hidrotehnicii românești”. Cel mai simplu mormânt din curtea Bisericii e cel al Poetului și-al nevestei sale. O bucată dreptunghiulară de piatră ce stă de strajă mormântului, în care e încastrată efigia marelui dispărut, are doar două nume și patru cifre reci:

reportaj

Lucian Blaga 1895-1961/ Cornelia Blaga 1897-1983.

Povestea Casei natale a scriitorului. Scrisă de nişte localnici...

„Pe Uliţa Veche în Lacrăm, sat situat între orăşelul Sebeş-Alba şi Cetatea Bălgradului, era o clădire veche destul de masivă în asemănare cu celelalte case dinprejur, aşa începe Lucian Blaga descrierea casei părinteşti în *Hronicul şi cântecul vârstelor* descriere care va fi baza de pornire în restaurarea casei. Casa părintească a poetului devine muzeu şi pentru mulţi loc de pelerinaj literar, după anul 1995 când cu ocazia centenarului n(a)şterii poetului, statul cumpără în sfârşit proprietatea în vederea integrării acesteia în circuitul turistic şi patrimoniul naţional unde îşi aştepta binemeritatul loc de onoare. Primul demers în vederea acestui acţiuni îl face, încă din anul 1986, Lelia Rugescu, nepoata lui Lucian Blaga, fata surorii lui Letiţia, care sugerează acest lucru lăncrănjenilor, cu ocazia sărbătorii Fii(i) satului. Prima grijă a noii administraţi(i), Muzeul satului din Bucureşti, a fost să refacă aspectul casei cât mai aproape de cel iniţial deoarece foştii proprietari au modificat arhitectura interioară şi exterioară a casei. Părinţii poetului au moştenit casa în 1970 de la moşu Simion, preot în Lacrăm. Ana şi Izidor Blaga au adus pe lume în această casă nouă copii: Letiţia, Tit Liviu, Leon, Lionel, Florin, Longhin, Liciniu, Lelia şi Lucian. Când preotul Izidor moare în 1908 mama, casnică fiind şi rămasă fără nici un venit, hotărăşte să vândă casa după un consiliu de familie. Cu banii obţinuţi din vânzarea casei îşi va întreţine copiii la şcoală, iar ea se mută la fiica ei cea mare la Sebeş. Următorii proprietari, familia Păcurariu vor lăsa casa moştenire familiei Santei în 1957, care vor deveni proprietari unici abia în 1966. În 1979 însă aceştia din urmă vor tăia în două grădina care se extinde până la şose(u)a nouă unde îşi vor ridica o casă nouă, iar vechea casă părintească a poetului este vândută şi înstrăinată pentru a treia oară. În 1998, la finalizarea lucrărilor de restaurare în interior şi exterior, se organizează prima expoziţie în Casa Memorială Lucian Blaga şi astfel muzeul intră în circuitul turistic muzeal şi se deschide pentru public. Colecţiile şi obiectele aflate în patrimoniul casei s-au strâns exclusiv prin donaţiiale unor membri, urmaşi ai familiei, prietenilor, ale sătenilor sau colaboratorilor ai poetului şi cuprind manuscrise, documentele vechi, corespondenţă, volume cu semnătura poetului, portrete, fotografii vechi, mobilier ţărănesc şi de epocă precum şi obiecte personale ale lui Lucian Blaga - pălăria, paltonul şi geamantanul de student. În anul 2000, printr-o hotărâre guvernamentală are loc transferul Casei memoriale Lucian Blaga împreună cu întreg patrimoniul ei, către Consiliul local Sebeş, urmând să fie administrat de Centrul Cultural Lucian Blaga din Sebeş care finaşisează lucrîrile (corect: finalizează lucrările, n.n.) de transformare a casei. Fosta şură, fiind deja dezafectată, a fost transformată într-o clădire cu multiple fucţionalităţi: o sală de conferinţe şi o mică bibliotecă formată din cărţi ce au făcut parte din biblioteca lui Lucian Blaga dar şi volume care tratează viaţa şi opera marelui poet, filosof,dramaturg, jurnalist, profesor şi nu în ultimul rând diplomat".

Viaţa poetului, povestită de nişte localnici, pe un alt panou...

„Spunea odată cineva că un poet ca Lucian Blaga n-o să mai fie în România până ce vei închide dumneata ochii. Poet, filosof, dramaturg, publicist, s-a născut în Lacrăm la 9 mai 1895, fiind mezinul şi al noulea copil, al familiei Ana şi Izidor Blaga. Tatăl său, preotul satului, a fost un om cu dragoste de carte şi de cunoaştere, valori pe care le transmite şi copiilor săi, educaţia lor ocupând un loc important în priorităţile familiei. La vârsta de şase ani este înscris în clasa întâi la şcoala din sat apoi un an mai târziu, la Şcoala primară germană din Sebeş, unde, deşi necunoscător de limbă germană, devine cel mai bun elev al şcolii. Urmează cursurile Gimnaziului săsesc Andrei Şaguna din Braşov, unde era deja elev Liciniu, fratele lui, iar Tit Liviu şi unchiul Iosif Blaga erau profesori. În 1908, la vârsta de 13 ani, în ziua morţii tatălui, intră pentru prima dată în biblioteca acestuia şi citeşte un fragment din *Faust*, într-un număr din *Convorbiri literare*. Despre acest fragment Blaga spune că aceasta a fost lectura decisivă ce a deşteptat în mine la vârsta de 13 ani, cea mai nesăţioasă patimă a cititului. Tot atunci face cunoştinţă cu terminologia filozofică, domeniul ce-i va marca întreaga operă literară de peste ani. După numai doi ani are loc debutul său literar în cel mai important cotidian din Arad *Românul* cu poezia *Noapte* şi primeşte încurajări să scrie în continuare. La terminarea gimnaziului în 1914 se înscrie la Facultatea de Teologie de la Sibiu iar în 1916 la cea din Oradea. În timpul celor patru ani de teologie îşi aprofundează conoştinţele de filozofie procurându-şi cu dificultate cărţi sau studiind la Biblioteca Universităţii din Viena, unde în perioada 1916-1920 va urma (cursurile) Facultăţii de filozofie şi va obţine titlul de doctor. La Viena o reîntâlneşte pe cea care îi va deveni soţie, Cornelia Brediceanu, pe care o cunoscuse la ultima seară de dans din timpul liceului şi avea să devină în scurt timp subiectul absolut al poemelor mele. Cornelia îi va recunoaşte repede talentul şi geniul, îndemnându-l să scrie în continuare. Îi prezintă scrierile celor în drept să-l facă cunoscut, trezind în el scânteia divină, după cum spune însuşi poetul. A fost cu adevărat femeia puternică din spatele geniului Lucian Blaga, cea care a pus toate rotiţele în mişcare pentru ca geniul lui să se transforme în opere dăruite lumii. Se căsătoresc la Cluj în 1920 unde s-au stabilit o perioadă, el fiind redactor iar ea studentă şi dactilografa lui totodată. Până în această perioadă scrie operele *Poemele luminii*, *Pietre pentru templul meu*, *Paşii profetului* şi *Zamolxe*, prima sa dramă. Din 1926 intră în diplomaţie pe o perioadă de 15 ani, fiind ataşat cultural, consilier sau ministru plenipotenţial la Praga, Varşovia, Berna, Viena şi Lisabona. În acelaşi an, 1926, devine şi membru al Academiei Române. În 1930 la Berna se naşte unica fiică a soţilor Blaga, Ana Dorica, alintată de tată Dorli, diminutivul de la Izidora, după numele preotului Izidor Blaga. Lucian Blaga renunţă la diplomaţie în 1939, în ajunul izbucnirii celui de-al doilea război mondial pentru a ocupa postul de profesor la catedra de filosofia culturii a Universităţii din Cluj. În perioada diplomaţiei şi a profesoratului publică alte opere: *În marea trecere*, *Laudă somnului*, *La cumpăna apelor*, *La curţile dorului*, *Nebănuitele trepte*, piese de teatru: *Meşterul Manole*, *Avram Iancu*. Recunoscut ca fiind cel mai bun filosof român, opera sa filosofică a fost împărţită în patru trilogii: a cunoaşterii, a culturii, a valorilor şi cosmologică. În perioada comunistă este anchetat şi pentru că refuză colaborarea cu noile autorităţi i se retarg toate diplomele de studii şi toate titlurile, i se interzice opera şi nu i se mai publică nimic. Profesorul universitar doctor academician va ajunge un simplu bibliotecar cu studii medii. Lucian Blaga, filosof, poet, dramaturg, publicist păşeşte în marea trecere la 6 mai 1961 la Cluj. Şi pentru că a iubit atât de mult Lancrămul naşterii sale, marea lui dorinţă a fost ca somnul cel lung să-l doarmă în satul lacrimilor sale".

Casa este pe Uliţa Veche la nr. 234 şi e un exemplu de cum ar trebui păstrată memoria clasicilor noştri. Pe lângă casa natală, grădină şi fântâna cu ciutură s-au mai adăugat o sală de conferinţe (cu 70 de locuri), o bibliotecă şi patru camere de oaspeţi. Am fost curioşi dacă, în calitate de turist, ai putea închiria o cameră ca să te poţi bucura şi impregna, măcar o zi şi-o noapte, de spiritul locului. Chestiuni ce ţin de fireasca birocraţie românească nu permit, deocamdată, acest lucru. La ieşirea din Casa Poetului din Lancrăm, pe o măsuţă se aflau mai multe obiecte din lemn pe care erau pirogravate câteva versuri din Lucian Blaga: "Cine crede-n zbor e stăpân peste zare", „Iubind, ne încredinţăm că suntem" şi un panseu al filosofului („Nimeni nu e mai tare ca trecutul. Pe acela nimeni şi nimic nu-l poate schimba."). Am aflat că aceste mici atenţii (de 5 lei/ bucata) erau operele delicate ale copiilor de la „Centrul ocupaţional al persoanelor cu dizabilităţi" din Sebeş. Am cumpărat, din păcate, doar trei dintre ele, cu textele de mai sus... În Lancrăm nu există, vai, nici o cafenea. Am reuşit, totuşi, să facem rost de o cafea, într-un pahar de plastic, de la Magazinul mixt, parte a afacerii „Vulcanizare Co&Li" srl. Cafeaua am savurat-o în parcul tematic pentru copii aflat peste drum şi pus în operă de SC „Dupex" srl.

Dincolo de variantele oficiale despre casă şi poet, l-am căutat acasă pe Omul de pe Uliţa Veche, nr. 234...

A sosit şi vremea când Blaga se gândeşte, după 15 ani de diplomaţie, să se întoarcă acasă. Motivaţia financiară nu îl mai interează în mod deosebit. Ar vrea să devină profesor universitar la Cluj. E, la urma urmei, şi o dovadă de precauţie. Războiul al doilea stătea să înceapă. Faţă de ceea ce se petrece în Franţa în Balcania lucrurile stau exact pe dos: „Citesc astăzi că Paul Valery a fost numit profesor de estetică literară la College de France. Şi m-a prins o nespusă tristeţe. În fond eu pentru literatura română am făcut cel puţin atât cât Valery pentru cea franceză. Şi eu trebuie să trec prin examen şi să risc chiar de a fi respins. De multe ori îmi vine să las dracului toate şi să mă expatriez. Sunt mai ales necăjit că de un an sunt ţinut subt o presiune care-mi alterează toată conştiinţa de mine însumi. Chiar şi acu, până la Crăciun, aş putea să corectez şi să cizelez noul volum pe care l-am scris, întâiul din «Trilogia valorilor», «Artă şi valoare». Dar aşa - trebuie să citesc toate imbecilităţile estetice şi să-mi fac capul calendar. Trist!" (Scrisoare către Ion Chinezu, 29 oct. 1937, Berna) Lucrurile nu erau foarte simple. Liviu Rusu era şi el un nume ce nu putea fi ignorat: „Sunteţi trei candidaţi: D-ta, Rusu şi Radu Paul. Majoritatea membrilor comisiunei sunt de partea dumitale. Succesul este deci asigurat. Te rog aşadar păstrează-ţi întreg calmul. Nu-ţi bate capul cu întrebările colocviului. Ele vor fi tot atât de stupide ca şi membrii comisiunei (onoare excepţiilor!) care habar n-au de estetică... Pregăteşte o prezentare a lucrărilor d-tale strălucite şi totul va merge bine. Liviu Rusu a scos zilele acestea o nouă lucrare *Estetica poeziei populare*. Faptul acesta nu are nici o importanţă". (Ion Breazu către Lucian Blaga, 9 nov. 1937, Cluj).

Zile şi nopţi în compania lui Faust şi a Muzei...

Vremurile se schimbă şi destinul oamenilor se schimbă odată cu ele. Blaga ajunge bibliotecar cu jumătate de normă. Din biblioteca sa ajungea în grădina doamnei Daniello. „Prin contract m-am angajat să-l dau gata pe Faust II până la sfârşitul lui 1953. Trebuie să muncesc de două ori pe cât munceam, ca să mă ţin de termen. Fireşte că, dacă nu mi se trimite avansul, nu voi mai putea continua. Voi lăsa totul baltă. (Am ajuns la versul 7300, în total sunt 12.000)" Ca să nu bată la ochi descinderile sale în apropierea muzei sale din vremea când traducea Faust, Blaga lua cu el câteva seminţe. Era alibiul perfect pentru *une amitie amoureuse*, vorba de mai târziu a lui Sartre şi a Simonei de Beauvoir. *Slavă seminţelor, celor de faţă şi-n veci tuturor*... Timpul a trecut şi pentru el şi pentru prietenii lui: „Ce mai faci Ionică? Să ştii că mi-e tare dor de voi. E adevărat că eşti alb? Eu te credeam de-o tinereţe indestructibilă. Mângâie-te însă că nici eu nu sunt mai puţin sur (cărunţeala agravată de-o frunte care urcă, urcă, şi nu se mai termină, ca să împlinească scriptura despre aşa zisele frunţi de gânditori). Inima a rămas totuşi poetică şi nici anexele nu se dau tocmai bătute". (Scrisoarea din 25 III 1953, către Ion Chinezu)

Final de poveste

„Să vă mai spun că am mai pus peste mormântul său o lespede şi încă o piatră cari despart şi mai crunt lumea lui de lumea noastră. Privind aceste chipuri din cimitirul vechi şi părăsit al Lancrămului, poate veţi avea mângâierea că el este acum mai aproape de străbunii lui. Îmi vin mereu în minte versurile citite pe ultimele pagini ale cărţii mele de căpătâi: *Închis în cercul aceleiaşi vetre/ fac schimb de taine cu strămoşii,/ norodul spălat de ape sub pietre.* (Cornelia Blaga către familia Băncilă, 27 dec. 1962, Cluj)

SFÂRŞIT

Părinţii poetului au moştenit casa în 1970 de la moşu Simion, preot în Lacrăm. Ana şi Izidor Blaga au adus pe lume în această casă nouă copii: Letiţia, Tit Liviu, Leon, Lionel, Florin, Longhin, Liciniu, Lelia şi Lucian. Când preotul Izidor moare în 1908 mama, casnică fiind şi rămasă fără nici un venit, hotărăşte să vândă casa după un consiliu de familie. Cu banii obţinuţi din vânzarea casei îşi va întreţine copiii la şcoală, iar ea se mută la fiica ei cea mare la Sebeş.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Jurnal 2010. Pagini răzlețe

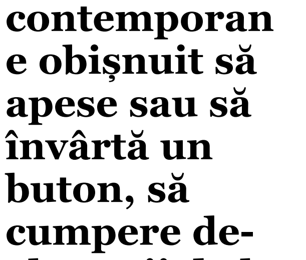
(urmare din numărul trecut)

*

Am primit invitaţia să particip la Sesiunea Academiei Române, secţia de Istorie a Ştiinţei CRIFST, care are loc la 20 mai a.c. Scopul sesiunii este omagierea lui Jacques-Yves Cousteau, precum şi a academicienilor autohtoni, Nicolae Botnariuc - mult preţuit de soţul meu -, Nicolae Vasilescu-Karpen şi a inginerului Cezar Partenie. În principiu, n-am ce căuta acolo, însă secretarul CRIFTS, Valentin Marin, după succesul pe care l-a avut comunicarea mea la Academia Română, recte CRIFTS din 2008, intitulată „O problemă de deontologie ştiinţifică", referitoare la parazitarea unor oameni de ştiinţă, a publicaţiilor acestora, de către indivizi fără niciun merit, doar pe chestiune politică, punea problema curăţării lucrărilor ştiinţifice de aceştia din urmă. De aceea, ţine morţiş să particip şi la această sesiune. Mi s-a cerut titlul şi un scurt rezumat al comunicării care urma să fie trimis până la 30.04. Ceea ce m-a determinat să particip a fost omagierea lui J.-Yves Cousteau, pentru care atât eu, cât şi soţul meu aveam un adevărat cult, soţul meu pentru că făcuse parte împreună cu celebrul oceanograf din „Comisia Mării Negre din 1967" - până în ceasul din urmă, el păstrase în bibliotecă fotografia lui Cousteau; eu, pentru că încă de la primul film din serialul „Lumea tăcerii", realizat de reputatul oceanograf am devenit o înfocată admiratoare a acestuia. Primul film din acel serial l-am văzut pe când eram în clasa a X-a, să tot fi avut 14-15 ani. Rula la cinematograful din Câmpeni, însă în afară de trei persoane, cu mine patru, sala era pustie. Casieriţa mi-a spus că dacă nu se adună cel puţin cinci persoane, filmul nu rulează. Eram disperată.

Am fost dintotdeauna fan al filmelor documentare şi chiar acum, televizorul nu e bun pentru mine decât la sectorul documentare. În studenţie, la Cluj, petreceam şi câte o jumătate de zi în cinematograful „Timpuri Noi", unde pentru derizoria sumă de un leu puteai vedea câte filme documentare voiai, chiar şi o zi întreagă, pentru că ele rulau non-stop. Ce să fac? Am ieşit în faţa cinematografului, rugându-mă de trecători să intre pentru că rula un film „grozav". Până la urmă am reuşit să mai conving câteva persoane să intre şi astfel am putut vedea filmul care a avut un impact major asupră-mi. În concluzie, Jacques-Yves Cousteau ar merita un omagiu din parte-mi pentru bucuria pe care mi-au dat-o filmele sale, pentru pionierat în acest domeniu necunoscut şi pentru fericirea de a intra în mirifica sa lume a tăcerii. Până la urmă, titlul comunicării a fost „Din lumea tăcerii, în lumea artei".

Un Robinson la această oră e pierdut din start, pentru toate cele omul contemporan e obişnuit să apese sau să învârtă un buton, să cumpere de-ale gurii de la supermarket şi cam la fel în toate cele. Vai! ce criză de nervi când nu mai merge televizorul!...

*

Dacă vei întâlni pe stradă o cunoştinţă, cu care altminteri n-ai nicio legătură, şi te va întâmpina cu „Ai auzit?, să ştii că e vorba despre o nenorocire. „Ai auzit? A murit cutărică". Ai auzit că i-a picat lui cutărescu ceva în cap care l-a omorât? Sau că a căzut X-ulescu din pom, cu liftul, pe scară şi a mierlit-o? Nu-i stare mai mare de plăcere românului decât atunci când anunţă o nenorocire: s-a prăbuşit leul, a picat un avion, a făcut explozie o cisternă, s-a spânzurat vecinul, s-a aruncat cineva de la etaj, cineva s-a înecat cu un os de peşte, altul a băut pesticid în loc de ţuică, s-au răsturnat două tiruri, cineva şi-a rupt gâtul, unul a fost înjunghiat pe stradă, altuia i s-a dat în cap, s-a făcut o spargere şi a fost omorât paznicul, un câine a atacat un bătrân, o femeie, un copil şi i-a sfâşiat... etc. De aceeaşi bucurie spăimoasă are parte românul la telejurnalele care îi satisface gustul canibalo-creştin. „Ai auzit?" „Trece mortul" - straşnic de bine surprinsă de Muşatescu, pasiunea asta bolnăvicioasă a românilor pentru răul altuia, pentru moartea altcuiva.

*

Mulţime de orgolioşi ahtiaţi după apariţiile pe micrul ecran. Că bine zicea „maestrul", dacă nu eşti pe ecran, care va să zică nu exişti. Sau cum zice mucalitul Jean Paler, unora dintre aceştia nu le mai lipseşte decât să apară în radiografii şi atunci au apărut peste tot.

*

În serialul meu despre Stalin, publicat acum două sau trei numere, în „Acolada", îmi exprimam regretul pentru neghioaba decizie a lui Hruşciov de a desfiinţa bibliotecile personale ale Călăului de la dacea din Kunţevo şi Kremlin, ceea ce a împiedicat cunoaşterea caracterului său ascuns - poţi cunoaşte cum gândeşte cineva şi numai după cărţile pe care le citeşte. Mai zilele trecute am cumpărat cartea lui Thimoty W. Rayback despre „Biblioteca lui Hitler". Iar una din acele coincidenţe de gândire cu alţii de ale căror cărţi habar n-aveam. T.W. Rayback exprimă aceleaşi idei ca şi mine în eseul despre cărţile lui Stalin, în mod special despre „Ivan cel Groaznic" a lui Alexei Tolstoi.

*

Pământul a făcut un „buboi". Un vulcan din Islanda erupe de circa o săptămână. Treaba vulcanilor e să erupă, că altminteri n-ar mai fi vulcani. Până aici e treaba Mamei Natura, de aici încolo însă... S-a întâmplat ceea ce tot cobesc de mult timp: un singur accident, şi nu chiar cel mai periculos, a pus cu botul pe pistă toate avioanele din Europa. Toate aeroporturile sunt închise, companiile aeriene pierd bani în draci, călătorii pierd şi ei şi timp, şi bani. Legăturile cu restul lumii sunt şi ele compromise. Legăturile cu ombilicul - Europa! -, fiind tăiate, lumea întreagă e la pământ. În aviaţie, până acum, e prima dată când se întâmplă aşa ceva, căci dacă fuseseră luate în consideraţie toate accidentele posibile, erupţia unui vulcan scăpase atenţiei. Evoluţia tehnologică, în avântul ei, a pierdut aproape complet legătura cu Mama Natură, crezându-se deasupra ei. Mă uit la ceva banal, la termocentrala mea, depinde de trei factori, conexaţi între ei: apă, gaze şi electricitate. Dacă unul singur e în pană, scula nu mai funcţionează. O pană de electricitate a dat peste cap New-Yorkul cu câteva decenii în urmă. Şi ce haos a creat. Coşmarul civilizaţiei contemorane e tocmai supradezvoltarea tehnologiei în ale cărei calităţi şi forţă lumea se încrezuse. Un Robinson la această oră e pierdut din start, pentru toate cele omul contemporan e obişnuit să apese sau să învârtă un buton, să cumpere de-ale gurii de la supermarket şi cam la fel în toate cele. Vai! ce criză de nervi când nu mai merge televizorul!...

*

După amiază mi-am dat comanda: „Lasă lenea, lasă comoditatea, îmbracă-te şi marş afară la tropăială". Am circulat peste o oră, până în Trivale, dincolo de mânăstire şi înapoi. Mai mult n-am putut, se mergea foarte greu prin zăpada udă. La jumătatea distanţei dintre mânăstire şi patinoar, cacofonie sonoră, muzica rock se amesteca cu mormăiala confuză difuzată de megafonul bisericii. Ce idee a mai avut şi primarul! Las la o parte nepotrivita vecinătate, dar cu patinoarul acela plasat la jumătatea drumului precum musca în zer a tăiat cea mai lungă promenadă existentă în ţară. Pentru inepţia asta, au mutat şi sculptura cu „Meşterul Manole" a lui Ovidiu Maitec, lipind-o de parapetul ce sprijină dealul să nu se prăbuşească. Sunt atât de indignată şi înfuriată din cauza aberaţiilor urbanistice piteştene, încât am de gând să i le înşir pe puncte mai-marelui târgului. N-ar fi chiar o premieră, primarele mă ştie bine, nu doar cu numele - chiar dacă nu sunt „cetăţean de onoare" al urbei -, dar şi reacţiile, niciodată blânde. În chestiunea scandalului de la foaie, s-a pus punct. În chestiunea potenţialei deposedări a blocurilor din Teilor de spaţiul verde, tot eu am rezolvat situaţia, sub semnătură, ca întotdeauna. Că vecinii nu ştiu altceva decât să se văicărească. Verbal, i-am mai comunicat şi altele primarului. Acum i-a venit rândul unui pomelnic de gafe urbanistice comise de Primărie, cu acordul consilierilor neica nimeni: obturarea vederii spre lacul din Ştrand cu un morman de piatră care seamănă uluitor cu o... balegă monumentală: mutarea statuii „1907" a lui Veturia Ilica din Parcul Central, „pe chestie de politică artistică comunistă", sic!, în dosul fostului havuz de apă, ocazie cu care i-a fost spart soclul. În locul sculpturii Veturiei Ilica, cu evidente calităţi artistice, într-un moment de pupătură politică Liberalo-PSD-istă a fost proţăpit un Brătianu cu capul disproporţionat faţă de corp, picioarele prea scurte, peticitura bronzului e la vedere, monumentul dă senzaţia că se răstoarnă. Opul e „produsul" unui... grafician de la Craiova, om de-al liberalilor. Ceva mai urât în materie de monumente publice, n-am văzut în viaţa mea. A, am uitat să spun că pe soclul lui Brătianu au rămas basoreliefurile ce însoţeau monumentul dedicat anului „1907". Ce să mai zic de amplasarea patinoarului lângă mânăstire. Şi flancat de un restaurant. Şi altele asemenea, pe care mi-e silă să le înşir.

*

Sărbătorirea împlinirii a 66 de ani a lui Mihai Golescu, concomitent cu lansarea unui volum de interviuri cu Mihai Ungheanu. Două ceasuri de calvar. Loviţi de limbariţă, toţi musai să ţină discursuri, în care, inevitabil se ajungea la... sine. Până şi Golescu, mucalit cum e, a remarcat asta: „Măi, dar parcă despre mine e vorba". Întâiul vorbitor, actorul Ion Focşa. Îmbătrânit şi încăpăţânat, asemeni lui Marin Ioniţă, nu dă din mână microfonul şi de cum îl zăreşte pe M.I. înteţeşte pasul. S-a lăudat? Altul la rând. După el înhaţă microfonul scriitorul Lică Vulpeşti care strecoră şi el o laudă de sine. A papotat verzi şi uscate şi Sibiceanu. Haţ, pe microfon Marin Ioniţă. Şi se întinde, se întinde... Simona îmi spusese că de se va întinde la vorbă, îi taie microfonul, deşi nu prea vedeam cum. Simona iese din sală, zăboveşte ceva timp şi când turaţia lui Marin Ioniţă era în toi, numai ce deschide zgomotos uşa şi-i introduce în sală pe cei din redacţia ziarului „Argeşul", subordonaţii lui Golescu, care încep să cânte „Mulţi ani trăiască!" Bine că au cântat doar o strofă pentru că sunetele scoase de ei semănau a orice, numai a „Mulţi ani trăiască" nu. Marin Ioniţă n-are ce face, se desparte greu de microfon şi se duce la loc. Lui Mihai Golescu i se înmânează două diplome, una din partea Centrului Cultural şi alta din partea filialei USR, ca protector al literaturii şi culturii. Se ridică biped şi Vasile Ghiţescu, alt bolnav de vorbă lungă, şi dă-i cu amintiri de pe vremea când Golescu era la revista „Argeş", director fiind Mihail Diaconescu. Face o analiză a volumului de interviuri cu M. Ungheanu şi Nicolae Oprea - ăsta e mai interesant, după care, stante peda, unul Mihoc trage nişte osanale date prin atât de multă miere că simt că mi se apleacă. Penibil! Zice ceva şi o fătucă de la ziar. Mă foiesc în scaun şi cu toată perna moale începe să mă doară noada. „Discursează" şi Jean Dumitraşcu, dezlânat, cu pauze de râs aiurea cu care încearcă să-şi ascundă timiditatea. Simona, la comenzi! Văzând că lucrurile se întind din cale afară dă dispoziţie să se destupe sticlele de şampanie. Pocntul

dopurilor îi bruiză lui Jean discursul. Închinat cu șampanie din pahare de... plastic. Uf, bine că s-a sfârșit!

*

O glumă pe care o înțelege doar generația trecută prin comunism și se pierde în mintea actualei generații. Un moscovit este trezit la miezul nopții de un huruit teribil care vine din stradă. Dă repede perdeaua la o parte și ce vede? Tancuri americane!" „Freedom! Freedom! Libertate! Libertate!, strigă entuziasmat rusul. Se deschide turela unui tanc și o voce din interior îi replică: „Eto ne Freedom, eto Hallowe'en!"/Asta nu e Libertate, ăsta e Hallowe'en!"

*

Telefon de la d-na Sorana Georgescu-Gorjan. A primit revista („Argeș"), trimisă de Centrul Cultural. I-a plăcut eseul despre Pascin. „Ce plăcere ar fi avut domnul Barbu Brezianu să-l citească. Era așa de încântat de pictura lui și se interesa în mod special de el. Se întreba dacă bulgarii aveau habar că era născut la Vidin. A încercat să afle cât mai multe despre el, era pur și simplu obsedat de pictura lui". Și iaca așa se dovedește că, cu Barbu Brezianu eram pe aceeași lungime de undă, nu doar în ce-l privea pe Brâncuși, ci și în materie de pictură, amândoi îl iubeam pe Pascin.

D-na Sorana G.-Corjan așteaptă să-i apară volumul de aforisme brâncușiene la „Scrisul Românesc" de la Craiova. Și-a dat toată osteneala să le prezinte cât mai corect și să le traducă în trei limbi. E nu mai știu a câta oară când se ia de aforismele brâncușiene apud Narcis Zărnescu, fantezist îmbunătățite, ca și de traducerile Doinei Lemny care eronat a transcris și tradus „la foi"/credință, cu „la joie"/bucurie, ceea ce a dat un sens aberant propoziției în cauză. Tradusă din franceză în engleză, eroarea s-a perpetuat. D-na S.G.-Gorjan n-o prea înghite pe D.L. Îmi relatează modul măgăresc în care s-a comportat față de protectoarea ei, Marielle Tabart, care a crescut-o și cultivat-o întru Brâncuși. „Dar, de fapt, de unde a răsărit și cine este această Doina Lemny?", întreb. „E de la Focșani, numele ei de fată era Hofman. A șters-o din țară și s-a căsătorit cu acel Lemny. A studiat filologia, formația de istoric de artă și-a făcut-o la Paris, ucenicind pe lângă Marielle Tabart care s-a ocupat de ea." Dacă cu Barbu Brezianu am împărtățit admirația pentru pictura lui Pascin, cu dn-a Sorana G.-Gorjan împart antipatia pentru această cucoană plină de sine și cu ifose de atotștiutor. Șansa ei n-a fost existența vreunor calități excepționale, ci faptul că spre deosebire de brâncușologii români, lăcătuiți în țară, la Centrul Pompidou, unde lucrează, a avut șansa accesului la arhiva Brâncuși.

*

„Ce este da, da (să fie) și ce este nu, nu (să fie): iar ce este mai mult decât acestea, de la cel rău este". Citat din Evanghelia după Matei 5:36-37, invocat de Arthur Koestler la deschiderea Congresului pentru Libertate Culturală", din 25 iunie 1950. Aferim!

*

Pe când eram în vorbă cu secretarul general de redacție, Simona Fusaru, a intrat pe ușă sculptorul Radu Adrian, ca să-i dea niște fotografii ale lucrărilor executate în timpul taberei „internaționale" (cu un singur străin*, un turc*), pentru ilustrarea numărului următor. Am ridicat mirată din sprâncene și am întrebat-o dacă excluderea mea din numărul următor a fost determinată de publicarea textului despre Pascin. Mi-a confirmat supoziția, însă a refuzat să-mi spună cine a protestat, iar eu n-am insistat. Deși a negat că motivul e faptul că am scris despre „jidanul" Pascin, sunt convinsă că adevăratul motiv e acesta. E posibil ca vociferatorul să fi fost J.D., aflat în bune relații cu Paul Goma. Or, Goma, cu toate protestele lui pe subiectul evrei, este antisemit. Sunt stupefiată că în artă și cultură mai sunt posibile astfel de criterii de judecată. De altminteri, „gafa" într-un fel îmi aparține: pe ultima pagină, cu litere mari, am publicat alături de numele de artist, Jules Pascin, și numele său evreiesc, Iulius Mordecai Pincas. De nu făceam asta, lucrurile ar fi trecut neobservate. Dumnezeule Mare, unde o să ajungem cu astfel de prejudecăți! Jidan, nejidan, Pascin rămâne unul dintre cei mai mari și sensibili coloriști din pictura modernă și doar asta contează.

*

Am primit de la Cătălin Șușu, admiratorul meu de la Oradea, cu dedicație, volumul al doilea din romanul său „Apocalipsa după Augustin". Mă tot chestionează despre relația mea din tinerețe cu Ione Munteanu (1944-1968). În cele din urmă i-am răspuns că așa-zisa relație a fost o floricică de primăvară, pură și platonică, de scurtă durată, ca atare nu am și nu vreau să-i povestesc nimic. Îmi tot cere o fotografie a lui Ione Munteanu, dar nu știu cum se face că nici fotografia n-am căutat-o și nici de lectura romanului în care e vorba despre el nu m-am ocupat. Ca să mergi înaine în viață trecutul trebuie uitat. Sau cum zicea filosoful Alain, „Nu uita să uiți". Trecutul se agață însă de noi și dă semne când te aștepți mai puțin. Iar acum, romanul ăsta pe a cărui copertă se lăfăie fotografia casei din Piața Romană în al cărui subsol s-a sinucis I.M. în iunie 1968. Împlinea abia 24 de ani...

Din păcate Șușu a început să mă sune insistent. Acum în loc de un singur admirator-insistent am doi. Telefoanele, nu doar ale lor, ci și ale altora au devenit agasante și-mi mănâncă timpul. Cel puțin într-o seară din săptămâna trecută, parcă eram telefonistă: vorbesc cu Veronica - închid; sună Jeni Greceanu - închid; sună admiratorul meu de la Deva - închid; răsuflu ușurată crezând că am scăpat, dar suntă Cătălin Șușu. De la ora 19 până la 21,30 am ținut-o într-o vorbărie continuă. Și mai sună și alții/altele care îmi împuie capul cu amănunte de familie cu care n-am nici în clin și nici în mânecă, gen: „Pilu, care e căsătorit cu fiica lui Miți, din prima căsătorie cu Nelu, al cărui fiu e însurat cu Nela, colegă cu X, prietena lui Y" etc., care nu reușesc decât să mă exaspereze. Mai ucigaș-plictisitoare decât astfel de conversații nu sunt decât albumele cu fotografii de familie. Soțul meu, ironiza genul ăsta de dări de seamă cu o expresie, pe care n-am reținut-o exact, dar care suna cam așa: „Cutare, nepot de mamă vitregă de la bunica surorii întâi".

*

De la un admirator, mirungere cu miere de sus până jos pentru articolele și eseurile publicate. Acum nu mai rămâne decât să-mi și spargă o pernă cu puf în cap și gata sperietoarea. Laudele gâdilă orgoliul, totul e să nu le iei în serios. Și nici pe tine să nu te faci statuie, că atunci încremenești și devii nesimțit. Cu măsură și cu judecăți corecte, laudele pot da imbold. Fără măsură, îl fac pe cel orgolios să-și piardă capul. Al meu, vreau să-mi rămână pe umeri. Spiridușul cârcotaș din mine își bate joc de mierea falsificată a laudelor și mă amenință: nu te lăsa păcălită, știi prea bine că lucrurile nu stau chiar așa și că mai e cale lungă până la ceva cu adevărat bun. Îmi spun asta de câte ori văd textul tipărit și îi descopăr carențele. De n-ar fi presiunea timpului, probabil aș lucra la un singur text, să-l șlefuiesc până ar ieși cum trebuie. De perfecțiune, nici pomeneală, mi-ar trebui probabil alte cinci vieți ca să ajung la așa ceva.

*

Un învățat medieval de la Oxford, care trecuse pe la Toledo, scria: „De la arabi am învățat să mă las condus de rațiune. Și doar când ajung la limitele cunoașterii umane apelez la Dumnezeu". Și tot apropo de englezi, primăvara când seamănă câmpul pun un bob pentru cioară, unul pentru corb, unul care putrezește și al patrulea care crește. Scorul e 1 la 3. În cultură, semănatul e și mai păgubos: 1 la 10? 1 la 100? 1 la 1000? 1... la cât oare, ca să răsară ceva?

*

Un nobil englez din Evul Mediu făcea următoarea remarcă în ce-l privește relația cu regele: „E ca un foc, prea de aproape te frigi, prea departe îngheți".

Apropo de relația artistului cu puterea, cuvintele lui Brâncuși sunt identice: „Cu puterea, ca și cu focul, prea de aproape te frigi, prea departe îngheți". E vorba despre o simplă coincidență sau sculptorul avea idee de aforismul nobilului britanic din secolul al XV-lea? Și asta nu-i singura potriveală dintre gândirea artistului cu ale altor înțelepți. Brâncuși, ca și în sculptură, căuta ceea ce era esențial și general valabil, un motiv pentru care cred că e vorba de o coincidență în gândire și nu o preluare tale-quale ale spuselor supusului britanic. Iar genul acesta de coincidență, descoperite între modul de a gândi și interpreta chiar volumele și formele în artă nu-i o raritate. Am rămas cu gura căscată în fața unei ploști ceramice inka din muzeul Larco din Lima ce semăna izbitor cu o ploscă românească. Și câte altele asemeni descoperite în muzeele de etnografie vizitate de mine în Europa sau aiurea.

*

Veste proastă. Am aflat că Palatul Episcopal de la Oradea, care adăposise primul muzeu de artă decorativă din țară, a fost retrocedat catolicilor și că marea colecție de artă decorativă și contemporană, adică mai întregul muzeu, a fost transferat în clădirea unei vechi cazărmi de pe vremea Austro-Ungariei. Aveam în muzeu două lucrări, tapiseria intitulată „Regele David" și o „Punere în mormânt", cu titlul oficial „Unul din cei 11.000" (de morți din timpul răscoalei din 1907), executată pe mătase. Norocul meu ghebos, ca nimic din ce fac să nu dureze...

*

M-a pus naiba să-i trimit revista și admiratorului meu de la Deva, drept care iar a început să mă bată la cap. Cu probleme medicale de astă dată, cum a fost și de câte ori a fost operat de „înhăială"/hernie. Mi-am ieșit din pepeni și i-am retezat-o scurt: „Domnule, după medici ar fi trebuit să mor la 37 de ani... Așa că, te rog, să schimbăm subiectul". A amuțit, iar eu am profitat de pauză ca să-i spun la revedere și să închid telefonul. Enervant și grețos obiceiul unora de a-și pune bolile și mațele pe tejghea de parcă s-ar lăuda cu cele pățite. Taci și rabdă-ți soarta, nu-i inoportuna pe alții cu mizeriile tale anatomice. Sărmana și buna mea prietenă, G.P., medic, mi-a lăudat comportamentul după ce am fost operată de melanom, regina neoplaziilor cum îl numea Soljenițîn. Am tăcut și n-am făcut circ, cu alte cuvine m-am comportat cu demnitate cu toată teribila spaimă prin care am trecut. Care demnitate le-o doresc tuturor de la bunul Dumnezeu. Și de la bunul simț. Vorba lui Hamlet, de ce să umpli Cerul cu răgetele tale?

*

La romani, cicatricile rănilor frontale erau considerate onorabile, semne ale curajului luptătorului de a-și înfrunta dușmanul din față. Rănile primite în spate erau cicatricile rușinii, dovezi indubitabile ale lașității și fugii din fața dușmanului, întorcându-i spatele.

* Pe lângă Ergun Dervis, a participat și Emil Adamec (Cehia), 2006. (n. red.)

O glumă pe care o înțelege doar generația trecută prin comunism și se pierde în mintea actualei generații. Un moscovit este trezit la miezul nopții de un huruit teribil care vine din stradă. Dă repede perdeaua la o parte și ce vede? Tancuri americane!" „Freedom! Freedom! Libertate! Libertate!, strigă entuziasmat rusul. Se deschide turela unui tanc și o voce din interior îi replică: „Eto ne Freedom, eto Hallowe'en!"/ Asta nu e Libertate, ăsta e Hallowe'en!"

jurnal

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro), acțiuni la care publicul a avut acces în limita a 30% din capacitatea sălii. *Dintre ele, amintim:*

■ Prelegerea cu tema *Conștiința noastră, sabie și scut*, în cadrul proiectului sub genericul "Vaccin împotriva virusului manipulării", coordonat de scriitorul și sociologul Gheorghe Smeoreanu (eveniment care poate fi urmărit exclusiv online). "Ce este conștiința, care sunt relațiile suflet-corp. Teorii și experimente. Liberul arbitru" sunt aspectele pe care le abordează Gheorghe Smeoreanu la noua ediție a proiectului său.

■ Conferința cu tema *200 de ani de la răscoala lui Tudor Vladimirescu*, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Istorie și istorii cu Marin Toma", coordonat de redactorul-șef al revistei-document *Restituiri Pitești*, dr. în istorie Marin Toma (eveniment exclusiv online), avându-l invitat pe conf. univ. dr. habil Claudiu Neagoe de la Facultatea de Istorie a Universității Pitești. "Se împlinesc în această perioadă două secole de la răscoala lui Tudor Vladimirescu, un eveniment politic care a avut un ecou puternic nu doar în spațiul românesc, ci și în zonele limitrofe acestuia și care a stârnit multe dezbateri și multe controverse în istoriografia românească în aceste ultime două veacuri. Ne propunem să analizăm în conferința de față contextul istoric al începutului de secol al XIX-lea, atât din punct de vedere politic, cât și socio-cultural și să înțelegem cauzele acelor evenimente, principalele personaje, precum și cum a schimbat istoria tot ce s-a întâmplat atunci. Ca de fiecare dată, ne bazăm pe izvoare istorice, urmărind să prezentăm celor care ne urmăresc inclusiv felul în care acele evenimente au fost înțelese și judecate de contemporani", precizează Marin Toma.

Prelegerea cu tema *Rock și Cultură*, în cadrul proiectului cultural-educativ „Colocviile Municipiului Pitești", coordonat de redactorul-șef al revistei de cultură Argeș, scriitorul dr. Leonid Dragomir, avându-l invitat pe scriitorul Dumitru Ungureanu. "Născut pe 4 martie 1956 în comuna Morteni, județul Dâmbovița, Dumitru Ungureanu este autorul a peste zece volume de proză, unele încununate cu premii importante. De mai mulți ani publică în mod constant articole despre muzica rock. Citind volumul *Rockin' by myself* am înțeles că rock-ul este pe lângă un mod de viață, cum au dovedit-o mulți, și un mod de cultură; una care reușește într-adevăr să șteargă distincția tradițională, cam elitist, dintre cultura de masă și cultura înaltă. O demonstrează un scriitor care mărturisește că a iubit discurile <poate mai mult decât orice alt obiect de cultură>", precizează Leonid Dragomir.

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

■ Lectură publică din creația poetei Ayten Mutlu din Turcia, în cadrul proiectului cultural-educativ „Gânduri, Rostiri, Scrieri", coordonat de poeta Denisa Popescu.

"Ayten Mutlu este poetă, eseistă și traducătoare. S-a născut în octombrie, 1952, în orașul Bandîrma din Turcia. Este autoare a 14 volume de versuri, traduse și publicate în Franța, Macedonia, Serbia, India și România. Alte cinci volume, traduse deja, urmează să fie publicate anul acesta. Grupaje de poeme i-au fost preluate de reviste literare de pe toate continentele. Din anul 2010, Ayten Mutlu este cel mai tradus poet contemporan turc. Deținătoare a mai multor premii naționale și internaționale, Ayten Mutlu este membră în conducerea Sindicatului Scriitorilor, a Asociației Scriitorilor și a PEN CLUB Turcia. În limba română, i-au fost traduse, de poeta Niculina Oprea, volumele *Ochii Istanbulului* și *Trăinicia absenței secrete*", precizează Denisa Popescu.

■ Recitalul liric cu tema *Poezia lumii – haina de gală a limbajului*, susținut de scriitoarea și traducătoarea Paula Romanescu, eveniment dedicat Săptămânii Mondiale a Francofoniei.

„Traducătorul este conturul de umbră fără de care nicio scriere nu-și va afla miez de lumină (dacă va fi fost cu lumină însemnată de autorul ei!) sub alte ceruri ale cuvântului în afară de cel al limbii dintâi în care s-a ivit. Înființată în 1970, Agenția Interguvernamentală a Francofoniei, din care și România face parte începând cu anul 1993, are un profund caracter cultural. Ziua de 20 martie este marcată ca Zi Internațională a Francofoniei.", spune Paula Romanescu.

■ Prelegerea cu tema *Istoria Primăriei Pitești*, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Biografii de excepție", susținut de muzeograful și scriitorul Octavian Dărmănescu.

"În sens strict modern Primăria, fostul Maghistrat, apare în Țările Române o dată cu Regulamentul Organic (1831). Înainte de această dată primarul se numea județ, pârgarii fiind ceea ce sunt astăzi consilierii municipali. Primul sigiliu al orașului îl avem din 1634 și înfățișează o platoșă de turnir pe care este înscrisă o cruce simplă, cruciată. Existența acestuia atestă nu numai ideea de comunitate, ci și rangul de oraș domnesc. Piteștiul devine capitală de județ pe timpul fanarioților, preluând funcția Curții de Argeș. Potrivit primului act din arhiva salvată a Primăriei (un recensământ al proprietarilor din 1831), fostul sediu era în culoarea albastră, zona actuală a Rectoratului. Fiecare mahala avea responsabilul ei financiar. Paza era plătită de către mahalagii unor civili, prin rotație. Orașul avea polițistul lui (în 1842 era C.A. Rosetti, viitorul pașoptist). Breslele erau puternice, ridicând material micul, dar dinamicul târg de deal. Orașul avea moașa lui, portari, cler, toate meseriile fiind reprezentate suficient și prompt. Avorturile nu constituiau o regulă, copiii nedoriți fiind lăsați pe treptele bisericilor pentru a fi preluați de către Primărie. În 1848, orășenii ard în curtea schitului Buliga (azi, pe locul acela, Muzeul Județean) Regulamentul Organic, mini-Constituția ruseacă adaptată modernizării poporului român. Primăria și orașul îl primesc pe Cuza Vodă în 1859, în preumblarea sa prin țară. Carol I oficiază tot la Pitești prima slujbă de mulțumire adusă divinității pentru izbânda în Războiul de Independență. Orașul se dezvoltă, se fac câteva sistematizări ale ulițelor medievale, se demolează metocul episcopiei (pe locul actualei Case a Sindicatelor) și se cumpără grădina schitului Buliga pentru a o transforma în parc (actuala Grădină Publică). O dată cu ocuparea orașului de către nemți arhiva veche a Primăriei este arsă pe malul Argeșului. Primăria Pitești își mărește gradual rolul și forța, condusă mai mereu de primari energici și patrioți. Astfel, se amenajează Parcul Trivale, se inaugurează gara, se cumpără de la Biserica „Sf. Vineri" Târgul din Vale și se deschide actualul cimitir „Sf. Gheorghe". În timpul celui de-al Doilea Război Mondial orașul este bombardat de către aliați. Perioada comunistă reprezintă o epocă controversată. Pe de-o parte, Primăria Pitești sistematizează radical centrul vechi, demolând tot ansamblul arhitectural medieval și Biserica „Sf. Nicolae", pe de alta, vechile sate învecinate devin cartiere pline de blocuri și de fabrici noi. Soții Ceaușescu, deputați de Argeș, vor transforma orașul în „Perla Republicii", ridicându-l în topul celor mai industrializate din țară prin Uzina „Dacia", prin „Micromotoare" și prin Petrochimie.", precizează Octavian Dărmănescu.

■ Prelegerea cu tema *Omul Climatic*, în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Fețele Omului", susținut de psihologul Radu Vasile Șerban, din cadrul Direcției Județene de Sănătate Publică Argeș. "Lumea se schimbă... Vremurile se schimbă... Clima se schimbă și ea... Și dacă unele schimbări nu sunt în puterea noastră, la altele contribuim copios, direct și indirect... Câtă poluare să ne mai suporte Planeta?! Va ninge și în august?", ne incită Radu Vasile Șerban.

■ Lansarea cărții *Organizarea militară a Țării Românești (secolele XIV-XVIII)*, de conf. univ. dr. habil Claudiu Neagoe de la Universitatea Pitești, eveniment editorial coordonat de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, dr. Marin Toma.

"Claudiu Neagoe este conf. univ. dr. habil. la Universitatea din Pitești, Facultatea de Teologie, Litere, Istorie și Arte. De-a lungul carierei sale științifice a elaborat zeci de studii și numeroase volume (atât ca unic autor, cât și ca editor). Multe dintre studiile și volumele sale au ca temă principală organizarea militară a Țării Românești în Evul Mediu (și mai ales în secolul fanariot). Dintre acestea, amintim: Din nou despre Buliga Lupu din Ciovarnasani, judetul Mehedinți, mare căpitan de dorobanți și mare aga în vremea lui Matei Basarab și la începutul domniei lui Constantin Șerban – Argesis. Studii și comunicări – seria Istorie 27, 2018, pp. 65-78; O categorie de mercenari din oștile românești mai puțin cunoscută: levenții (secolele XVII-XVIII)– Revista de Istorie Militară, 2018, nr. 5-6, pp. 9-15; „Mercenaries of German Origin in the Armies of Moldavia and Wallachia in the 17th-18th centuries: Dragons Called Drăgani or Nemți"– Annales d'Université Valahia Targoviste Section d'Archéologie et d'Histoire, 2019, vol. 19, pp. 77-80; „Mercenari otomani (beșlii) în Țările Române în secolul fanariot – Revista de istorie militară", nr. 1-2, pp. 11-26, 2017; „Seimenii în Țările Române. Contribuții la istoria organizării militare a românilor în secolele XVII-XVIII", Editura Ars Docendi, 2017, 236 pp.; „Arnăuții în Țările Române (secolele XVIII-XIX): Studiu istoric", Editura Ars Docendi, 2010, 148 pp.", informează Marin Toma.

■ Dezbaterea cu tema *Mama, Izvorul Iubirii,* în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Ferestre Culturale", coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber. Evenimentul, organizat în colaborare cu Clubul Româno-Arab de Cultură și Presă, a fost dedicat Zilei Mamei în lumea arabă (sărbătorită anual pe 21 martie). Invitatele speciale - editorul Carmen Tudor, indianist, specialist în cultura orientală, cercetător în domeniul spiritual, și Cerasela Țuțuianu, profesor specializat în comunicarea interreligioasă au susținut prelegeri tematice. Evenimentul a cuprins și lansarea cărții cu titlul *Las Calea să decidă...* (nuvele inedite) de Monica Haider.

■ Prelegerea cu tema De vorbă cu presupozițiile, în cadrul proiectului cultural sub genericul „Cugetările unui om de graniță", susținut de poetul și studentul la filosofie Radu Alexandru Dincă.

"Am rugat publicul, prin intermediul rețelelor de socializare, să îmi recomande subiecte pentru discuțiile pe care le susțin cu drag aici, la Centrul Cultural Pitești. Cineva m-a rugat să discut despre o problemă filosofică pe care o putem instrumentaliza în scopul unei mai bune vieți de zi cu zi. Și primul gând care mi-a venit în minte a fost să discutăm despre cum metafizica ne poate fi utilă. Nu vom discuta despre o anume teorie metafizică, dar voi încerca să conturez în câteva cuvinte acest domeniu pentru a putea apoi să prezint două dintre viziunile mele preferate asupra fundamentelor metafizicii. Vom aborda tema presupozițiilor care stau la baza teoriilor metafizice și, în acest scop, vom putea parcurge împreună perspectivele lui R.G. Collingwood asupra presupozițiilor absolute și cele ale lui Karl Popper asupra presupozițiilor pe care se fundamentează anumite teorii care vor să <explice> lumea. Ce este esențial pentru viața noastră în toată această poveste? Eu cred că tocmai faptul că funcționăm, după cum ne spune și Collingwood, în baza unor presupoziții de care nu ne dăm seama. Aceste presupoziții, precum cea a cauzalității, sunt călăuzele noastre în viață. Și una dintre lecțiile pe care le putem învăța de aici este aceea că, dacă devenim conștienți de aceste presupoziții, viața noastră devine mult mai clară, trăim mai lucid, suntem mai atenți și mai prudenți în acțiunile și proiectele pe care le întreprindem. Putem dobândi ceea ce Collingwood numește <o gândire științifică>, adică o gândire care depășește naivitatea generală, care merge dincolo de funcționarea mecanică, dincolo de <luăm lucrurile așa cum ni se dau și nu ne punem întrebări>", ne-a spus Radu Alexandru Dincă.

actualitate

Rock şi cultură...

(urmare din p. 13)

mişcare multiculturală în care „bătrânii" nu s-a implicat, ci doar au tras foloase (a se revedea toate documentele filmate atunci!). În 1972, sătul de ifosele şi înţepenirea marilor companii producătoare de discuri, un băiat de 22 de ani, Richard Branson, a înfiinţat Virgin Records, o casă de discuri, şi apoi o companie multinaţională, axată pe multiple activităţi iniţiate şi gestionate de tineri cu idei, inovativi, dar lipsiţi de suport financiar. Modelul său de „producţie culturală" este reprezentativ pentru secolul în curs. În acelaşi fel s-au înfiripat, s-au dezvoltat şi s-au impus activităţi legate de computere: editare de text, editare audio-video, internet, comunicare, interoperare etc. Bill Gates şi Steve Jobs au pornit Windows şi Apple din postură de *outsideri* ai sistemelor oficiale, centrate pe probleme de război, şi au cucerit mentalitatea întregii planete, obligând-o la atitudine tinerească. Amândoi au fost influenţaţi de rock, li se cunosc bine preferinţele culturale. Astăzi, firmele astea sunt sinonime ale reuşitei tinereşti, ca şi Google, Facebook sau Youtube, şi ele pornite din iniţiative aparent puerile, cu mijloace precare, fleacuri adresate tinerilor de către alţi tineri, nu de babalâci scăldaţi în mâlul profitului. Tinereţea e o vârstă imprecis delimitată de nişte ani din viaţa fiecăruia; dar, în principal, este o stare de spirit. Se cunosc atâţia bătrâni cu spirit tânăr, după cum se văd şi destui tineri îmbătrâniţi din faşă. Unul pare a fi autorul studiului care m-a stârnit la divagaţia de faţă. Buni şi bătrânii la ceva, nu?

Vorbim despre rock? Vorbim despre cultură? Sau vorbim despre *cultură pop-rock*, aşa cum intitulam – ierte-mi-se autoreferinţa! – un articol zvâcnit, pe când aveam 20 de ani, pentru fanzinul „Adevărul", iniţiat şi alcătuit de un coleg de clasă şi de mine, dactilografiat în 5 exemplare – e drept, la maşina de scris pe care mama colegului o folosea să facă lizibile înşăilările de serviciu ale tovarăşilor aduşi din producţie în „aparatul" Comitetului Central al PCR, instituţie de unde biata femeie (handicapată locomotor) primea un salariu modest, plătită la pagină.

Rockul şi poezia, mai abitir, au făcut casă bună în toată perioada numită „de aur" a genului muzical combătut şi de politrucii socialişti (graurii autohtoni fiind mai catolici decât papagalii moscoveţi), dar şi de fundamentaliştii anglo-americani, din tagma celor care mor cu Iisus Hristos de gât. E foarte semnificativ că unele trupe rock – îndeobşte cele punk şi heavy-metal – au avut parte de-o la fel de iritată opoziţie de ambele părţi ale Cortinei de fier ce a traumatizat continentul Europa şi lumea toată, cortină la demolarea căreia tot un „produs" rock a contribuit din plin: discul (capod)operă *The Wall*, realizat de grupul englez Pink Floyd, patru băieţi abia trecuţi de câte 30 de ani fiecare. Încă îmi amintesc un articol din ziarul „Scînteia" ce combătea mişcarea punk, în frunte cu trupa care scandalizase Anglia, Sex Pistols. Convergenţa de atitudine „bătrânească" adevereşte, în aparenţă, teza lui Vladimir Pasti şi a emulului său. Dar premisa acesteia e, încă o dată, falsă, dacă se atribuie puştanilor englezi o motivaţie strict economică. În realitate, explozia acelei generaţii avea o motivaţie psihologică puternică, să-i zic filosofico-spirituală – deşi, dacă m-ar auzi, unul dintre „pistolari" nu s-ar opri din râs!

Acte culturale interesante s-au desfăşurat şi în Occident, şi în România, la confluenţa dintre rock şi poezie. Valul a pornit din Vest, din America tinerilor pacifişti, cu nume precum Bob Dylan, Joan Baez, The Doors, Patti Smith, Lou Reed, The Band, cu poeţii generaţiei beat – Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, Gregory Corso etc. –, cu alţi exponenţi ai culturii tinere, deloc la cheremul bătrânilor, care n-au reuşit să-i manipuleze, să-i domolească, oricâte eforturi au depus. Maimuţărit în Est de Adrian Păunescu & Cenaclul Flacăra, valul a sucombat la Ploieşti printr-o moarte concretă, pe stadionul pregătit pentru elogii partinice şi cultul personalităţii dictatorului. Sfârşitul a fost ca o pedeapsă divină a zeilor culturii, pentru hybrisul comis cu o obstinaţie demnă de cauze mai nobile.

Despre atmosfera culturală americană se poate citi mărturia unei artiste remarcabile, scriitoare şi rockeriţă în egală măsură, Patti Smith. În cartea „Pe când eram doar nişte puşti" (Editura Polirom, vreo trei ediţii în 5 ani), Patti evocă atmosfera artistică de la New York dintre anii 1966–1975, în fraze literare indecent de frumos alcătuite şi insalubru de pline cu amănunte vulgare ale vieţii. Mai mult ca de oriunde, din aceste pagini se poate înţelege raţiunea de a fi a unei generaţii care a schimbat complet paradigma culturală a omenirii. Premiul Nobel conferit lui Bob Dylan pentru versuri, nu pentru muzică, atestă realitatea pe care numai capetele pătrate şi musai ştiinţifice (politruce sau ba) nu o văd. Şi, când scriu asta, am în minte remarca altui interpret de muzică pop-rock, Robbie Williams. Într-o carte scrisă de bunul său amic, Chris Heath, ziarist, un fel de jurnal la persoana a III-a, aiuritul englez constată cu tristeţe că „oamenii serioşi au făcut bomba atomică". Observaţia trece dincolo de efemeritatea unei butade. Aproape 2500 de ani de „cultură serioasă", centrată pe „mari descoperiri ştiinţifice şi capodopere de înălţătoare artă" au capotat năucitor în holocaustul celui de-Al Doilea Război Mondial, cu cireaşa de pe rug – Hiroshima şi Nagasaki.

Din cenuşa acelui măcel s-a ridicat generaţia care, tânără fiind, a descoperit antidotul oricărei confruntări sângeroase: „Make love, not war!", generaţie cu excesul ei la fel de celebru şi de angoasant pentru abstinenţi şi virtuoşi (de ipocriţi nu mai zic!): „Sex & drugs & rock-and-roll"! La peste o jumătate de secol de atunci – răstimp în care, ascultând parcă îndemnul de a face dragoste, nu război, populaţia globului efectiv s-a dublat: de la circa 4 miliarde în 1970, la aproape 8 miliarde azi – ar trebui ca lumea să fie mai bună, mai curată, mai paşnică, mai înţelegătoare şi, desigur, plină doar de iubire. „Şi n-a fost, n-a fost aşa", vorba poetului Nichita Stănescu, emblematic pentru perioada postbelică românească.

De ce n-a fost aşa? Rămâne să căutăm altă dată...

Adrian Vasiliu

Muzică şi muzichie

Străin în acest oraş

În urmă cu puţin timp am petrecut aproape trei săptămâni în oraşul care mi-a fost casă pentru mai bine de trei decenii, în care apare, de altfel, şi revista pe care o citiţi acum. N-am venit de plăcere, dar asta nu m-a împiedicat să încerc să mă simt cât mai aproape de locurile unde-am învăţat, iubit, câştigat şi eşuat înainte de a alege să-mi continui restul vieţii pe alte meleaguri. În primele zile m-am simţit exact ca într-o melodie de acum 30 de ani, de pe albumul de debut al chitaristului de la Bon Jovi de pe vremea aceea, Richie Sambora. Numele piesei, şi al albumului, de altfel, era *Stranger in this town*. Îmi aduc aminte că asta m-a şi impresionat, atunci, prima dată când am ascultat-o, senzaţia că tipul cântă şi pentru mine, caracteristică muzicilor care-ţi rămân în suflet. Atunci eram în ultimul an de liceu, dar nu-mi găsisem încă locul. Aveam plete şi bocanci de rocker, n-aveam prea mulţi prieteni şi habar n-aveam ce avea să urmeze după Bac. Anii au trecut, am ajuns să-mi fac un nume în presă, iar oamenii să mă recunoască pe stradă pentru că m-au văzut la televizor. Senzaţia de înstrăinare dispăruse. După care am plecat din ţară. Şi m-am întors, ori de câte ori am putut. Până când a venit pandemia şi mi-a fost mai greu cu deplasările la Piteşti, deja devenit din ce în ce mai străin, judecând după numărul din ce în ce mai mic de cunoscuţi pe care-i întâlneam pe Strada Mare. Care, de vreo câteva luni, poartă şi mască, la fel ca şi mine, de altfel, ceea ce complică şi mai tare recunoaşterea dintre oameni care altădată erau chiar apropiaţi. Aşa am ajuns să mă simt, din nou, străin în singurul loc căruia i-am putut spune, cu mâna pe inimă, acasă. Fireşte, şi de data asta, sentimentul a dispărut după câteva zile, pe motiv de oameni dragi şi locuri de neuitat. Dar am ajuns să mă întreb câţi dintre noi, milioanele de români care-şi duc viaţa în afara ţării lor, au ajuns să se simtă la fel. Câţi revin în locurile natale doar pentru a descoperi că sunt, de facto, străini şi acolo, nu numai în ţara străină unde-şi câştigă pâinea mai albă decât cea din România. Nu că s-ar impune vreun sentiment de milă sau solidaritate, că nimeni nu ne-a obligat să plecăm. Şi nimeni nu ne ţine cu forţa acolo, dacă dorul de ţară devine de nesuportat. Dar traiul pe meleaguri străine ne-a schimbat definitiv, şi una din urmări este că nu ne vom mai simţi niciodată cu totul acasă, oriunde ne vom afla.

Număr ilustrat cu **Simfonia Lalelelor, în filatelie.**

Imagini din arhiva **Jean Dumitraşcu.**

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc. Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate.

universalia

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2021, costul abonamentului fiind de 50 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR**
(leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEŞ** răspunde moral şi juridic de conţinutul afirmaţiilor sale. Textele, cărţile, fotografiile, materialele aduse în redacţie nu se înapoiază.

Maaza Mengiste

PROLOG

AȘTEPTAREA

Traducere de GABRIELA NEDELEA

Maaza Mengiste este o scriitoare americană de origine etiopiană. S-a născut la Addis Abeba, în 1974. La vârsta de 4 ani, familia ei se mută în Nigeria, din cauza Revoluției Etiopiene, apoi în Kenya și, în final, în Statele Unite. Trăiește acum la New York. A publicat primul roman - *Beneath the Lion's Gaze* - în 2010. Fragmentul de mai jos face parte din cel de-al doilea roman al său, *Regele Întunericului,* (2019), în curs de apariție la Editura NEMIRA, colecția BABEL.

Adevăratul împărat al acestei țări trăiește la ferma lui, trudind la bucata de pământ vecină cu a ei. N-a purtat niciodată coroană și locuiește singur și nu are dușmani. E un bărbat liniștit care a condus odinioară o națiune împotriva fiarei de oțel, iar ea a fost soldatul lui cel mai de încredere: garda mândră a Regelui Tenebrelor.

universalia

1974

N-ar vrea sa-și stârnească aduceri aminte, dar iat-o ajunsă aici, iar memoria își dezgroapă ciolanele din țărână. A bătut cale lungă ba cu piciorul, ba cu autobuzul, până la Addis Abeba, cutreierând locuri pe care și le dorise uitate vreme de aproape patruzeci de ani. A sosit cu două zile mai devreme, dar îl va aștepta șezând aici, în colț de gară, cu cutia de tablă în poală, rezemată de zid, încremenită ca un soldat de strajă. Și-a ales rochia păstrată pentru zile rare, iar părul împletit în șuvițe limpezi îi ascunde cu grijă cicatricea lungă care se întinde șerpuită de la baza gâtului până peste umăr, ca un colier frânt.

În cutie sunt scrisorile lui, *le lettere, ho sepolto le mie lettere, e il mio segreto, Hirut, anche il tuo segreto. Segreto, secret, meestir. Trebuie să mi le păstrezi, până ne vom revedea. Hai, du-te acum! Vatese! Iute, până nu pun ăștia mâna pe tine!*

În cutie sunt tăieturi din ziare, aranjate în ordine, după dată, de la izbucnirea războiului dintre țările lor. Știe că el le pusese așa, începând cu 1935, până aproape de sfârșit, în 1941.

În cutie sunt fotografii de-ale ei făcute la ordinele lui Fucelli, pe dosul cărora scrisese caligrafic: *Una bella ragazza. Una soldata feroce*. Dar și unele din proprie voință – amintiri iscodite din viața unei tinere femei înspăimântate, prinse în capcana nopților terifiante, fără putință de scăpare, în închisoarea dindărătul gardului de sârmă ghimpată.

În cutie sunt morții cei mulți ce se zbat implorând fără încetare să revină la viață.

I-a luat cinci zile să ajungă aici. A trecut prin puncte de control cu soldați irascibili, pe lângă săteni șușotind înspăimântați despre revoluția ce va să vie și pe lângă studenți protestatari violenți. A urmărit cu privirea, din autobuzul spre Bahir Dar, parada unor tinere înarmate cu carabine, mărșăluind cu pumnii ridicați. Se holbau la ea și la rochia ei lungă, anostă, de babă, de parcă n-ar fi avut habar de cele de dinaintea lor; de parcă erau primele femei cu pușca în mână; de parcă n-auziseră că pământul pe care pășeau fusese cucerit de luptătoare cum nu mai cunoscuse Etiopia vreodată: Aster, Nardos, Abebech, Tsedale, Aziza, Hanna, Meaza, Aynadis, Debru, Yodit, Ililta, Abeba, Kidist, Belaynesh, Meskerem, Nunu, Tigist, Tsehai, Beza, Saba și cea căreia i se spunea simplu *bucătăreasa*. Hirut le murmură numele, în timp ce studentele mărșăluiau pe lângă ea. Fiecare rostire o arunca în trecut, făcând-o să se trezească iar pe teren accidentat, înecându-se în fum și praf de pușcă, sufocată de duhoarea înțepătoare a otrăvii.

Își revenise la realitate abia atunci când un bătrân o apucase de braț, ca să se așeze lângă ea. *Dacă însuși Mussolini n-a putut să scape de împărat, ce-or gândi studentele astea c-or să facă?* Hirut clătinase din cap. Clatină și acum din cap. A bătut atâta cale ca să se despovăreze de cutia asta și de oroarea care apare bălăbănindu-se când ți-e lumea mai dragă. A bătut atâta cale, ca să se lepede de stafii, să le pună pe fugă. N-are vreme de întrebări. N-are vreme să corecteze pronunția bătrânului. Numele se trag după sine unul pe altul: nu există călătorie de unul singur. O primă rază de soare pătrunde prin fereastra prăfuită a gării din Addis Abeba, ca un pumn. O scaldă căldura din cap până-n picioare, cuibărindu-i-se în tălpi. Simte o adiere în încăpere. Hirut ridică privirea și vede intrând năvalnic o tânără îmbrăcată în veșminte *ferenj*[1], cu o valiză jerpelită în mână. Îndărătul ei, se înalță orașul. Hirut se uită la drumul lung, de pământ, care duce înapoi, spre centru. Vede trei femei clătinându-se sub povara crosniilor de lemne de foc. După cotitură, chiar în locul în care cândva, în 1941, se afla ea împreună cu luptătoarele, zărește o procesiune de preoți. Sprijinită de abdomen, cutia plată, din metal, cam cât antebrațul ei, îi zace în poală ca un trup muribund tot mai rece. Își schimbă poziția și se uită la muchiile rigide și ascuțite din metal ruginit de trecerea vremii./de vreme

Undeva, cuibărit în crevasele orașului, Ettore o să aștepte timp de două zile s-o întâlnească. Stă la biroul lui, în penumbra unei încăperi mici, aplecat asupra uneia dintre aceste fotografii. Sau stă pe un scaun scăldat în aceeași lumină care i se prăvălește și ei la picioare și se uită lung la Italia lui. Numără și el clipele, anticipând amândoi ziua cu pricina. Hirut se uită fix la priveliștea mângâiată de lumina soarelui care se furișează prin ușile batante. În timp ce se închid, își ține răsuflarea. Addis Abeba se îngustează ca un fulg ce se strecoară afară. Ettore se prăbușește înapoi în întuneric. Când se opresc, în sfârșit, e din nou singură în încăperea aceea cu ecou, cu mâinile încleștate pe cutie.

Simte cum o năpădesc primii fiori ai unei spaime binecunoscute. Sunt Hirut, își zice ea, fiica lui Getey și a lui Fasil, născută în ziua binecuvântată a recoltei, soție iubită și mamă iubitoare, soldat. Răsuflă ușurată. Ce mult i-a luat s-ajungă aici! I-au trebuit aproape patruzeci de ani de alt fel de viață, ca să-și amintească cine fusese cândva. Iată cum a început călătoria de întoarcere: cu o scrisoare – prima pe care o primise ea vreodată:

Cara Hirut, mi se spune că, în sfârșit, te-am găsit! Aud că te-ai căsătorit și că locuiești într-un loc prea mic, ca să apară pe hartă. Mesagerul îmi spune că știe de satul tău și că o să-ți livreze scrisoarea aceasta, după care o să-mi aducă răspunsul de la tine.Te rog, vino la Addis Abeba! Grăbește-te! Pe-aici nu e liniște și trebuie să plec. N-am unde să mă duc în altă parte, decât în Italia. Spune-mi tu când să ne întâlnim la gară. Ai grijă, ăștia s-au răsculat împotriva împăratului. Te rog să vii. Adu cutia. Ettore

Scrisoarea e datată în *ferenj:* 23 aprilie 1974.

Ușile se deschid din nou și, de data aceasta, intră un soldat dintre aceia pe care i-a văzut mișunând de-a lungul drumului spre Addis Abeba. Zgomotul orașului se rostogolește înăuntru peste umerii tânărului. Uniforma lui nu e nici ruptă, nici peticită; nu e murdară și-i vine de minune. I se citește prea multă nerăbdare în priviri, ca să fi ținut în brațe trupul vreunui compatriot muribund, e prea sigur în mișcări, ca să fi cunoscut adevărata epuizare.

Noi vrem pământ! Etiopia revoluționară! strigă el și sala de așteptare se golește iute de aer.

Își ridică arma cu neîndemânare copilărească, conștient că e privit de toată lumea, și țintește spre portretul împăratului Haile Selassie aflat chiar deasupra intrării.

Jos împăratul! strigă, îndreptându-și brusc pușca de la perete, spre fundul sălii de așteptare cu oameni neliniștiți.

Încăperea e aglomerată, înțesată de toți cei care vor să părăsească orașul în fierbere. Oamenii își iau inima-n dinți și se depărtează furiș de băiatul acesta în uniformă care se căznește să pară matur. Hirut se uită la imaginea împăratului Haile Selassie înfățișând un bărbat demn, cu osatura delicată, privind sobru, regal, spre obiectiv, în uniforma sa militară, cu medalii. Soldatul își ridică și el privirea spre el și nu-i mai rămâne altceva de făcut, decât să-și asculte ecoul propriului glas. Se întoarce stânjenit și o zbughește afară.

Morții clocotesc sub presiune. Se ridică și se frâng în fața mâniei sale, de-atâta amar de vreme, dezvăluind rușinea care încă o paralizează. Îi aude în clipa aceasta spunându-i ceea ce știe deja:

Adevăratul împărat al acestei țări trăiește la ferma lui, trudind la bucata de pământ vecină cu a ei. N-a purtat niciodată coroană și locuiește singur și nu are dușmani. E un bărbat liniștit care a condus odinioară o națiune împotriva fiarei de oțel, iar ea a fost soldatul lui cel mai de încredere: garda mândră a Regelui Tenebrelor. Spune-le, Hirut! Acum e momentul! Îi aude pe morți din ce în ce mai tare. Trebuie să fim ascultați! Trebuie să vă aduceți aminte de noi! Trebuie să ne cunoașteți! Nu vom avea odihnă până nu vom fi fost jeliți!

Hirut deschide cutia.

*

Sunt două teancuri de fotografii, legat fiecare cu același tip de șnur albastru, delicat. Pe unul i-a scris numele într-o grafie lăbărțată, cu literele bulbucându-se de-a lungul hârtiei în care e învelit. Hirut îl desface și două poze lipite de vreme alunecă afară. Una îl înfățișează pe fotograful francez care colindase prin munții din nord să facă poze, o fărâmă de om, cu un aparat mare de fotografiat. Pe spate scrie *Godar,1935*. Iată ce știm despre omul acesta: a fost proiectant în Albi, pictor ratat, cu glas nesigur și ochi mici, albaștri. Nu prezintă nicio importanță, afară de ce-ți permite amintirea. Însă e în cutie și e unul dintre morți și insistă asupra dreptului său de a fi cunoscut. Ceea ce nu trebuie pierdut din vedere e că există și o fotografie de-ale lui Hirut – un portret făcut de francez când venise în vizită acasă la Aster și la Kindane și ceruse permisiunea să le pozeze pe servitoare, ca să facă schimb cu alții sau s-o dea pe un film. Întoarce capul să n-o mai vadă. Nu vrea să se uite la imaginea ei. Dar e aici, iar tânăra Hirut refuză și ea un mormânt tăcut.

Iat-o pe Hirut! Iată-i chipul deschis și privirea iscoditoare! Are fruntea înaltă a mamei și gura răsfrântă a tatălui său. Ochii îi sunt temători, dar blânzi, absorbind lumina prin prisme aurii. Stă aplecată în față – o copilă drăgălașă, cu gâtul subțire și umerii lăsați. Are pe chip o expresie prudentă, silueta țeapănă, de-o eleganță de care nu avea să-și dea seama decât mulți ani mai târziu. Își întoarce privirea de la aparat și se străduiește să nu mijească ochii, cu fața spre soarele pârjolitor. I se vede clar clavicula teșită, gâtul fără cicatrice răsărind din decolteul în V al rochiei. Aceasta este fotografia care va păstra intactă porțiunea de piele dintre umeri și spate. E singura modalitate să-și amintească trupul neprihănit de care se bucura odinioară cu nepăsare de copil. Iar în fundal, foarte departe, se vede silueta vagă a lui Aster care se oprise să privească – o linie elegantă despicând lumina.